2010

قوللىنىشچان داچ تىلى گرامماتىكىسى

Praktische Nederlandse Grammatica

تۈزگۈچى: ئا.ئۇيغۇرى

ئۇيغۇر ئاۋازى تور گۇرۇپپىسى www.uyghurawazi.org

2010/11/16

قوللىنىشچان داچ تىلى گىراماتىكىسى

Praktische Nederlandse Grammatica

ئا.ئۇيغۇرى

1ـنەشرى

ئۇيغۇر ئاۋازى گۇرۇپپىسى تۈزدى

كىرىش سۆز

Voorwoord

گوللاندىيە دۆلىتى ياۋروپا قىتئەسىنىڭ غەربىگە جايلاشقان ۔ بولۇپ ئۇمۇمىي زىمىن تېررىتورىيىسى جەھەتتىن غەربىي ياۋرۇپا ۋە كارىب دېڭىزىدىكى ئاۋرۇبا، كۇراچاۋ، بۇنايرە، سابا، سىنت ئىستاتاتۇس، سان مارتىن قاتارلىق بىر قانچە ئاراللارنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. گوللاندىيە تارىختىن بۇيان (Hollandياكى Nederland) دەپ ئاتىلىپ كەلمەكتە. Nederland دېگەن سۆزنىڭ مەنىسى تۆۋەن دۆلەت دېگەنلىكتۇر. (يەنى گوللاندىيە جۇغراپىيىلىك جەھەتتىن دېڭىز يۈزىدىن تۆۋەن ئورۇنغا جايلاشقانلىقى ئۈچۈن شۇنداق ئاتالغان. Neder دېگەن بۇ سۆزنىڭ مەنىسى تۆۋەن دېگەن مەنىدە land دېگەن سۆزنىڭ مەنىسى دۆلەت ۋە ياكى يۇرت دېگەن مەنىدە. ئامستېردام گوللاندىيىنىڭ پايتەختى شۇنداقلا ساياھەت شەھىرىدۇر. دەنھاخ گوللاندىيىنىڭ سىياسى شەھىرى بولۇپ پارلامېنت دەنھاخ شەھىرىگە جايلاشقان

گوللاندىيە دېموكراتىك قانۇن-تۈزۈم ئارقىلىق ئىدارە قىلىنىدىغان پادىشاھلىق دۆلەت بولۇپ خەلق ئۆزلىرىنىڭ ئىدىيۋى ئۆزكۆز قارىشىغا ئاساسەن ھەر-خىل پارتىيەلەرنى قۇرۇپ چىقالايدۇ. بۇ پارتىيىلەر ئىچىدە سايلامدا كۆپ ئاۋازغا ئېرىشكەنلىرى ھۆكۈمەتنى ئىدارە قىلالايدۇ. بىر پارتىيىنىڭ ئېرىشكەن ئاۋازى ئۆلچەمگە يەتمىسە بىر قانچە پارتىيىلەر بىرلىشىپ تۈزۈپ ھاكىمىيەتنى تەشكىل قىلىدۇ. گوللاندىيىنىڭ ئۇمۇمىي يەر كۆلىمى قىرىق ئىككى مىڭ بەش يۈز ئون توققۇز(42519كۋادرات كىلومېتىر بولۇپ

ئۇمۇمىي ئاھالىسى 17 مىليوندىن ئارتۇق. گوللاندىيە ئاھالىسىنىڭ 31% كاتولىك دىنغا، 26% پروتېستانت دىنغا 7% كالۋىنىزم دىنغا 5% ئىسلام دىنىغا ئېتىقاد قىلىدۇ.

دۇنيادا 27 مىليوندىن ئارتۇق ئادەم داچ تىلى قوللىنىدۇ. ئۇلار: گوللاندىيە،بىلگىيە، سۇرىنام، ۋە گوللاندىيىگە قاراشلىق كارىب ئارىلىدىكى كىچىك دۆلەتلەر. گوللاندىيە ئاھالىسىنىڭ 80% داچ مىللىتىدىن تەركىپ تاپقانلىقى ئۈچۈن داچ تىلى دۆلەت تىلى سۈپىتىدە قوللىنىلىدۇ. ئىنگلىز ۋە فىرىس تىلى (فىرس مىللىتىنىڭ سانى بەش يۈزمىڭ ئەتراپىدا بولۇپ ئۇلارنىڭ ئۆز ئالدىغا ئوقۇ-ئوقۇتۇش ئەسلىھەلىرى, تېلېۋىزيە ئىستانسىسى بار بۇ توغرىسىدا كيىن توختىلىمىز). ئاساسلىق تىللاردۇر.

گوللاندىيە ياۋروپا ئىتتىپاقىنى قۇرغۇچى مۇھىم دۆلەتلىرىنىڭ بىرى بولۇپلا قالماستىن بەلكى ياۋروپانىڭ سىياسى سەھنىسىدىكى مۇھىم دۆلەتلەردىن بىرىدۇر. خەلقئارالىق ئۇرۇش جىنايەتچىلىرىنى ۋە باشقا مىللەتلەرنىڭ ئۈستىدىن ئىرقى قىرغىنچىلىق يۈرگۈزگەن مۇشتۇمزور لۈكچەكلەرنى سوتلايدىغان خەلقئارالىق سوت مەھكىمىسى, گوللاندىيىنىڭ دەنهاخ شەھىرىگە جايلاشقان.

ۋەتەن ئىچى ۋە سىرتىدىكى داچ تىلنى ئۆگىنىشكە قىزىقىۋاتقان ھەم گوللاندىيىدە ئۇقۇشنى ئارزۇ قىلىۋاتقان ئۇيغۇرلارنىڭ بۇ تىلنى ئۆز ئانا تىلدىن بىۋاستە ئۆگىنىش ئېھتىياجىنىڭ ئېشىشقا ئەگىشىپ گوللانىيىدە ئولتۇراقلاشقان ۋە ئۇقۇۋاتقان بىر ياش بولۇش سۈپىتىم بىلەن بۇ جەھەتتىكى ماتېرىياللارنىڭ كەملىكىنى ھېس قىلدىم.

ھەر قېتىم كۈتۈپخانىلارغا كىرگىنىمدە نوپۇس ۋە تەرەققىيات جەھەتتە بىزدىن تۆۋەن ئورۇندا تۇرىدىغان مىللەتلەرنىڭمۇ داچ تىلى ئۆگىنىش جەھەتتە ھەرخىل تەرجىمە كىتاپ ماتېرىياللارنىڭ تۈللۈق ئىكەنلىكىنى كۆرگىنىمدە بىزنىڭ ئانا تىلىمىزدا بىرەر پارچىمۇ ماتېرىياللارنىمۇ يوقلۇقىغا ئىچىم ئاچچىق بولاتتى.

خەلقىمىزنىڭ ئۆزى ئۆگىنىشنى خالىغان چەتئەل تىلغا دائىر ماتېرىياللارنىڭ ئىزچىل كەمچىل بۇلىشى تۇپەيلىدىن يىللاردىن بىرى دۇنيادىن بىخەۋەر قالدى.ئەنە شۇنداق قىينچىلىق شارائىتتا تۇرۇپمۇ تىل ئۆگىنىشتىن قىلچە ۋاز كەچمىگەن ھەم پەرزەنتلىرىگە ئەمەلىي ھەرىكىتى ئارقىلىق ئۈلگە بولىۋاتقان قېرىنداشلىرىمنىڭ ئېھتىياجى ھەمدە مىللىتىمگە بولغان مەسئۇلىيەتچانلىقىم قۇلۇمغا قەلەم ئېلىشقا مەجبۇر قىلدى. داچ تىلى سەۋيەمنىڭ چەكلىك بولغىنىغا قارىماستىن بىلگەنلىرىمنى قېرىنداشلارغا يەتكۈزۈش مەقسىتىدە بۇ كىتابنى داچ تىلدىكى نوپۇزلۇق ماتىرىياللىردىن پايدىلىنىپ تۈزۈپ چىقتىم.

ئەلۋەتتە بۇ كىتاپ يىتەرسىزلىكلەردىن خالى ئەمەس. شۇنىڭ ئۈچۈن گوللاندىيىدە ياشاۋاتقىلى ئۇزۇن بولغان,داچ تىلى سەۋيەسى يۇقىرى بولغان ئاكا ـ ھەدىلىرىمىز ۋە ئىنى ـ سىڭىللىرىمىزنىڭ بۇ كىتابتا بايقالغان نۇقسانلارنى سەممىيلىك بىلەن كۆرسىتىپ بېرىشنى چىن دىلىمدىن ئۈمىد قىلىمەن. شۇنىڭ بىلەن بىرىگە بۇ كىتابنى تۈزۈشكە ماڭا يېقىندىن ياردەمدە بۇلغان مېھرىبان ئاپالىم مېھرىنىسا,دوستۇم ئۆمەر مەتىمىن ۋە ئەھمەد قەشقەرىلەرگە چىن كۆڭلۈمدىن رەھمىتىمنى بىلدۈرىمەن.

ئەسكەرتىش: بۇ كىتابنى ئوقۇرمەنلەر ئۆزى پايدىلانسا ۋە ياكى كۆپەيتىپ باستۇرۇپ ھەقسىز تارقاتسا بولىدۇ، لېكىن پۇل تېپىش مەقسىتىدە پايدىلىنىشقا قەتئىي بولمايدۇ. ئەگەر شۇنداق قىلغۇچىلار بايقىلىپ قالسا قانۇنى جاۋابكارلىقى سۈرۈشتە قىلىنىدۇ.

ھۆرمەت بىلەن: ئا.ئۇيغۇرى

2010-يىلى **11**-ئاي

ئالاقىلىشىش ئادرېسى

www.uyghurawazi.org

info@uyghurawazi.org

barmanhan@yahoo.com

تەبرىك

ھەقىقەت شۇكى؛ بەندىلىك مەجبۇرىيىتىنى ئىتائەت كەمىرىدە باغلىغانلار ھاياتى بويىنچە ئىزدىگەن ئاللاھ رىزالىقىنى، ئۆزىگە ۋە ئەتراپىدىكى بارلىق نەرسىلەرگە ياخشىلىق قىلىشتىن تاپقان. بەندىسىنىڭ ھەر نەرسىسىدىن بىھاجەت ئاللاھنىڭ بارلىق ئەمىر-مۇنكەرلىرىمۇ، بەندىلەرنىڭ ئۆز-ئۆزىگە ۋە ئۆز ئەتراپىدىكى نەرسىلەرگە ياخشىلىق قىلىشقا بۇيرۇش بىلەن مەزمۇنلانغان. ئەجدادلىرىمىزنىڭ «ھۈنىرى يوق ئەركەكتىن مىكىيان توخۇ ياخشى» دېگەندەك نەسىھەتلىرىدىمۇ، مەخلۇقنىڭ ئۆز-ئۆزىگە ۋە باشقىلارغا يەتكۈزگەن مەنپەئەتى كۆزدە تۇتۇلغان. ئەنە شۇ خىل مەقسەتتە قىلغان مەسئۇلىيەتچىلىرىنىڭ ئېغىر سالمىقى بىلەن، قولىدىن كېلىشىچە ياخشىلىق قىلىشنى غەنىمەت بىلگەن زىيالىلىرىمىز مىللىتىمىزنىڭ ھەقىقىي بايلىقىدۇر.

ھەدىسلەردە بىر مىللەتنىڭ تىلىنى بىلگەنلەرنىڭ، شۇ مىللەتنىڭ شۇملىقىدىن ساقلىنالايدىغانلىقى ھەققىدە ئۇچۇر بىرىلگەندەك؛ دانالىرىمىزمۇ مۇناسىۋەتلىك سورالغان سوئالغا، «بىر تىلنى ئۆگىنىشتە شۇ مىللەتكە ئايلىنىپ كەتمەسلىك ئۆگىنىمىز» دەپ جاۋاپ بەرگەن. دېمەك تىل ئۆگىنىش مىللىي خاسلىقىنى ساقلاش بىلەن بىرگە يات مىللەت بىلەن چۈشۈنۈش ھاسىل قىلىشتىكى موھىم ۋاستە. ۋەتەن ئىچىدىكىلەرگە تاللاش ۋە خالاش پۇرستى بىلەن نېسىپ بولىدىغان بۇ ئامەت، چەتئەللەردە سەرگەردان بولىۋاتقانلار ئۈچۈن

مەجبۇرىيەتكە ئايلاندى. ئەنە شۇنداق مەجبۇرىيەتتە قالغانلارنىڭ قېيىنچىلىقىنى نەزەردە تۇتۇپ تۈزۈلگەن،قىرىندىشىمىزنىڭ «قوللىنىشچان داچ تىلى گىرامماتىكىسى» ناملىق كىتاۋى، ئۇيغۇر خەلقىنىڭ بۇ تىل ئۆگىنىشتىكى بىۋاستە پايدىلىنالايدىغان تۇنجى ماتىريالى بولۇپ مەيدانغا كەلدى. بۇ يەردە موھىم بولغىنى ئۇنىڭدىكى مەزمۇندىن بەكرەك، ئۇنىڭ پىداكارلىقى ۋە مەسئۇلىيەتچانلىقىدۇر. ئۇنىڭ بۇ خىزمىتى بارلىق ساھەلەردىكى مەسئۇلىيەت ئىگىلىرىگە «قولۇڭدىن قانچىلىك ياخشىلىق كەلسە، شۇنچىلىك قىلغىن.» دېگەنىبىر سىگنالنى بەردى. ھەقىقەتەن؛ ئېرىشكەن بارلىق نېئمەتلىرى بىلەن پەقەت ئۆز نەپسىنىلا كۆزلەپ ئۆتكەن نامى ئۇلۇغ سۇپرىسى قۇرۇق كاتتىلاردىن، بارىنى ئايىمايدىغان ھاتەمكارلىرىمىز مىڭ ئەلا.

ئەھمەد قەشقەرى

مۇندەرىجە

Inhoud

Hoofdstuk 1 letter	1ـباب ھەرپ
Klinker	سوزۇق تاۋۇشلار
Medeklinker	ئۈزۈك تاۋۇشلار
Hoofdstuk2 Naamwoord	2ـباب: ئىسىم
Hoofdstuk3 het Artikel	3ـباب: ئارتىكل
Bepaalde lidwoord	ئىنىق ئارتىكل
Onbepaalde lidwoord	ئېنىقسىز ئارتىكل
Hoofdstuk 4 Naamwoorden	4ـ باب: ئىسىم

قائىدىلىك ئىسىملارنىڭ كۆپلۈك شەكلىنىڭ ياسىلىشى

Het meervoud van de regelmatig naamwoorden

قائىدىسىز ئىسىملارنىڭ كۆپلۈك شەكلىنىڭ ياسىلىشى

Het meervoud van de onregelmatige naamwoorden

باشقا تىللاردىن كىرگەن ئىسىملارنىڭ كۆپلۈك شەكلىنىڭ ياسىلىشى

Het meervoud van de naamwoorden van Latijns, Griekse oorsprong

Hoofdstuk5 verkleinwoorden	5ـباب: كىچىكلىتىلگەن ئىسىملار

Hoofdstuk 6 werkwoorden	**6-باب: پېئىل**
De vormen *van het* werkwoord	پېئىل شەكىللىرى
Het *verleden deelwoord*	پېئىلنىڭ ئۆتكەن زامان شەكلى
Het voltooid deelwoord	پېئىلنىڭ پۈتكەن زامان شەكلى
Onregelmatige werkwoorden	قائىدىسىز پېئىللارنى تۈرلىرى
Hoofdstuk7 de tijden van werkwoorden	7-باب : پېئىل زامانلىرى
De onvoltooid tegenwoordige tijd	پېئىلنىڭ هازىرقى زامان ئاددى شەكلى
De voltooid tegenwoordige tijd	پېئىلنىڭ هازىرقى زامان پۈتكەن شەكلى
De onvoltooid verleden tijd	پېئىلنىڭ ئۆتكەن زامان ئاددى شەكلى
De voltooid verleden tijd	پېئىلنىڭ ئۆتكەن زامان پۈتكەن شەكلى
De toekomende tijd	پېئىلنىڭ كەلگۈسى زامان شەكلى
Onvoltooid tegenwoordige toekomende tijd	پېئىلنىڭ كەلگۈسى زامان ئاددى شەكلى
Voltooid tegenwoordige toekomende tijd	پېئىلنىڭ كەلگۈسى زامان پۈتكەن شەكل
Onvoltooid verleden toekomende tijd	پېئىلنىڭ كەلگۈسى ئۆتكەن زامان ئاددى شەكلى
Voltooid verleden toekomende tijd	پېئىلنىڭ كەلگۈسى ئۆتكەن زامان پۈتكەن شەكلى
De 'aan het' duratief	پېئىلنىڭ ئۆزلۈكسىز شەكلى
Hoofdstuk 8 Wederkerend werkwoord	8-باب : ئۆزلۈك پېئىللىرى
Hoofdstuk 9 hebben en zijn	9-باب : پېئىل **zijn** ۋە **hebben**
Hoofdstuk 10 Hulpwerkwoord	10-باب: تۈس ياردەمچى پېئىللار

Hoofdstuk 11 Scheidbaar werkwoord	11 ـ باب: ئايرىما پېئىللار
Hoofdstuk12 de werkwoorden<<te>>	12ـباب پېئىل<<te>>
Hoofdstuk13 voornaamwoorden	13ـباب:ئالماشلار
(persoonlijke voornaamwoord)	كىشىلىك ئالماش
Bezittelijk voornaamwoord	ئىگىلىك ئالماش
Aanwijzend voornaamwoord	كۆرستىش ئالماش
Wederkerend voornaamwoord	ئۆزلۈك ئالماش
Betrekkelijk voornaamwoord	مۇناسىۋەت ئالماش
Vragend voornaamwoord	سوراق ئالماش
Onbepaalde voornaamwoord	ئىنىقسىز ئالماش
Wederkering voornaamwoord	ئورتاق ئالماش
Uitroepend voornaamwoord	ئۈندەش ئالماش
Hoofdstuk14 bijvoegelijke voornaamwoorden	14ـباب : سۈپەت
Hoofdstuk15 bijwoord	15ـباب: رەۋىش
Hoofdstuk16 voorzetsel	16ـباب : ئالدى قوشۇلغۇچى
Hoofdstuk17 Telwoorden	17ـباب:سانلار

Hoofdstuk18 Zinnen — 18-باب: جۈملە

Eeenvoudige zinnen — ئاددى جۈملە

Samengestelde zinnen — قوشما جۈملە

Nennevengeschikte zin — تەڭداش قوشما جۈملە

Ondergeschikte bijzin — مۇرەككەپ بىقىندى جۈملە

Bijlagen — قوشۇمچە

مۇقىم ئالدى قوشۇلغۇچىلار بىلەن بىرگە كېلىدىغان پېئىللار جەدۋىلى

Werkwoorden met een vast voorzetsel

سۆز ياسىغۇچى ئالدى ۋە ئارقا قوشۇمچىلار جەدۋىلى

Werkwoorden met een prefix en suffix

Onregelmatige werkwoorden — قائىدىسىز پېئىللار

Het Telefoon alphabet — تېلېفون ئېلىپبەسى

داچ تىلىدىكى بەزى بىر قىسىم گىراماتىكىلىق ئاتالغۇلارنىڭ ھەر خىل ئاتىلىشى

1-باب ھەرپ

Het Nederlandse alfabet bevat 26 letters.

داچ تىلى ئېلىپبەسىدە 26 دانە ھەرپ بار بولۇپ، ئۇلارنىڭ ئوقۇلىشى ۋە يېزىلىشى تۆۋەندىكىچە :

A a	**B b**	**C c**	**D d**	**E e**	**F f**	**G g**	**H h**	**I i**
a	**be**	**ce**	**de**	**e**	**ef**	**ge**	**ha**	**i**
J j	**K k**	**L l**	**M m**	**N n**	**O o**	**P p**	**Q q**	**R r**
je	**ka**	**el**	**em**	**en**	**o**	**pe**	**ku**	**er**
S s	**T t**	**U u**	**V v**	**W w**	**X x**	**Y y**	**IJ ij**	**Z z**
es	**te**	**u**	**ve**	**we**	**iks**	**y**	**lange ij**	**zet**

بۇلارنىڭ ئىچىدە تۆۋەندىكى بەش ھەرپ سوزۇق تاۋۇش ھەرپلىرىدۇر. ئۇلار:

a,e,o,u,i

بۇ سوزۇق تاۋۇش ھەرپلىرى يەنە ئۆز ئىچىدىن ئۇزۇن سوزۇق تاۋۇش، قىسقا سوزۇق تاۋۇش دەپ ئىككىگە بۆلىنىدۇ.

kort	a [ɑ]	e [ɛ]	i [ɪ]	o [ɔ]	u [ʏ]
lang	aa [a]	ee [e]	ie [i]	oo [o]	uu [y]

بۇ سوزۇق تاۋۇشلارنىڭ سۆزلەر ئىچىدە كېلىشى تۆۋەندىكىدەك بولىدۇ:

قىسقا سوزۇق تاۋۇشلار(korte kilnkers)

a	zacht,zat,gat,nat,kam,star,pak-ken,wach-ten,wak-ker

e	gek ,be-stek,rem,stem,les,spel,mer-ken,wekker,stekker,kelder
i	wit ,brit,bezit,kin,gil , wis-sen, on-mid-del-lijk, rich-ten
o	los ,vol,zon,lot,zot,stom, don-ker, wor-den, slor-dig
u	kus ,rus,zus,nut,mug,vlug, tus-sen, gul-den , zuch-ten
y	mys-te-rie ,sys-teem

Lange klikers :ئۇزۇن سوزۇق تاۋۇشلار

aa	staan ,waar,kaart
ee	zee ,kleed,been,geel meer ,zeer,verkeerd,heersen
oo	rood,hoofd,groot,troosten woord,vermoorden,noord,
uu	vuur.uur,muur,duur

De Nederlandse klinkercombinaties zijn: aai, ae, ai, au, eeu(w), ei, eu, ie, ieu(w), ij, oe, ou, oi, ooi, oei en ui.

بۇلاردىن باشقا يەنە داچ تىلىدا قوشما سوزۇق تاۋۇشلار بار بولۇپ ئۇلار ئىككى ياكى ئىككىدىن ئارتۇق سوزۇق تاۋۇشلارنىڭ بىرىكىشىدىن تۈزۈلگەن بولىدۇ.

ئىككى سوزۇق تاۋۇشنىڭ بىرىكىشىدىن تۈزۈلگەن قوشما سوزۇق تاۋۇشلار

Combinaties van twee klinker

ae	meneer Claessen, mevrouw Haenen
ai	hai mais
au	gauw ,grauw,lauw
ei	ei ,beleid,bereiden,trein
eu	leuk ,neus,heup,geur,kleur,deur

ie	lief ,bier,hier,genieten
ij	wijs ,blij,grijs,tijd
oe	voelen ,goed,zoet,voet
oi	Toy,hoy
ou	zout ,vrouw,koud,stout,nou
ui	zuid ,bruin,buiten,fluiten

Combinaties van drie klinkers

Er zijn een paar combinaties die uit drie klinkers bestaan, maar ook deze worden min of Meer als één klank uitgesproken:

ئۈنىڭدىن باشقا يەنە داچ تىلىدا ئۈچ سوزۇق تاۋۇشنىڭ بىرىكىشىدىن تۈزۈلگەن قوشما سوزۇق تاۋۇشلار بار . مەسىلەن:

aai	[ai] draai-en , aai-en, maai-en
oei	[ui] groei-en , roei-en, ver-moeid
ooi	[oi] gooi-en , mooi, ver-strooid

eeu	[eːw] leeu-wen, geeu-wen
ieu	[iːw] ver-nieu-wen, kieu-wen

ئۈزۈك تاۋۇشلار **Medeklinkers**

يۇقاردىكى بەش ھەرپتىن باشقىلىرى ئۈزۈك تاۋۇش ھەرپلىرىگە تەۋە. ئۇلار:

Medeklinkers: b, c, d, f, h, k, l, m, n, p, q, s, t, x, y, z

بۇ ئۈزۈك تاۋۇشلار ئۆز ئىچىدىن يەنە جاراڭلىق ئۈزۈك تاۋۇش ،جاراڭسىز ئۈزۈك تاۋۇش دەپ ئىككى تۈرگە بۆلىنىدۇ. جاراڭلىق ئۈزۈك تاۋۇشلار:

stemhebbende medeklinkers: b, d, v, z, g, m, n, ng, l, r, j en w.

جاراڭسىز ئۈزۈك تاۋۇشلار :

stemloze medeklinkers: p, t, k, f, s, ch en h.

بۇ ھەرپلەرنىڭ سۆز ئىچىدە كېلىشى تۆۋەندىكىدەك بولىدۇ:

b	Breed,blauw,boven,krab,keab,web
c	centrum ,cinema, ceremonie, calligrafie/kalligrafie , client , creatief
d	dame, dief, dwerg, hond ,kleed,land
f	fier, fout, fin, fraai
g	geinig, goed, grap, berg
h	Hoofd, hals, hemel
j	jarig , jas, jaar
k	Koning, kwaad, klein
l	lief, lid, lente, bril, deel, smal
m	[muis, markt, man
n	Naald, nooit, niet
p	Paard, pijn, plak
qu	aquarium , quasi, queeste, quiz
r	radar , regendruppel , verwarming
s	stoom , slak , samen
t	tart, trein , twaalf
v	vader , lever , vent
w	wijzen , wortel , bewoond
x	Extra, fixatie, exact
y	rayon , royaal, coyote

z	zalf , zoen , zwaan

داچ تىلىدا يەنە ئىككى ياكى ئىككىدىن ئارتۇق ئۈزۈك تاۋۇشلارنىڭ بىرىكىشىدىن تۈزۈلگەن قوشما ئۈزۈك تاۋۇشلار بار بولۇپ، ئۇلار تۆۋەندىكىچە:

Medeklinkercombinaties

ch	licht , bochel , stichting
sch	Schip, waarschijnlijk, schrander
ng	tango., wang , zingen, mengen

مۇھىم قائىدە: داچ تىلىدا بىر سۆز ھەرگىزمۇ ئوخشاش بولغان ئۈزۈك تاۋۇش بىلەن ئاخىرلاشمايدۇ.

Een lettergreep eindigt nooit op twee dezelfde medeklinkers.

2-باب ئىسىم

Zelfstadig naamwoord

Zelfstandige naamwoorden zijn woorden waarmee mensen, dieren en dingen bedoeld worden. Bijvoorbeeld: Huis, cd-speler, boek, paardebloem, hond, kakatoe, Floris, Europa.

ئىسىم ئادەم ياكى نەرسىلەرنى، تەبىئەت ھادىسىلىرىنى ئاتاشتا ئىشلىتىلىدىغان سۆزلەردىن ئىبارەت. ئىسىملار ئادەتتە كىم ياكى نىمە دېگەن سوئالغا جاۋاب بولۇپ كىلىدۇ. مەسىلەن:

Huis, cd-speler, boek, paardebloem, hond, kakatoe, Floris, Europa.

ئىسىملار جۈملىنىڭ مۇھىم بىر بۆلىكى بولۇش سۈپىتى بىلەن جۈملىدە ئىگە بولۇپ كىلىدۇ. ھەمدە ئۇنىڭدىن باشقا يەنە جۈملىنىڭ تولدۇرغۇچىسى ۋە باشقا بۆلەكلىرى بولۇپ كىلەلەيدۇ. ئىسىملار ئالدى بىلەن ئۇلارنىڭ ئىپادىلەش ئوبيېكتىغا قاراپ خاس ئىسىم ۋە تۈردەش ئىسىم دەپ ئىككى تۈرگە بۆلىنىدۇ.

1.خاس ئىسىم: ئادەم ۋە نەرسىلەرنى، تەبىئەت ھادىسىلىرىنى ئومۇمىيلىقتىن پەرقلەندۈرۈش ئۈچۈن قويۇلغان ئىسىملار خاس ئىسىم دەپ ئاتىلىدۇ. مەسىلەن:

Nederland, de Mercedes,Bello,Hassan,de Gelkingstraat, Vingerhoedskruid

2.تۈردەش ئىسىم: مەلۇم بىر تۈرگە تەۋە بولغان ياكى بىر خىل ئومۇمىيلىققا ئىگە بولغان شەيئى

،ھادىسە ۋە چۈشۈنچىلەرنىڭ ھەممىسىگە ئورتاق بولغان ئىسىم . مەسىلەن:

De auto, de hond, de jongen,het meisje,de vrouw,de straat,het land,de plant…

تۈردەش ئىسىملار ئۆز ئىچىدىن يەنە سانىلىدىغان ئىسىملار ۋە سانالمايدىغان ئىسىملار دەپ ئىككى تۈرگە بۆلۈنىدۇ.
سانىلىدىغان ئىسىملار : تۈراقلىق شەكلگە ئىگە بولغان، ساناق سانلار بىلەن سانىغىلى بولىدىغان ئىسىملار . مەسىلەن:

سانالمايدىغان ئىسىملار :ساناق سانلار بىلەن ساننى بىۋاستە ئىپادىلەش مۇمكىن بولمايدىغان، مىقدار سۆزلەرنىڭ ياردىمى بىلەن مىقدارنى ئىپادىلەشكە بولىدىغان شەيئىلەرنى ئاتاشتا ئىشلىتىلىدىغان ئىسىملار. مەسىلەن:
Informatie, geloof, suiker, melk

ئىسىملارنى يەنە ئۇلارنىڭ مەنىسى ۋە ئىپادىلگەن شەيئىنىڭ ھالىتىگە ئاساسەن كونكرېت ئىسىم ۋە ئابستىراكت ئىسىم دەپ ئىككى تۈرگە بۆلۈشكە بولىدۇ. كونكرېت ئىسىم كونكرېت شەكىلگە ئىگە شەيئىلەرنىڭ نامىدىن ئىبارەت. مەسىلەن :
Man, katoen, fiets
ئابستىراكت ئىسىم ھەركەت، ھايات، مىجەز-خۇلق قاتارلىق كۆرگىلى بولمايدىغان ئابستىراكت ئۇقۇملارنى بىلدۈرىدىغان ئىسىملار . مەسىلەن:
Liefde, kabouter, wind

بىرىكمە ئىسىملار: ئىككى ياكى ئۇنىڭدىن ئارتۇق ئىسىملارنىڭ بىرىكىشىدىن تۈزۈلگەن ئىسىملار بىرىكمە ئىسىملار دەپ ئاتىلىدۇ. بىرىكمە ئىسىملار ئادەتتە ئىككى مۇستەقىل ئىسىملارنىڭ بىرىكىشىدىن تۈزۈلىدۇ. ئۇنىڭدىن باشقا يەنە سۈپەت، ھالەت، پېئىل بىلەن ئىسىملارنىڭ بىرىكىشىدىنمۇ تۈزۈلىدۇ. مەسىلەن:

Het koffiekopje، het kleingeld، de eetkamer

تۆۋەندە بىرىكمە ئىسىملارنىڭ ياسىلىشى ھەققىدە قىسقىچە توختىلىپ ئۆتىمىز.

ئىككى ئىسىمنىڭ بىرىكىشىدىن تۈزۈلگەن بىرىكمە ئىسىملار :

De koffie + het kopje	Het koffiekopje
Het werk + de plaats	de werkplaats
Het land + de bouw	de landbouw

سۈپەت بىلەن ئىسىمنىڭ بىرىكىشىدىن تۈزۈلگەن بىرىكمە ئىسىملار :

Klein + het geld	Het kleingeld
Groot + de meester	De grootmeester

Rood + het borstje	Het roodborstje

پېئىل بىلەن ئىسىمنىڭ بىرىكىشىدىن تۈزۈلگەن بىرىكمە ئىسىملار :

Eten + de kamer	De eetkamer
Denken + de wijze	De denkwijze
Roeien + de boot	De roeiboot

بۇ بابتىكى مۇھىم گىراماتىكىلىق ئاتالغۇلار:

Zelfstandig naamwoord	ئىسىم
Eigennaam	خاس ئىسىم
Soortnaam	ئىسىم تۈردەش
Concrete zelfstandige naamwoorden	كونكرېت ئىسىم
Abstracte zelfstandige naamwoorde	ئابستىراكىت ئىسىم
Samengestelde zelfstandig naamwoord	بىرىكمە ئىسىم
Bijvoeglijk naamwoord	سۈپەت
Werkwoord	پېئىل
Telbare zelfstandig naamwoord	سانىلىدىغان ئىسىملار
Niet-telbare zelfstandige naamwoorden	سانالمايدىغان ئىسىملار

3-باب ئارتىكول

ئىسىم ۋە ئىسىملارنى ئىنىقلاپ كېلىدىغان سۆزلەرنىڭ ئالدىدا ئىسىملارنى سان-مىقدار ۋە ئىنىقلىق دائىرىسى جەھەتتىن چەكلەش رولىغا ئىگە بولغان، ئۆز ئالدىغا مۇستەقىل مەنە بىرەلمەيدىغان سۆز تۈركۈمى ئارتىكول دەپ ئاتىلىدۇ. ئارتىكوللار ئىنىق ئارتىكول ۋە ئىنىقسىز ئارتىكول دەپ ئىككى

تۈرگە بۆلىنىدۇ. ئارتىكوللار ئىسىملار ياكى ئىسىملارنى ئىنقلاپ كەلگەن باشقا ئىنقلىغۇچى سۆزلەرنىڭ ئالدىدا كىلىدۇ.
داچ تىلىدا 3 خىل ئارتىكول بار بولۇپ بۇلار :
De, het, een

De, Het ئىنىق ئارتىكىللاردۇر .

تۆۋەندە بۇ ئارتىكوللارنىڭ ئىشلىتىلىشى ھەققىدە قىسقىچە توختىلىپ ئۆتىمىز.

ئىنىق ئارتىكوللارنىڭ ئىشلىتىلىشى

ئىنىق ئارتىكول ئاشكارلانغان ۋە ئىنىق كۆرستىلگەن شەيئىلەرنى ئىپادىلەشتە ئىشلىتىلىدۇ.

ئىنىق ئارتىكول **het** نىڭ ئىشلىتىلىشى

1.بارلىق كىچىكلىتىلگەن ئىسىملارغا ئىنىق ئارتىكول **het** ئىشلىتىلىدۇ. مەسلەن:

Alle verkleinwoorden

Het kindje,het voetje,het oogje….

2.شامال يۆلىنىشى، تىل، مىتال، تەنھەركەت ۋە ئويۇنلارنىڭ ئىسمىغا ئىنىق ئارتىكول **Het** ئىشلىتىلىدۇ.

Hamen van windrechten, talen, metalen, sporten en apelen gebruiken altijd “het”.:
Windrechten: het westen, het oosten
Talen: het nederlands, het Frans
Metalen: het zilver, het ijzer
Sporten en spelen: Het Voetbalhet Bridge, het hockey, het scrabble, het voetbal, Het waterpolo.

3.سۈپەتلەرنىڭ ئاشۇرما دەرىجىسى ئىنىق ئارتىكول **het** بىلەن ئىپادىلىنىدۇ. مەسلەن:

Het leuke is…	**Het stomme is…**
Het rare/gekke is…	**Het mooie is…**
Het belangrijkste is…	**Het vervelende is…**

4.ئاخىرقى بوغۇمى isme,-aat,-um ھەرپ بىلەن ئاياغلاشقان ئىسىملارغا ھەم ئىنىق ئارتىكول Hetئىشلىتىلىدۇ. مەسىلەن:

Het decorum	Het ultimatum
Het museum	Het aquarium
Het resultaat	Het mandaat
Het referaat	Het consulaat
Het surrealisme	Het egoïsme
Het liberalisme	Het idealisme

5.بىرىنجى بوغۇمى ver,-be,-ge- ھەرپلەر بىلەن باشلانغان كۆپ ساندىكى ئىسىملارغا ھەم ئىنىق ئارتىكول het ئىشلىتىلىدۇ.

ge-, be- en ver-

Het gefluister	Het gegeven
Het gezang	Het gedoe
Het beklag	Het bestuur
Het bereik	Het begin
Het vermogen	Het verdriet
Het verlies	Het verleden

6.جۈملىدە ئىسىم ۋەزىپىسىنى ئۆتەپ كەلگەن بارلىق پېئىللارغا ھەم ئىنىق ئارتىكول het ئىشلىتىلىدۇ.

Het vallen van de nacht	Het doen van een dutje
Het tikken van de klok	Het komen en gaan van de vogels

بۇنىڭدىن باشقا يۇقىرىدىكى قائىدىگە چۈشمەيدىغان كۆپ ئىشلىتىلىدىغان het ئىسىملىرى :

Het boek	Het woord
Het geld	Het papier

Het formulier	Het werk
Het bankbiljet	Het paspoort
Het identiteitsbewijs	Het land
Het rijbewijs	Het dorp
Het café	Het restaurant
Het hotel	Het spel
het feest	het bier
het sap	het water
het vuur	het fornuis
het gas	het licht
het brood	het vlees
het ontbijt	het diner
het bord	het ei
het mes	het vet
het spek	het zout
het glas	het huis
het toilet	het balkon
het dak	het plafond
het bed	het laken
het raam	het antwoordapparaat
het trapportaal	het stopcontact
het terras	het hoofd
het kind	het oor
het oog	het haar
het been	het hart
het bot	het dier
het bloed	het jaar
het seizoen	het uur

het kwartier	het kwartaal
het horloge	het tijdstip
het rooster	het schema

de نىڭ ئىشلىتىلىشى

1. بارلىق كۆپلۈك ئىسىملارغا ئىنىق ئارتىكول de ئىشلىتىلىدۇ. مەسىلەن:

Voor alle zelfstandig naamwoorden gebruiken we in het meervoud 'de'
de planten, de kinderen,de handen,de vrouwen. …

2.ئەرلىك ياكى ئاياللىق جىنسلىقى ئىنىق بولغان ئىسىملارغائىنىق ئارتىكول de ئىشلىتىلىدۇ.
مەسىلەن :

Zelfstandig naamwoorden die duidelijk mannelijk of vrouwelijk zijn.

de vrouw	de man
de teef	de hengst
de koningin	de koning
de meid	de jongen

3.سۆزنىڭ ئاخىرقى بوغۇمى ing- بىلەن ئاياغلاشقان ئىسىملارغائىنىق ئارتىكول de ئىشلىتىلىدۇ.
مەسىلەن:

Zelfstanding naamwoorden die op -ing eindigen.

de betaling	de verovering
de uitnodiging	de rekening
de betovering	de opening
de ontdekking	de hervorming

4.سۆزنىڭ ئاخىرقى بوغۇمىtie, thie, sie ھەرپلىرى بىلەن ئاياغلاشقان ئىسىملارغا ئىنىق

ئارتىكول de ئىشلىتىلىدۇ. مەسىلەن :

Zelfstandig naamwoorden die eindigen op tie, thie en sie.

de politie	de petitie
de executie	de tractatie

de sympathie	de empathie
de visie	de fusie

5

5.سۆزنىڭ ئاخىرقى بوغۇمى "or- " بىلەن ئاياغلاشقان ئىسىملارغا ئىشلىتىلىدۇ. مەسىلەن:

Zelfstandig naamwoorden die eindigen op –or

de motor	de generator
de monitor	de perforator
de professor	de factor
de alligator	de radiator

6. ئائىلە ئىسىملىرىغا ئىشلىتىلىدۇ.مەسىلەن :

de moeder	de vader
de dochter	de zoon
de kleindochter	de kleinzoon
de tante	de oom
de nicht	de neef
de grootmoeder	de grootvader
de oma	de opa

7. كەسىپ ئىسىملىرىغا ئىشلىتىلىدۇ. مەسىلەن:

Namen van beroep gebruiken altijd de

de verkoper	de danser
de slager	de bakker
de dokter	de schrijver
de zanger	de dromer

8 .مېۋە-چېۋە ،سەي_كۆكتات،دەرەخ ۋە ئۆسۈملۈكلەرنىڭ ئىسمىغا ئىشلىتىلىدۇ. مەسىلەن:

Namen van fruit envoor groente, fruit, bomen en planten

9.پەسىللەرنىڭ ئىسمىغا ئىشلىتىلىدۇ. مەسىلەن:

Namen van seizoen de
De lente,de herfst,de winter

10.تاغ ۋە دەريالارنىڭ ئىسمىغا ئىشلىتىلىدۇ، مەسىلەن:

Voor bergen en rivieren

11.سان سىفىر ۋە رەقەملەرنىڭ ئىسمىغا ئىشلىتىلىدۇ. مەسىلەن :

Namen van cijfers en getallen zijn echter altijd *de* –woorden:
de katholiek, de blinde, de twee, de 37

12.كىسەللەرنىڭ ئىسمىغا ئىشلىتىلىدۇ، مەسىلەن :

Namen van ziekte: de griep, de malaria

ئېنىقسىز ئارتىكول een

داچ تىلىدا بىر دانە ئېنىقسىز ئارتىكول بار بولۇپ، ئېنىقسىز ئارتىكول ئادەتتە سۆزلىگۈچى ھەم تىڭشىغۇچىغا نىسبەتەن ئېنىق بولمىغان ئالاھىدە كۆرسىتىلمىگەن شەيئىلەرگە قارىتا ئىشلىتىلىدۇ. مەسىلەن:

Er loopt een meisje op straat. --------كوچىدا بىر قىز بالا كىتىپ بارىدۇ

بەزىدە ئېنىق كۆرسىتىلمىگەن شەيئىلەرگىمۇ ئېنىقسىز ئارتىكول ئىشلىتىلمەيدىغان ئەھۋاللار بولىدۇ، بۇ ئەھۋاللار تۆۋەندىكىچە:

1.ئىسىملارنىڭ ئېنىقسىز كۆپلۈك شەكلىگە ئىشلىتىلمەيدۇ. مەسىلەن:

Ik ga volgende week stoelen kopen.
Zijn er nog koekjes?

2.سانىغىلى بولمايدىغان ئابستىراكىت ئىسىملارغا ئىشلىتىلمەيدۇ. مەسىلەن:

Wilt u melk en suiker in uw koffie?
Ik heb weining geld.

3.كەسىپكە ئىشلىتىلمەيدۇ. مەسىلەن :

Hij is leraar. Zij is verpleegster.

4.دۆلەت، شەھەر ۋە دۆلەت تەۋەلىكىگە ئىشلىتىلمەيدۇ. مەسىلەن :

In Nederland zijn geen Bergen. De hoofdstad van Nederland is Amsterdam.
Bent u marokkan?

5.ئايرىپ ئىشلەتكىلى بولىدىغان مۇقىم ئىبارىلەرگە ئىشلىتىلمەيدۇ. مەسىلەن :

Heeft u pen en papier? Deze winkel is dag en nacht geopend.

6.جۈملىدە بۇ ئىككى سۆزدىن كىيىن ئىسىم كەلسە ئىشلىتىلمەيدۇ.مەسىلەن :

na als en zonder :

Als buitenlander heb je een verblijsvergunning nodig.
Zonder grammatical kunt je geen taal leren.

4-باب ئىسىملارنىڭ كۆپلۈك شەكلىنى ياساش

داچ تىلىدا ئادەتتە لۇغەتلەردە ئىسىملار بىرلىك شەكىلدە كىلىدۇ. مۇتلەق كۆپ قىسىم ئىسىملارنىڭ كۆپلۈك شەكلى ئادەتتە بىرلىك شەكىلدىكى ئىسىمنىڭ كەينىگە s,-en- قوشۇمچىنى قوشۇش ئارقىلىق ياسىلىدۇ .
بۇ قوشۇمچىلارنى قوشۇش ئارقىلىق ياسالغان ئىسىملار قائىدىلىك ئىسىملار تۈرىگە كىرىدۇ،ئاز بىر قىسىم ئىسىملارنىڭ ئۆزىگە خاس كۆپلۈك شەكىللىرى بار بولۇپ ،بۇ تۈردىكى ئىسىملارنى يۇقاردىكى قوشۇمچىلارنى قوشۇش ئارقىلىق كۆپلۈك شەكلىنى ياساشقا بولمايدۇ. بۇنداق ئىسىملار قائىدىسىز ئىسىملار تۈرىگە كىرىدۇ. تۆۋەندە قائىدىلىك ۋە قائىدىسىز ئىسىملارنىڭ كۆپلۈك شەكلىنىڭ تاسىلىشى ھەققىدە قىسقىچە توختىلىپ ئۆتىمىز.

قائىدىلىك ئىسىملارنىڭ كۆپلۈك شەكلىنىڭ ياسىلىشى.

1.ئىككى بوغۇمدىن تۈزۈلگەن ئاخىرقى بوغۇمى **-e,-erd,-er,-en,-em,-el** ھەرپلەر بىلەن ئاياغلاشقان ئىسىملارنىڭ كەينىگە s- قوشۇمچىسى قوشۇش ئارقىلىق كۆپلۈك ياسىلىدۇ.مەسىلەن:

Woorden van 2 lettergrepen die eindigen op –el,-em,-en,-er,-erd,-e, krijgen –s.

De tafel	**de tafels**
De bezem	**de bezems**
De toren	**de torens**
De zomer	**de zomers**
Het kopje	**de kopjes**

2.ئاخىرقى بوغۇمى سوزۇق تاۋۇش بىلەن ئاياغلاشقان ئىسىملارنىڭ بىرلىك شەكلىنىڭ كەينىگە

<<-s>> قوشۇمچىسىنى قوشۇش ئارقىلىق كۆپلۈك شەكلى ياسىلىدۇ. مەسىلەن:

Woorden die eindigen op –a,-I,-o,-u,-y krijgen ‘s.

A: thema's, programma's, dahlia's
-i: taxi's, ski's
-o: foto's, farao's, Kano's
-u: paraplu's, accu's
-y: baby's, pony's, hobby's

3.ئەگەر بىر سۆز قىسقا سوزۇق تاۋۇشتىن تۈزۈلگەن بولۇپ ،سۆزنىڭ ئاخىرقى بوغۇمى بىر ئۈزۈك تاۋۇش بىلەن ئاخىرلاشقان بولسا ،بۇنداق ئىسمنىڭ كۆپلۈك شەكلىدە ئۈزۈك تاۋۇش قوش يېزىلىدۇ. مەسىلەن:

Als een woord een korte klank heeft en eindigt op één medeklinker, krijgt het in het meervoud twee medeklinkers.

- **Tas – tassen**
- **Fles – flessen**
- **Pin – pinnen**
- **Tros – trossen**
- **Bus – bussen**

4.ئەگەر بىر سۆزنىڭ ئاخىرقى بوغۇمى ئۇزۇن سوزۇق تاۋۇشتىن تۈزۈلگەن بولۇپ ،ئاخىرقى بوغۇمى ھەم بىر دانە ئۈزۈك تاۋۇش بىلەن ئاخىرلاشقان بولسا ،كۆپلۈك شەكلى ئۇزۇن سوزۇق تاۋۇش قىسقا سوزۇق تاۋۇشقا ئاجىزلىشىدۇ(يەنى ئۇزۇن سوزۇق تاۋشتىكى بىر دانە سوزۇق تاۋۇش چۈشۈپ قالىدۇ). مەسىلەن :

Als een woord een lange klank heeft (twee dezelfde klinkers) en eindigt op één medeklinker, krijgt het in het meervoud één klinker, en één medeklinker.

- **Raam – ramen**
- **Teen – tenen**
- **Brood – broden**
- **Kuur – kuren**

ئەگەر سۆزنىڭ ئاخىرقى بوغۇمى ئىككى دانە ئۈزۈك تاۋۇشتىن تۈزۈلگەن بولسا ،كۆپلۈك شەكلىگە پەقەت **s**- قوشۇمچىسى قوشۇلىدۇ. ھەرپلەر ئاجىزلىشىدىغان ئەھۋال يۈز بەرمەيدۇ.

Als het woord eindigt op twee medeklinkers, komt er alleen -en achter, verder verandert er niets.

Kaart – kaarten   Baard – baarden

قائىدىسىز ئىسىملارنىڭ كۆپلۈك شەكلىنىڭ ياسىلىشى

قائىدىسىز ئىسىملارنىڭ بىرلىك ھەم كۆپلۈك شەكلى ئادەتتە لۇغەت ۋە دەرسلىك كىتابلاردا بېرىلگەن بولىدۇ ھەمدە قائىدىسىز ئىسىملار ئۆزىگە خاس قانۇنىيەت بويىچە ئۆزگىرىش ياسايدۇ. لېكىن بۇنداق ئىسىملار ئاز سانىنى ئىگەللەيدۇ. تۆۋەندە كۆپ ئۇچرايدىغان قائىدىسىز ئىسىملارنىڭ كۆپلۈك شەكلى بېرىلدى.

1. **Meervouden op –eren**

بەزى ئىسىملارنىڭ كەينىگە يۇقاردىكى قوشۇمچىنى قوشۇش ئارقىلىق ياسىلىدۇ.

het Been – de beenderen
het Kalf – de kalveren
het rad- de raderen
het volk- de volkeren
het lam- de lammeren
het rad- de raderen
het kind- de kinderen
het Lied – de liederen
het Rund – de runderen
het Ei – de eieren

2. Meervoudsvormen op –ien

De koe- de koeien
de vlo- de vlooien

3.ئۆزۈك تاۋۇش قايتىلانمايدىغان ئىسىملار.

de dag	de dagen
het dak	de daken
het glas	de galzen
het bedrag	de bedragen
het gat	de gaten
het graf	de grafen
het dal	de dalen
het vat	de vaten
het bevel	de bevelen
het gebed	de gebeden
het spel	de spelen
de weg	de wegen
de god	de goden
het gebod	de geboden
het slot	de sloten

4.يۇقارقى قائىدىگە چۈشمەيدىغان بەزى ئىسىملارنىڭ كۆپلىكى.

de stad	de steden
het schip	de shepen
de smid	de smeden

het lid	de leden
de oom	de ooms
de broer	de broers
de zoon	de zoons

باشقا تىللاردىن كىرگەن ئىسىملارنىڭ كۆپلۈك شەكلىنىڭ ياسىلىشى

لاتىن،فىرانسۇز،گىرك ۋە ئىنگلىزتىلىدىن كىرگەن نۇرغۇن ئىسىملار مۇئەييەن قائىدە بويىچە ئۆزلىرىنىڭ كۆپلۈك شەكلىنى مەيدانغا كەلتۈرگەن، يەنە ئاز ساندىكىلىرى ئۆزلىرىنىڭ ئەسلى تىلدىكى كۆپلۈك شەكلىنى ساقلاپ قالغان.

1. لاتىن تىلىدىن كىرگەن ئاخىرقى بوغۇمى **us,-um**-بىلەن ئاياغلاشقان سۆزلەرنىڭ كۆپلىكى **ici,-ea**- قوشۇش ئارقىلىق ياسىلىدۇ. مەسىلەن:

Politicus	politici
Technicus	technici
Neerlandicus	neerlandici
Chemicus	chemici
De medicus	De medicusi
De historicus	De historic
Lyceum	lycea
Museum	musea
Criterium	criteria

2. ئاخىرقى بوغۇمى-**f** بىلەن ئاياغلاشقان سۆزلەرنىڭ كۆپلىكى**v** غا ئۆزگىرەيدۇ. لىكىن باشقا تىللاردىن كىرگەن ئاخىرقى بوغۇمى **f** بىلەن ئاياغلاشقان سۆزلەرنىڭ كۆپلىكى**f** ساقلىنىپ قالىدۇ. مەسىلەن:

Woorden op –f krijgen doorgaans in het meervoud een v:

Slaaf – slaven

Graaf – graven

Kloof – kloven

چەت تىلدىن كىرگەن سۆزلەر:

De filosoof	de filosofen
De fotograaf	de fotografen
De telegraaf	de telefrafen
De paragraaf	de paragrafen
De triomf	de triomfen
De kalief	de kaliefen

3.ئىنگلىزتىلىدىن كىرگەن ئاخىرقى بوغۇمى سوزۇق تاۋۇش بىلەن ئاياغلاشقان ئىسىملارنىڭ كۆپلىكى بىرلىك شەكلىدىكى ئىسىمنىڭ كەينىگە پەقەت s- قوشۇمچىسى قوشۇش ئارقىلىقلا ياسىلىدۇ. مەسىلەن :

De diskjockey------------de diskjockeys

Het display---------------de displays

4. فىرانسۇز تىلىدىن كىرگەن ئاخىرقى بوغۇمى-e,ee,er,ie,eau,ey,ay,ieu,ui بىلەن ئاياغلاشقان سۆزلەرنىڭ كۆپلىكىs- قوشۇش ئارقىلىق ياسىلىدۇ. مەسىلەن:

-e: bedes, horloges
-é: cafés, logés, comités
-ee : dictees, abonnees
-er : diners, colliers
-ie : vakanties, commissies, gradaties
-eau: bureaus, cadeaus
-ey: jockeys
-ay: essays
-ieu: milieus
-ui: etuis

بەزى ئالاھىدە ئەھۋاللار:

1.ئاخىرقى بوغۇمى S-بىلەن ئاياغلاشقان سۆزلەرنىڭ كۆپلۈكى Z-گە ئۆزگىرىدۇ. مەسىلەن :

roos- rozen. Prijs- prijzen.   Huis- huizen

ئەمما ئاز ساندىكى ئاخىرقى بوغۇمى S-بىلەن ئاياغلاشقان سۆزلەرنىڭ كۆپلۈكى Z-گە ئۆزگەرمەيدۇ

de mens-   de mensen

de wens- de wensen

de kers- de kersen

de kaars- de kaarsen

de dans- de dansen

de krans- de kransen

de schans- de schansen

de pols- de polsen

de kous- de kousen

de paus de pausen

de eis de eisen

2.ئاز ساندىكى ئاخىرقى بوغۇمى **heid** بىلەن ئاياغلاشقان سۆزلەرنىڭ كۆپلىكى **heden** غا ئۆزگىرەيدۇ. مەسىلەن:

de waarheid de waarheden

de kleinigheid de kleinigheden

de mogelijkheid de mogelijkheden

3. ئاخىرقى بوغۇمى **ik, es, et el** بىلەن ئاياغلاشقان، ئەمما ئۇرغۇ ئاخىرقى بوغۇمغا چۈشمەيدىغان سۆزلەرنىڭ كۆپلىكى تۆۋەندىكىدەك بولىدۇ. مەسىلەن:

De perzik- de perziken

De monnik- de monniken

De havik- de haviken

Het lemmet- de lemmeten

4. ئاخىرقى بوغۇمى es, et ,el بىلەن ئاياغلاشقان،ئەمما ئۇرغۇ ئاخىرقى بوغۇمغا چۈشىدىغان سۆزلەرنىڭ كۆپلىكى سۆزنىڭ ئاخىرىدىكى ئۈزۈك تاۋۇش قايتىلىنىدۇ. مەسىلەن:

Baronessen, kroketten, pedellen

5. ئاخىرقى بوغۇمى ie بىلەن ئاياغلاشقان، ئەمما ئۇرغۇ ئاخىرقى بوغۇمغا چۈشىدىغان سۆزلەرنىڭ كۆپلىكى تۆۋەندىكىدەك ياسىلىدۇ. مەسىلەن:

Melodie melodieën

de Industrie de industrieën

De kolonie de koloniën

De categorie de categorieën

6. ئاخىرقى بوغۇمى ee بىلەن ئاياغلاشقان سۆزلەرنىڭ كۆپلىكى en قوشۇش ئارقىلىق ياسىلىدۇ.

مەسىلەن:

Het Idee	De ideeën
Zee	De zeeën
De Fee	De feeën
De pygmee	De pygmeeën
De orchidee	De orchideeën

5-باب كىچىكلىتىلگەن ئىسىملار

داچ تىلىدا دائىم ئىسىملارنىڭ كىچىكلىتىلگەن شەكلى ئىشلىتىلىدۇ. ئىسىملارنىڭ كىچىكلىتىلگەن شەكلى پەقەت كىچىك نەرسىلەرگىلا ئەمەس بەلكى يەنە ئۆزىمىز ياخشى كۆرگەن، ئوماق ۋە كۈلكىلىك ھىس قىلغان نەرسىلەرگىمۇ ئىشلىتىلىدۇ. شۇڭا بۇ خىلدىكى ئىسىملارنىڭ ياسىلىش قائىدىسىنى بىلىۋېلىش زۆرۈر.

Verkleinwoorden worden zeer veel gebruikt in het Nederlandse taalgebied. We gebruiken ze niet alleen voor kleine dingen, maar ook voor dingen die we lief, schattig of grappig vinden. Soms gebruiken we ze voor dingen die we vervelend vinden.

ئادەتتە كىچىكلىتىلگەن ئىسىملار ئىسىمنىڭ كەينىگە je- قوشۇمچىسىنى قوشۇش ئارقىلىق ياسىلىدۇ.

Zelfstandig naamwoord+ *je*

het kind	het kindje
het schaap	het schaapje
de voet	het voetje
het oog	het oogje
de neus	het neusje
de hap	het hapje

ئىسىملارنىڭ كىچىكلىتىلگەن شەكلىگە ھەر ۋاقىت ئىنىق ئارتىكول ـhet ئىشلىتىلىدۇ. لىكىن بارلىق ئىسىملار بۇ قائىدە بويىچە ياسالمايدۇ. تۆۋەندە كىچىكلىتىلگەن ئىسىملارنى ياساش قائىدىسى بىلەن تونۇشۇپ ئۆتىمىز.

1.ئاخىرقى بوغۇمى سوزۇق تاۋۇشلار (i,u,o,e,a) ياكى w ھەرپى بىلەن ئاياغلاشقان ئىسىملارنىڭ كەينىگە tje قوشۇش ئارقىلىق كىچىكلىتىلگەن شەكلى ياسىلىدۇ. مەسىلەن:

We voegen -tje toe aan zelfstandig naamwoorden die eindigen op een klinker (a, e, i, o, u, y / ij) of op w .

de trui	het truitje
de rij	het rijtje
het ei	het eitje
de vrouw	het vrouwtje
de duw	het duwtje
de draai	het draaitje

2.ئاخىرقى بوغۇمى ئۇزۇن سوزۇق تاۋۇش بىلەن ئاياغلاشقان ھەم n,l,r ھەرپلىرىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان ئىسىملارنىڭ كەينىگە tje-قوشۇمچىسى قوشۇش ئارقىلىق كىچىكلىتىلگەن شەكلى ياسىلىدۇ.

We voegen -tje toe aan zelfstandig naamwoorden die eindigen op een lange klinker, gevolgd door r, l of n.

de zoon	het zoontje
de deur	het deurtje
het been	het beentje
de uil	het uiltje
het gebaar	het gebaartje
het wiel	het wieltje

3.ئاخىرقى بوغۇمى **-or,-en,-el,-er** بىلەن ئاياغلاشقان ئۇرغۇسىز ئوقۇلىدىغان ئىسىملارنىڭ كەينىگە ھەم **tje**-قوشۇمچىسى قوشۇلىدۇ. مەسىلەن :

We voegen -tje toe aan zelfstandig naamwoorden die eindigen op een onbeklemtoonde -er, -el, en of -or

de vader	het vadertje
de nagel	het nageltje
de deken	het dekentje
de borrel	het borreltje
de centimeter	het centimetertje
het laken	het lakentje
de professor	het professortje
de motor	het motortje

4.قىسقا سوزۇق تاۋۇشتىن تۈزۈلگەن ھەم **ng,-m,n,l,r**ھەرپلىرى بىلەن ئاياغلاشقان ئىسىملارنىڭ كەينىگە **etje**-قوشۇمچىسى قوشۇش ئارقىلىق كىچىكلىتىلگەن شەكلى ياسىلىدۇ. مەسىلەن:

We voegen de uitgang -etje toe aan woorden die eindigen op een korte klinker, gevolgd door een enkele r, l, n, m of ng.

de man	het mannetje
het gezin	het gezinnetje
de bal	het balletje
het ding	het dingetje
het lam	het lammetje
de stem	het stemmetje

5.بىر ئۇزۇن سوزۇق تاۋۇشتىن تۈزۈلگەن ،ئاخىرقى بوغۇمى rm, lm,m ھەرپلىرى بىلەن ئاياغلاشقان ياكى ئۇرغۇسىز ئوقۇلىدىغان em,um ھەرپلىرى بىلەن ئاياغلاشقان ئىسىملارنىڭ كەينىگە pje-قوشۇمچىسى قوشۇش ئارقىلىق كىچىكلىتىلگەن شەكلى ياسىلىدۇ. مەسىلەن :

We voegen -pje toe aan zelfstandig naamwoorden die eindigen op een lange klinker, gevolgd door ,m of ,lm of ,rm of onbeklemtoonde ,um of ,em.

de oom	het oompje
de bezem	het bezempje
de duim	het duimpje
de worm	het wormpje
de braam	het braampje
de film	het filmpje
het museum	het museumpje
het stadium	het stadiumpje

6.ئاخىرقى بوغۇمى ئۇرغۇسىز ing-بىلەن ئاياغلاشقان ئىسىملارنىڭ كەينىگە kje-قوشۇمچىسى قوشۇش ئارقىلىق كىچىكلىتىلگەن شەكلى ياسىلىدۇ. مەسىلەن:

We voegen -kje toe aan zelfstandig naamwoorden die eindigen op onbeklemtoond -ing.

de verrassing	het verrassinkje
de koning	het koninkje
de woning	het woninkje
de ketting	het kettinkje
de tweede verdieping	het tweede verdiepinkje
de beloning	het beloninkje

يۇقاردىكىسى كىچىكلىتلگەن ئىسىملارنى ياساش قائىدىسى. داچ تىلىدا يۇقارقى قائىدىگە چۈشمەيدىغان يەنە بىر قىسىم ئىسىملار بار بولۇپ ئۇلارنى ئىسىمىزدە تۇتۇۋلىش زۆرۈر. تۆۋەندە شۇ تۈردىكى ئىسىملار بىرىلدى.

Het blad----------het blaadje **het glas------------het glaasje**

Het schip---------het scheepje **het bloem---------het bloempje**

De jongen---------het jongetje **de kip--------------het kipje**

Het pad-------------het paadje **het vat------------het vaatje**

6-باب پېئىل

ئادەم ۋە نەرسىلەرنىڭ ئىش-ھەركىتىنى بىلدۈرىدىغان سۆز تۈركۈمى پېئىل دەپ ئاتىلىدۇ. پېئىللار ئادەتتە جۈملىدە ئاساسەن خەۋەر بولۇپ كېلىدۇ. ئۇنىڭدىن باشقا يەنە جۈملىدە ئىگە،تولدۇرغۇچى قاتارلىق باشقا بۆلەكلەرمۇ بولۇپ كېلەلەيدۇ.مەسىلەن:

lopen,werken, komen,zeggen….

Wij hebben twee kinderen.---------- بىزنىڭ ئىككى بالىمىز بار.

Morgen ga ik naar school. ---------مەن ئەته مەكتەپكە بارىمەن.

پېئىللار ئادەتتە جۈملىدە دائىم ئىككىنجى ئورۇندا كېلىدۇ.ئەگەر جۈملىدە گىراماتىكىلىق شەخس،ۋاقىت ئۆزگەرسە پېئىلنىڭ شەكلىمۇ ئۆزگىرەيدۇ.بىز بۇنى چەكلىملىك پېئىل شەكلى(**persoonsvorm**) دەپ ئاتايمىز. چەكلىملىك پېئىل شەكلى پېئىللارنىڭ جۈملىنىڭ پەقەت خەۋەر بۆلىكىدىلا كۆرۈلىدىغان، جۈملىدە زامان چەكلىمىسىگە ۋە ئىگىنىڭ شەخس ۋە سان جەھەتتىكى چەكلىمىسىگە ئۇچرايدىغان شەكلىدۇر.مەسىلەن:

Ik heb nu een fiets.----------------- مىنىڭ ھازىر بىر ۋەلسىپىتىم بار

Wij hadden vroeger een auto-----------------.بۇرۇن بىزنىڭ بىر ماشىنىمىز بار ئىدى،

باش جۈملىدە پېئىلنىڭ چەكلىك شەكلى دائىم ئىگە بىلەن بىرگە كېلىدۇ. مەسىلەن:

Wil je een kopje thee?

Morgen ga ik naar school.

بېقىندى جۈملىدە پېئىلنىڭ چەكلىك شەكلى دائىم جۈملىنىڭ ئاخىرىدا كېلىدۇ. مەسىلەن:

Hij wil eten omdat hij honger heeft.

De vrouw zegt dat zij medecijnen slikt.

بەزىدە جۈملىدە 2 دانە پېئىل بولىدۇ. مەسىلەن:

Ik heb thee gedronken .

Wij zijn naar school geweest.

پېئىللار سۆز بىرىكمىسىدىكى رولىغا ئاساسەن مۇستەقىل پېئىل **(slapen ,werken,lopen)**, تۈپ پېئىل **(zijn,hebben)** ۋە تۈس ياردەمچى پېئىل **(mogen,moeten,kunnen,zullen,willen)** دەپ 3 تۈرگە بۆلۈنىدۇ.

پېئىل شەكىللىرى

پېئىللار مورفولوگىيىلىك تۈزۈلۈش شەكلىگە ئاساسەن قائىدىلىك پېئىل ۋە قائىدىسىز پېئىل شەكلىگە ئىگە بولىدۇ. قائىدىلىك پېئىللارنىڭ ئۆتكەن زامان ۋە پۈتكەن زامان شەكىللىرى پېئىل تومۇرىنىڭ كەينىگە **den/-de,-ten/-te** قوشۇمچىسىنى قوشۇش ئارقىلىق ياسىلىدۇ. پۈتكەن زامان شەكىللىرى پېئىلنىڭ ئالدىغا **ge**-قوشۇمچىسى قوشۇش ئارقىلىق ياسىلىدۇ. قائىدىسىز پېئىللار لىكىن بۇ خىل قائىدىگە بىقىنمايدۇ. ئۇلارنىڭ ئۆز ئالدىغا مۇئەييەن شەكىللىرى بولىدۇ. تۆۋەندە بۇ ھەقتە قىسقىچە توختىلىپ ئۆتىمىز.

قائىدىلىك پېئىللارنىڭ مورفولوگىيىسى:قائىدىلىك پېئىللارنىڭ ئۆتكەن زامان ۋە پۈتكەن زامان شەكىللىرىنى پېئىلنىڭ تومۇرىدىن پايدىلىنىپ ياساشقا بولىدۇ. لىكى قائىدىسىز پېئىللارنىڭ ئۆتكەن زامان ۋە پۈتكەن زامان شەكىللىرىنى پېئىل تومۇرىدىن پايدىلىنىپ پەرەز قىلىش ياكى ياسىۋېلىش ئىمكانىيىتى بولمايدۇ. تۆۋەندە قائىدىلىك پېئىللارنىڭ ئۈچ شەخس ۋە ئۆتكەن زامان ،پۈتكەن زامان شەكلى بىلەن تونۇشۇپ ئۆتىمىز. ئالدى بىلەن تۆۋەندىكى ئاتالغۇلارنى بىلىۋېلىشقا توغرا كىلىدۇ.

پېئىلنىڭ تولۇق شەكلى **(infinitief):zeggen,geven,werken,lopen**

پېئىل تومۇرى **(stam)**: پېئىلنىڭ بىرىنجى شەخس هازىرقى زامان شەكلى پېئىل تومۇرى دىيىلىدۇ.

ئۇ ئادەتتە پېئىلنىڭ تولۇق شەكلىدىن **ne**-قوشۇمچىسىنى ئېلىۋېتىش ئارقىلىق ياسىلىدۇ. مەسىلەن:

Infinitief-en=stam.

Werken-en=werk   geven-en=geef
Gaan-en=ga   lopen-en=loop

بۇ يەردە يەنە بىر قانچە تۈرلۈك قائىدىلەرنى بىلىۋېلىش زۆرۈر.

infinitief stam   spellingsregel

werken werk

springen spring

بۇ يەردە ئۆزۈن سوزۇق تاۋۇش شەكلىنى ساقلاپ قىلىش ئۈچۈن o ھەرپى قايتىلىنىپ يېزىلىدۇ.

lopen loop

ئەگەردە سۆزنىڭ ئاخىرى vھەرپى بىلەن ئاياغلاشقان بولسا ئۆزنىڭ بىرلىك شەكلى fگە ئالمىشىدۇ.

geven geef

ئەگەردە سۆزنىڭ ئاخىرى zھەرپى بىلەن ئاياغلاشقان بولسا ئۆزنىڭ بىرلىك شەكلى sگە ئالمىشىدۇ.

blazen blaas

داچ تىلى گىراماتىكىسىدا بىر سۆزنىڭ ئاخىرى ھەرگىزمۇ قوش ئۈزۈك تاۋۇش بىلەن ئاخىرلاشمايدۇ.شۇڭا بۇ يەردە بىر ئۈزۈك تاۋۇش چۈشۈپ قالىدۇ.

zetten zet

ئەگەردە بىز پېئىلنىڭ تومۇرىنى بىلىۋالساق باشقا شەخس ۋە زامان شەكىللىرىنى شۇنىڭغا ئاساسەن كەلتۈرۈپ چىقىرىشقا بولىدۇ.مەسىلەن:

بۈلار ھازىرقى زامان شەكلى

بىرلىك enkelvoud		werken	lopen	geven
ik بىرىنجى شەخس	stam	werk	loop	geef
u/jij ئىككىنجى شەخس	stam+t	werkt	loopt	geeft
het/zij/hij ئۈچىنچى شەخس	stam+t	werkt	loopt	geeft
(meervoud)بارلىق شەخس كۆپلۈك	infinitief	werken	lopen	geven

پېئىلنىڭ ئۆتكەن زامان شەكلى

(verleden tijd of imperfectum)

Als de laatste letter van de stam een van de medeklinkers in ‘t e x k o f s ch I p , wordt er bij alle enkelvoudsvormen van het imperfectum -te toegevoegd, en bij alle meervoudsvormen -ten:

ئەگەردە پېئىلنىڭ تومۇرىدىكى ئاخىرقى ھەرپ t p i ch s f o k x e نىڭ ئىچىدىكى

بىرەر ئۆزۈك تاۋۇش ھەرپىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان بولسا ئۇنداقتا ئۇنىڭ ئۆتكەن زامان شەكلى پېئىل تومۇرىنىڭ كەينىگە -ten/-te قوشۇمچىسىنى قوشۇش بىلەن ياسىلىدۇ. مەسىلەن:

enkelvoud بىرلىك		werken	praten	vissen	blaffen
stam		werk	praat	vis	blaf
بىرىنچى شەخس ik	stam+te	werkte	pratte	viste	blafte
ئىككىنچى شەخس u/jij	stam+te	werkte	rattep	viste	blafte
ئۈچىنچى شەخس zij/hij	stam+te	werkte	pratte	viste	blafte
كۆپلۈك meervoud					
بىرىنچى شەخس wij	stam+ten	werkten	pratten	visten	blaften
ئىككىنچى شەخس jullie	stam+ten	werkten	pratten	visten	blaften
ئۈچىنچى شەخس zij	stam+ten	ktenwer	pratten	visten	blaften

Als de laatste letter van de stam niet in ‘t e x k o f s ch I p **zit, wordt er bij alle enkelvoudsvormen van het imperfectum -de toegevoegd, en bij alle enkelvoudsvormen -den:**

ئەگەردە پېئىلنىڭ تومۇرىدىكى ئاخىرقى ھەرپ **t p i ch s f o k x e** نىڭ ئىچىدىكى بىرەر ئۆزۈك تاۋۇش ھەرپىنى ئۆز ئىچىگە ئالمىغان بولسا ئۇنداقتا ئۇنىڭ ئۆتكەن زامان شەكلى پېئىل تومۇرىنىڭ كەينىگە den/-de-قوشۇمچىسىنى قوشۇش بىلەن ياسىلىدۇ. مەسىلەن:

Enkelvoud(بىرلىك)		rennen	landen	staren	plannen
stam		ren	land	staar	plan
بىرىنچى شەخس (ik)	stam + de	rende	landde	staarde	plande
ئىككىنچى شەجس (jij/u)	stam + de	rende	landde	staarde	plande
ئۈچىنچى شەخس (hij/zij/het)	stam + de	rende	landde	staarde	plande
Meervoud(كۆپلۈك)					
بىرىنچى شەخس (wij)	stam + den	renden	landden	staarde	planden
ئىككىنچى شەخس (jullie)	stam + den	renden	landden	staarde	planden
ئۈچىنچى شەخس (zij)	stam + den	renden	landden	staarde	planden

پېئىلنىڭ پۈتكەن زامان شەكلى

(voltooide deelwoord)

Voltooid deelwoord = *ge* + [stam] + *t* of *d*

Als de laatste letter van de stam een van de medeklinkers in ‘t e x k o f s ch I p , wordt er bij alle enkelvoudsvormen van het vooltooide deelwoord *ge* + [stam] + *t.*

ئەگەردە پېئىلنىڭ تومۇرىدىكى ئاخرقى ھەرپ **c s f o k x e pt i h** نىڭ ئىچىدىكى بىرەر ئۈزۈك تاۋۇش ھەرپىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان بولسا ئۇندااقتا ئۇنىڭ پۈتكەن زامان شەكلى ***ge* + [stam] + *t***بولىدۇ.

Als de laatste letter van de stam een van de medeklinkers in ‘t e x k o f s ch I p , wordt er bij alle enkelvoudsvormen van het vooltooide deelwoord *ge* + [stam] + *d.*

ئەگەردە پېئىلنىڭ تومۇرىدىكى ئاخرقى ھەرپ **p i ch s f o k x e t** نىڭ ئىچىدىكى بىرەر ئۈزۈك تاۋۇش ھەرپىنى ئۆز ئىچىگە ئالمىغان بولسا ئۇندااقتا ئۇنىڭ پۈتكەن زامان شەكلى ***ge* + [stam] +d**بولىدۇ. مەسىلەن:

maken	stam: maak (t-werkwoord)	voltooid deelwoord: ge + maak + t = gemaakt
luisteren	stam: luister (d-werkwoord)	voltooid deelwoord: ge + luister + d = geluisterd

.

يۇقاردىكى قائىدە ئارقىلىق بارلىق قائىدىلىك پېئىللارنىڭ ھەر قايسى زامان شەكىللىرىنى كەلتۈرۈپ چىقىرىشقا بولىدۇ.

ئىككى مۇھىم قائىدە :

1.پېئىلنىڭ پۈتكەن زامان شەكلى ھەرگىزمۇ قوش **t**ياكى قوش **d**ھەرپى بىلەن ئاخىرلاشمايدۇ.

Een voltooid deelwoord eindigt nooit op dubbel *t* of dubbel *d*

rusten	wordt niet: ge + rust + t	maar: ge + rust = gerust
bloeden	wordt niet: ge + bloed + d	maar: ge + bloed = gebloed

2.ئالدى قوشۇلغۇچى ـbe,ـer,ـge,ـont,ـver, -herبىلەن باشلانغان پېئىللارغا نىسبەتەن بۇنداق پېئىللارنىڭ پۈتكەن زامان شەكلى پەقەت stam + t/d. بولىدۇ. مەسىلەن:

Alle werkwoorden die beginnen met be-, er-, ge-, her- , ont-, en ver- krijgen geen *ge* - voor het voltooid deelwoord. Het voorvoegsel vervangt *ge*: de regel voor het vormen van een voltooid deelwoord is hier: (geen 'ge-') stam + t/d.

infinitief	voltooid deelwoord
verdelen	stam+d = verdeeld
geschieden	stem (geen extra 'd') = geschied
betalen	stam+d = betaald
ontdekken	stam+t = ontdekt
erkennen	stam+d = erkend
herkennen	stam+d = herkend

لېكىن قائىدىسىز پېئىللارنىڭ يۇقاردىكى قائىدىلىك پېئىللارغا ئوخشاش مۇقىم بىر قائىدىسى بولمايدۇ. شۇڭا قائىدىسىز پېئىللارنى ئەستە تۇتۇۋېلىش زۆرۈر.

قائىدىسىز پېئىللارنىڭ تۈرلىرى

1.ئۆتكەن زامان شەكلى قائىدىلىك بولغان، لېكىن پۈتكەن زامان شەكلى سۆز ئاخىرىغا en-قوشۇمچىسى قوشۇلىدىغان پېئىللار . مەسىلەن:

Bannen---------bande-----------gebannen

بۇ گۇرۇپپىقا تەۋە بولغان پېئىللار :

bakken, bannen, barsten, behangen, braden, brouwen, heten, hoeven, houwen, lachen, laden, malen, raden, scheiden, spannen, stoten, vouwen, wassen, weven.

2.**e**-ھەرپىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان بەزى قائىدىسىز پېئىللارنىڭ ئۆتكەن زامان شەكلى **ie**-غا ئۆزگىرەيدۇ، پۈتكەن زامان شەكلى **o**-غا ئۆزگىرەيدۇ. مەسىلەن:

Bederven--------bedierf---------bedorven

بۇ گۇرۇپپىقا تەۋە بولغان پېئىللار :

bederven, helpen, sterven, werpen, werven, zwerven.

3.**ie**- ھەرپىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان بەزى قائىدىسىز پېئىللارنىڭ ئۆتكەن زامان شەكلى **oo**- غا ئۆزگىرەيدۇ، پۈتكەن زامان شەكلى **o**-غا ئۆزگىرەيدۇ. مەسىلەن:

Bedriegen---------bedroog---------- bedrogen

بۇ گۇرۇپپىقا تەۋە بولغان پېئىللار:

bedriegen, bieden, genieten, gieten, kiezen, liegen, schieten, verdrieten, vliegen.

4. **i**- ھەرپىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان بەزى قائىدىسىز پېئىللارنىڭ ئۆتكەن زامان شەكلى **o**- غا ئۆزگىرەيدۇ، پۈتكەن زامان شەكلى **o**- غا ئۆزگىرەيدۇ. مەسىلەن: ,

Beginnen-------- begon----- begonnen

بۇ گۇرۇپپىقا تەۋە بولغان پېئىللار:

beginnen, binden, blinken, dingen naar, dringen, drinken, dwingen, glimmen, klimmen, klinken, krimpen, schrikken, slinken, spinnen, springen, stinken, vinden, winden, winnen, wringen, zingen, zinken, zinnen.

5. **ij**- ھەرپىنى ئۈز ئىچىگە ئالغان بەزى قائىدىسىز پېئىللارنىڭ ئۆتكەن زامان شەكلى**ee**- غا ئۆزگىرەيدۇ، پۈتكەن زامان شەكلى **e**- غا ئۆزگىرەيدۇ. مەسىلەن:

Rijden--------reed-------------gereden

بۇ گۇرۇپپىغا تەۋە بولغان پېئىللار:

bezwijken, bijten, blijken, blijven, drijven, glijden, grijpen, hijsen, kijken, knijpen, krijgen, lijden, lijken, mijden, neerzijgen, nijgen, prijzen, rijden, rijgen, rijten, rijzen, schijnen, schijten, schrijven, slijpen, slijten, smijten, snijden, splijten, spijten, stijgen, stijven, strijden, strijken, verdwijnen, wijken, wijten aan, wijzen, wrijven, zich kwijten van, zwijgen.

6. **e**- ھەرپىنى ئۈز ئىچىگە ئالغان بەزى قائىدىسىز پېئىللارنىڭ ئۆتكەن زامان شەكلى **o**- غا ئۆزگىرەيدۇ، پۈتكەن زامان شەكلى **o** غا ئۆزگىرەيدۇ. مەسىلەن:

Bergen-------borg---------geborgen

بۇ گۇرۇپپىغا تەۋە بولغان پېئىللار:

bergen, gelden, melken, schelden, schenden, schenken, smelten, treffen, trekken, vechten, vlechten, wegen, zenden, zwelgen, zwellen, zwemmen.

7. **e**- ھەرپىنى ئۈز ئىچىگە ئالغان بەزى قائىدىسىز پېئىللارنىڭ ئۆتكەن زامان شەكلى **a**- غا ئۆزگىرەيدۇ، پۈتكەن زامان شەكلى **o**- غا ئۆزگىرەيدۇ. مەسىلەن:

Bevelen----------beval----------bevolen

بۇ گۇرۇپپىغا تەۋە بولغان پېئىللار:

bevelen, breken, nemen, spreken, steken, stelen.

8. **i**- ھەرپىنى ئۈز ئىچىگە ئالغان بەزى قائىدىسىز پېئىللارنىڭ ئۆتكەن زامان شەكلى **a**-غا ئۆزگىرەيدۇ، پۈتكەن زامان شەكلى **e**-غا ئۆزگىرەيدۇ. مەسىلەن:

Bidden-----------bad-------------gebeden

بۇ گۇرۇپقا تەۋە بولغان پېئىللار:

bidden, liggen, zitten

9. **a**- ھەرپىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان بەزى قائىدىسىز پېئىللارنىڭ ئۆتكەن زامان شەكلى **ie**-غا ئۆزگىرەيدۇ، پۈتكەن زامان شەكلى **a**- غا ئۆزگىرەيدۇ. مەسىلەن:

Laten----------liet-----------gelaten

laten, slapen, vallen, verraden

10. **i**- ھەرپىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان بەزى قائىدىسىز پېئىللارنىڭ ئۆتكەن زامان شەكلى **oo**- غا ئۆزگىرەيدۇ، پۈتكەن زامان شەكلى **o**- غا ئۆزگىرەيدۇ. مەسىلەن:

Buigen----------- boog,-----------gebogen

بۇ گۇرۇپقا تەۋە بولغان پېئىللار:

buigen, druipen, duiken, fluiten, kluiven, kruipen, ontluiken, pluizen, ruiken, schuilen, schuiven, sluipen, sluiten, snuiten, snuiven, spruiten, spuiten, stuiven, zuigen, zuipen.

11.بەزى قائىدىسىز پېئىللارنىڭ ئۆتكەن زامان ۋە پۈتكەن زامان شەكلىگە **cht**- قوشۇمچىسى قوشۇلىدۇ. مەسىلەن:

Brengen-----bracht-------------gebracht

بۇ گۇرۇپقا تەۋە بولغان پېئىللار:

brengen, denken, kopen, zoeken

12. ‎-a‏ ‏ ھەرپىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان بەزى قائىدىسىز پېئىللارنىڭ ئۆتكەن زامان شەكلى ‎eo‏ ـغا ئۆزگىرەيدۇ، پۈتكەن زامان شەكلى ‎a‏ ـ غا ئۆزگىرەيدۇ. مەسىلەن:

Dragen-----------droeg---------gedragen

بۇ گۇرۇپپىقا تەۋە بولغان پېئىللار:

dragen, graven, varen.

13. ‎e‏ ـ ھەرپىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان بەزى قائىدىسىز پېئىللارنىڭ ئۆتكەن زامان شەكلى ‎a‏- غا ئۆزگىرەيدۇ، پۈتكەن زامان شەكلى ‎e‏- غا ئۆزگىرەيدۇ. مەسىلەن:

Lezen-------------las-------------gelezen

بۇ گۇرۇپپىقا تەۋە بولغان پېئىللار:

eten, genezen, geven, lezen, meten, treden, vergeten, vreten.

14. ‎-a‏ ھەرپىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان بەزى قائىدىسىز پېئىللارنىڭ ئۆتكەن زامان شەكلى ‎i‏ـ غا ئۆزگىرەيدۇ، پۈتكەن زامان شەكلى ‎a‏- غا ئۆزگىرەيدۇ. مەسىلەن:

Hangen--------------hing----------- gehangen

بۇ گۇرۇپپىقا تەۋە بولغان پېئىللار:

hangen, vangen.

15. ‎a‏ـ ھەرپىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان بەزى قائىدىسىز پېئىللارنىڭ ئۆتكەن زامان شەكلى ‎eo‏ـ غا ئۆزگىرەيدۇ، پۈتكەن زامان شەكلى قائىدىلىك بولىدۇ. مەسىلەن:

Jagen-----------joeg-------------gejaagd

بۇ گۇرۇپپىقا تەۋە بولغان پېئىللار:

jagen, vragen.

16. **-oe** ھەرپىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان بەزى قائىدىسىز پېئىللارنىڭ ئۆتكەن زامان شەكلى **-ie** غا ئۆزگىرىدۇ، پۈتكەن زامان شەكلى **-eo** غا ئۆزگىرىدۇ. مەسىلەن:

Lopen---------- liep-------------gelopen

بۇ گۇرۇپپىقا تەۋە بولغان پېئىللار:

lopen, roepen.

17.ئۆتكەن زامان شەكلى **st**-قوشۇمچىسى قوشۇلىدىغان پېئىللار:

Moeten---------moest-------------gemoete, moeten, weten.

18. **-iez**-ھەرپىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان بەزى قائىدىسىز پېئىللارنىڭ ئۆتكەن زامان شەكلى**roo**ـغا ئۆزگىرىدۇ، پۈتكەن زامان شەكلى **or**ـغا ئۆزگىرىدۇ. مەسىلەن:

Verliezen-----------verloor------------ verloren

بۇ گۇرۇپپىقا تەۋە بولغان پېئىللار:

verliezen, vriezen

تۆۋەندە داچ تىلىدىكى كۆپ ئىشلىتىلىدىغان قائىدىسىز پېئىللارنىڭ ئۆتكەن زامان ۋە پۈتكەن زامان شەكىللىرى بېرىلدى.كۆرۈپ پايدىلانغايسىزلەر:ئۇنىڭدىن باشقا يەنە كىتابنىڭ ئاخىرىدا يەنە بىر خىل سىخمىسى بېرىلدى. ئۆگەنگۈچىلەرنىڭ قايسىسىنى چۈشىنىشلىك ھېس قىلسا شۇنىڭدىن پايدىلىنىشنى تەۋسىيە قىلىمىز.

werkwoord	**Verleden tijd**	**Vooltooid tijd**
Bakken	**bakte**	**heeft gebakken**
bannen	**bande**	**heeft gebannen**
barsten	**barstte**	**is gebarsten**
bedelven	**bedolf**	**heeft bedolven**
(zich) bedenken	**bedacht (zich)**	**heeft (zich) bedacht**
bederven	**bedierf**	**heeft bedorven**
bedingen	**bedong**	**heeft bedongen**
bedragen	**bedroeg**	**heeft bedragen**

bedriegen	bedroog	heeft bedrogen
(zich) bedrinken	bedronk (zich)	heeft (zich) bedronken
bedruipen	bedroop	heeft bedropen
(zich) bedwingen	bedwong (zich)	heeft (zich) bedwongen
begaan	beging	heeft begaan
begieten	begoot	heeft begoten
beginnen	begon	is begonnen
begraven	begroef	heeft begraven
begrijpen	begreep	heeft begrepen
(zich) behelpen	behielp (zich)	heeft (zich) beholpen
behouden	behield	heeft behouden
bekijken	bekeek	heeft bekeken
beklimmen	beklom	heeft beklommen
beklinken	beklonk	heeft / is beklonken
bekomen	bekwam bekwamen	heeft / is bekomen
bekopen	bekocht	heeft bekocht
bekruipen	bekroop	heeft bekropen
beliegen	beloog	heeft belogen
belijden	beleed	heeft beleden
belopen	beliep	heeft belopen
bergen	borg	heeft geborgen
berijden	bereed	heeft bereden
(zich) beroepen	beriep (zich)	heeft (zich) beroepen
beschrijven	beschreef	heeft beschreven
beslaan	besloeg	heeft beslagen
beslapen	besliep	heeft beslapen
besluipen	besloop	heeft beslopen
besluiten	besloot	heeft besloten
besnijden	besneed	heeft besneden
bespreken	besprak	heeft besproken
bestaan	bestond	heeft bestaan
bestelen	bestal	heeft bestolen
besterven	bestierf	is bestorven
bestrijden	bestreed	heeft bestreden
bestuiven	bestoof	heeft bestoven

betreffen	betrof	heeft betroffen
betrekken	betrok	heeft / is betrokken
bevallen	beviel	is bevallen
bevangen	beving	heeft bevangen
bevechten	bevocht	heeft bevochten
beveln	beval / bevalen	heeft bevolen
(zich) bevinden	bevond (zich)	heeft (zich) bevonden
bevragen	bevraagde/ bevroeg	heeft bevraagd
bevriezen	bevroor	is bevroren
bewegen	bewoog	heeft bewogen
bewijzen	bewees	heeft bewezen
bezien	bezag / bezagen	heeft bezien
bezingen	bezong	heeft bezongen
bezitten	bezat / bezaten	heeft bezeten
bezoeken	bezocht	heeft bezocht
bezweren	bezwoer	heeft bezworen
bezwijken	bezweek	is bezweken
bidden	bad / baden	heeft gebeden
bieden	bood	heeft geboden
bijten	beet	heeft gebeten
binden	bond	heeft gebonden
binnenlopen	liep binnen	is binnengelopen
blazen	blies	heeft geblazen
blijken	bleek	is gebleken
blijven	bleef	is gebleven
blinken	blonk	heeft geblonken
braden	braadde	heeft gebraden
breken	brak / braken	heeft gebroken
brengen	bracht	heeft gebracht
brouwen	brouwde	heeft gebrouwen
buigen	boog	heeft gebogen
delven	dolf	heeft gedolven
denken	dacht	heeft gedacht
dingen	dong	heeft gedongen
doen	deed	heeft gedaan

doorbrengen	bracht door	heeft doorgebracht
doordenken	dacht door	heeft doorgedacht
doordenken	doordacht	heeft doordacht
doordringen	drong door	heeft doorgedrongen
doorhebben	had door	heeft doorgehad
doorlaten	liet door	heeft doorgelaten
doorliggen	lag / lagen door	heeft doorgelegen
doorlopen	liep door	heeft / is doorgelopen
	doorliep	heeft doorlopen
doornemen	nam door	heeft doorgenomen
doorstaan	doorstond	heeft doorstaan
doorzien	doorzag/ doorzagen	heeft doorzien
dragen	droeg	heeft gedragen
drijven	dreef	heeft gedreven
dringen	drong	heeft gedrongen
drinken	dronk	heeft gedronken
druipen	droop	heeft gedropen
duiken	dook	heeft gedoken
dwingen	dwong	heeft gedwongen
ervaren	ervaarde (ervoer)	heeft ervaren
eten	at / aten	heeft gegeten
fluiten	floot	heeft gefloten
gaan	ging	is gegaan
gelden	gold	heeft gegolden
genezen	genas / genazen	heeft genezen
genieten	genoot	heeft genoten
geven	gaf / gaven	heeft gegeven
gieten	goot	heeft gegoten
glijden	gleed	heeft gegleden
glimmen	glom	heeft geglommen
graven	groef	heeft gegrav
grijpen	greep	heeft gegrepen
hangen	hing	heeft gehangen
hebben	had	heeft gehad

heenzenden	zond heen	heeft heengezonden
heffen	hief	heeft geheven
helpen	hielp	heeft geholpen
herkiezen	herkoos	heeft herkozen
herlezen	herlas / herlazen	heeft herlezen
hernemen	hernam / hernamen	heeft hernomen
herscheppen	herschiep	heeft herschapen
herschrijven	herschreef	heeft herschreven
herzien	herzag	heeft herzien
heten	heette	heeft geheten
hijsen	hees	heeft gehesen
hoeven	hoefde	heeft gehoefd / gehoeven
houden	hield	heeft gehouden
houwen	hieuw	heeft gehouwen
Ingaan (op)	ging in (op)	is ingegaan (op)
ingrijpen	greep in	heeft ingegrepen
(zich) inhouden	hield (zich) in	heeft (zich) ingehouden
inkijken	keek in	heeft ingekeken
inkomen	kwam / kwamen in	is ingekomen
inkopen	kocht in	heeft ingekocht
(zich) inlaten	liet (zich) in	heeft (zich) ingelaten
inslaan	sloeg in	heeft ingeslagen
insluiten	sloot in	heeft ingesloten
instaan (voor)	stond in (voor)	heeft ingestaan (voor)
insteken	stak / staken in	heeft ingestoken
intrekken	trok in	heeft / is ingetrokken
inwrijven	wreef in	heeft ingewreven
inzien	zag / zagen in	heeft ingezien
jagen	joeg / jaagde	heeft gejaagd
kiezen	koos	heeft gekozen
kijken	keek	heeft gekeken
klimmen	klom	heeft geklommen
klinken	klonk	heeft geklonken

kluiven	kloof	heeft gekloven
knijpen	kneep	heeft geknepen
komen	kwam / kwamen	is gekomen
kopen	kocht	heeft gekocht
krijgen	kreeg	heeft gekregen
krimpen	kromp	is gekrompen
kruipen	kroop	heeft gekropen
kunnen	kon / konden	heeft gekund
kwijten	kweet	heeft gekweten
lachen	lachte	heeft gelachen
laden	laadde	heeft geladen
laten	liet	heeft gelaten
lezen	las / lazen	heeft gelezen
liegen	loog	heeft gelogen
liggen	lag / lagen	heeft gelegen
lijden	leed	heeft geleden
lijken	leek	heeft geleken
lopen	liep	heeft gelopen
luiken	look	heeft geloken
malen	maalde	heeft gemalen
meedenken	dacht mee	heeft meegedacht
meedoen	deed mee	heeft meegedaan
meehelpen	hielp mee	heeft meegeholpen
meekijken	keek mee	heeft meegekeken
meekomen	kwam/kwamen mee	is meegekomen
meekrijgen	kreeg mee	heeft meegekregen
meevallen	viel mee	is meegevallen
meezitten	zat / zaten mee	heeft meegezeten
melken	molk	heeft gemolken
meten	mat / maten	heeft gemeten
mijden	meed	heeft gemeden
misgaan	ging mis	is misgegaan
misstaan	misstond	heeft misstaan

moeten	moest	heeft gemoet
mogen	mocht	heeft gemogen
nadenken	dacht na	heeft nagedacht
nadoen	deed na	heeft nagedaan
nazien	zag / zagen na	heeft nagezien
nazoeken	zocht na	heeft nagezocht
nemen	nam / namen	heeft genomen
nijgen	neeg	heeft genegen
nijpen	neep	heeft genepen
omschrijven	omschreef	heeft omschreven
omzien	zag / zagen om	heeft omgezien
ondervragen	ondervraagde/ondervroeg	heeft ondervraagd
onderzoeken	onderzocht	heeft onderzocht
ontbieden	ontbood	heeft ontboden
ontbijten	ontbeet	heeft ontbeten
ontbinden	ontbond	heeft ontbonden
(zich) ontdoen (van)	ontdeed (zich van)	heeft (zich) ontdaan (van)
ontgaan	ontging	is ontgaan
ontgelden	ontgold	heeft ontgolden
ontginnen	ontgon	heeft ontgonnen
ontheffen	onthief	heeft ontheven
onthouden	onthield	heeft onthouden
ontkomen	ontkwam ontkwamen	is ontkomen
ontlopen	ontliep	heeft ontlopen
ontluiken	ontlook	is ontloken
ontnemen	ontnam / ontnamen	heeft ontnomen
ontschieten	ontschoot	is ontschoten
ontslaan	ontsloeg	heeft ontslagen
ontsluiten	ontsloot	heeft ontsloten
ontspruiten	ontsproot	is ontsproten
ontstaan	ontstond	is ontstaan
ontsteken	ontstak / ontstaken	heeft / is ontstoken
onttrekken	onttrok	heeft onttrokken
ontvallen	ontviel	is ontvallen

ontvangen	ontving	heeft ontvangen
ontvlechten	ontvlocht	heeft ontvlochten
ontwerpen	ontwierp	heeft ontworpen
ontzien	ontzag / ontzagen	heeft ontzien
opblazen	blies op	heeft opgeblazen
(in) opgaan	ging (in) op	is opgegaan (in)
oprijten	reet / reten open	opengereten
(zich) opwinden	wond (zich) op	heeft (zich) opgewonden
opzoeken	zocht op	heeft opgezocht
overblijven	bleef over	is overgebleven
overdenken	overdacht	heeft overdacht
overdragen	droeg over	heeft overgedragen
overdrijven	overdreef	heeft overdreven
overdrijven	dreef over	is overgedreven
overhouden	hield over	heeft overgehouden
overkijken	keek over	heeft overgekeken
overkomen	overkwam/overkwamen	is overkomen
overlaten (aan)	liet over (aan)	heeft overgelaten (aan)
overlezen	las / lazen over	heeft overgelezen
overlijden	overleed	is overleden
overlopen	liep over	is / heeft overgelopen
overschieten	schoot over	heeft overgeschoten
overslaan	sloeg over	heeft overgeslagen
oversluiten	sloot over	heeft overgesloten
overtreffen	overtrof	heeft overtroffen
overvallen	overviel	heeft overvallen

rieken	rook	heeft geroken
rijden	reed	heeft gereden
rijgen	reeg	heeft geregen
rijten	reet	heeft gereten
rijzen	rees	is gerezen
roepen	riep	heeft geroepen
ruiken	rook	heeft geroken
scheiden	scheidde	is gescheiden

schelden	schold	heeft gescholden
schenden	schond	heeft geschonden
schenken	schonk	heeft geschonken
scheppen	schiep	heeft geschapen
scheren	schoor	heeft geschoren
schieten	schoot	heeft geschoten
schijnen	scheen	heeft geschenen
schrijven	schreef	heeft geschreven
schrikken	schrok	is geschrokken

schuilen	school / schuilde	heeft gescholen
schuiven	schoof	heeft geschoven
slaan	sloeg	heeft geslagen
slapen	sliep	heeft geslapen
slijpen	sleep	heeft geslepen
slijten	sleet	heeft gesleten
slinken	slonk	is geslonken
sluipen	sloop	heeft geslopen
sluiten	sloot	heeft gesloten
smelten	smolt	heeft gesmolten
smijten	smeet	heeft gesmeten
snijden	sneed	heeft gesneden
snuiven	snoof	heeft gesnoven
spannen	spande	heeft gespannen
spijten	speet	heeft gespeten
spinnen	spon	heeftgesponnen / gespind
splijten	spleet	heeft gespleten
spouwen	spouwde	heeft gespouwen /gespouwd
spreken	sprak / spraken	heeft gesproken
springen	sprong	heeft gesprongen
spruiten	sproot	is gesproten
spuiten	spoot	heeft gespoten
staan	stond	heeft gestaan
steken	stak / staken	heeft gestoken
stelen	stal / stalen	heeft gestolen
sterven	stierf	is gestorven

stijgen	steeg	is gestegen
stijven	steef	heeft gesteven
stinken	stonk	heeft gestonken
stoten	stootte / stiet	heeft gestoten
strijden	streed	heeft gestreden
strijken	streek	heeft gestreken
stuiven	stoof	heeft gestoven
tegen	ging tegen	heeft tegengegaan
tegenhouden	hield tegen	heeft tegengehouden
tegenkomen	kwam / kwamen terug	is teruggekomen
tegenspreken	sprak / spraken tegen	heeft tegengesproken
tegenstaan	stond tegen	heeft tegengestaan
tegenvallen	viel tegen	is tegengevallen
tegen	wierp tegen	heeft tegengeworpen
tegenzitten	zat / zaten tegen	heeft tegengezeten
terugslaan (op)	sloeg terug (op)	heeft teruggeslagen (op)
terugtreden	trad / traden terug	is teruggetreden
tijgen	toog	is getogen
toewijzen	wees toe	heeft toegewezen
treden	trad / traden	heeft / is getreden
treffen	trof	heeft getroffen
trekken	trok	heeft getrokken
tussenkomen	kwam / kwamen tussen	is tussengekomen
uitblazen	blies uit	heeft uitgeblazen
uitblijven	bleef uit	is uitgebleven
uitdenken	dacht uit	heeft uitgedacht
uitdrijven	dreef uit	heeft uitgedreven
uiteenlopen	liep uiteen	heeft uiteengelopen
uitgaan	ging uit	is uitgegaan
uitgeven	gaf / gaven uit	heeft uitgegeven
uithouden	hield uit	heeft uitgehouden
uitkiezen	koos uit	heeft uitgekozen
uitkomen (op)	kwam / kwamen uit (op)	is uitgekomen (op)
uitkopen	kocht uit	heeft uitgekocht
uitlaten	liet uit	heeft uitgelaten

uitlopen (op)	liep uit (op)	is uitgelopen (op)
uitpluizen	ploos uit	heeft uitgeplozen
uitschelden	schold uit	heeft uitgescholden
uitslapen	sliep uit	heeft uitgeslapen
uitspreken	sprak / spraken uit	heeft uitgesproken
uitstaan	stond uit	heeft uitgestaan
uitsteken	stak / staken uit	heeft uitgestoken
uitstoten	stiet uit / stootte uit	heeft uitgestoten
uitvinden	vond uit	heeft uitgevonden
uitwrijven	wreef uit	heeft uitgewreven
uitwringen	wrong uit	heeft uitgewrongen
uitzien	zag / zagen uit	heeft uitgezien
uitzitten	zat / zaten uit	heeft uitgezeten
uitzoeken	zocht uit	heeft uitgezocht
uitzuigen	zoog uit	heeft uitgezogen
vallen	viel	is gevallen
vangen	ving	heeft gevangen
varen	voer / vaarde	heeft / is gevaren
vechten	vocht	heeft gevochten
verbannen	verbande	heeft verbannen
verbergen	verborg	heeft verborgen
verbieden	verbood	heeft verboden
(zich) verbijten	verbeet (zich)	heeft (zich) verbeten
verbinden	verbond	heeft verbonden
verblijven	verbleef	heeft / is verbleven
verbreken	verbrak / verbraken	heeft verbroken
verbuigen	verboog	heeft verbogen
verdenken	verdacht	heeft verdacht
verdoen	verdeed	heeft verdaan
verdragen	verdroeg	heeft verdragen
verdrieten	verdroot	heeft verdroten
verdrijven	verdreef	heeft verdreven
verdringen	verdrong	heeft verdrongen
verdrinken	verdronk	heeft verdronken
verdwijnen	verdween	is verdwenen

vergelden	vergold	heeft vergolden
vergelijken	vergeleek	heeft vergeleken
vergeten	vergat / vergaten	heeft vergeten
vergeven	vergaf / vergaven	heeft vergeven
vergieten	vergoot	heeft vergoten
(zich) vergrijpen (aan)	vergreep (zich aan)	heeft (zich) vergrepen (aan)
(zich) verhangen	verhing (zich)	heeft (zich) verhangen
verhelpen	verhielp	heeft verholpen
verhouden (tot)	verhield (zich tot)	heeft (zich) verhouden (tot)
verkiezen	verkoos	heeft verkozen
(zich) verkijken (op)	verkeek (zich op	heeft (zich) verkeken (op)
verkopen	verkocht	heeft verkocht
verkrijgen	verkreeg	heeft verkregen
verlaten	verliet	heeft verlaten
verliezen	verloor	heeft verloren
verlijden	verleed	heeft verleden
verlopen	verliep	is verlopen
vermijden	vermeed	heeft vermeden
verstoten	verstiet / verstootte	heeft verstoten
verstuiven	verstoof	heeft verstoven
vertrekken	vertrok	is vertrokken
vervallen	verviel	is vervallen
vervlechten	vervlocht	heeft vervlochten
verwijten	verweet	heeft verweten
verwijzen	verwees	heeft verwezen
verworden	verwerd	is verworden
verwringen	verwrong	heeft verwrongen
verzenden	verzond	heeft verzonden
verzien	verzag / verzagen	heeft verzien
verzinnen	verzon	heeft verzonnen
verzitten	verzat / verzaten	heeft verzeten
verzoeken	verzocht	heeft verzocht
verzuipen	verzoop	heeft verzopen
verzwelgen	verzwolg	heeft verzwolgen
verzwijgen	verzweeg	heeft verzwegen

verzwinden	verzwond	is verzwonden
vinden	vond	heeft gevonden
vlechten	vlocht	heeft gevlochten
vlieden	vlood	is gevloden
vliegen	vloog	heeft gevlogen
vlieten	vloot	is gevloten
volbrengen	volbracht	heeft volbracht
voldoen	voldeed	heeft voldaan
volstaan	volstond	heeft volstaan
voordoen	deed voor	heeft voorgedaan
voorgaan	ging voor	is voorgegaan
voorhouden	hield voor	heeft voorgehouden
voorkomen	kwam / kwamen voor	is voorgekomen
vouwen	vouwd	heeft gevouwen
vragen	Vroeg	heeft gevraagd
vriezen	vroor	heeft gevroren
wassen	wies	is gewassen
weerspreken	weersprak / weerspraken	heeft weersproken
weerstaan	weerstond	heeft weerstaan
weerzien	zag / zagen weer	heeft weergezien
wegblijven	bleef weg	is weggebleven
Wegdoen	deed weg	heeft weggedaan
Wegen	woog	heeft gewogen
Wegschieten	schoot weg	heeft weggeschoten
Werpen	wierp	heeft geworpen
werven	wierf	heeft geworven
weten	wist	heeft geweten
weven	weefde	heeft geweven
wijken	week	is geweken
wijten	weet	heeft geweten
wijzen	wees	heeft gewezen
willen	wilde	heeft gewild
winden	wond	is gewonden

winnen	won	heeft gewonnen
worden	werd	is geworden
wreken	wreekte	heeft gewroken
wrijven	wreef	heeft gewreven
wringen	wrong	heeft gewrongen
wuiven	wuifde / woof	heeft gewuifd / gewoven
zeggen	zei	heeft gezegd
zenden	zond	heeft gezonden
zieden	ziedde / zood	heeft gezied / gezoden
zien	zag / zagen	heeft gezien
zijn (wezen)	was / waren	is geweest
zingen	zong	heeft gezongen
zinken	zonk	is gezonken
zinnen	zon	heeft gezonnen
zitten	zat / zaten	heeft gezeten
zoeken	zocht	heeft gezocht
zouten	zoutte	heeft gezouten
zuigen	zoog	heeft gezogen
zuipen	zoop	heeft gezopen
zullen	zou	
zwelgen	zwolg	heeft gezwolgen
zwellen	zwol	is gezwollen
zwemmen	zwom	heeft gezwommen
zweren	zwoer	heeft gezworen
zweren	zwoor / zweerde	heeft gezworen
zwerven	zwierf	heeft gezworven
zwijgen	zweeg	heeft gezwegen

7ـباب پېئىل زامانلىرى

زامان پەقەت جۈملىنىڭ خەۋەر بۆلىكىنى تەشكىل قىلىدىغان پېئىل سۆز بىرىكمىسىدە كۆرۈلىدىغان ،شەيئىلەر ھەركىتىنىڭ يۈز بىرىش ئەھۋالىنى ۋاقىت جەھەتتىن كۆرسىتىدىغان گىراماتىكىلىق شەكىل.تۆۋەندە بىز داچ تىلىدا كۆپ قوللىنىلىدىغان زامان شەكىللىرى ۋە ئۇلارنىڭ ئىشلىتىلىشى ھەققىدە قىسقىچە توختىلىپ ئۆتىمىز.

ھازىرقى زامان ئاددى شەكلى

ھازىرقى زامان ئاددى شەكلى **onvoltooid tegenwoordig tijd** قىسقارتىلىپ o.t.t دېيىلىدۇ.

ئىشلىتىلىدىغان ئەھۋاللار:

1.شۇ ۋاقىتنىڭ ئۆزىدە يۈزبېرىۋاتقان بىرەر ئىش-ھەركەتنى تەسۋىرلەشتە ئىشلىتىلىدۇ. مەسىلەن:

Ik werk elke dag 8 uur.-------------- مەن ھەر كۈنى 8 سائەت ئىشلەيمەن.

De kinderen spelen op straat--------- باللار كوچىدا ئويناۋاتىدۇ.

Ze valt bijna in slap------------------ ئۇ ئۇخلاپ قالاي دەپ قالدى.

2. داۋاملىشىۋاتقان ياكى يەنە داۋاملىق يۈز بېرىپ تۇرىدىغان بىرەر ھەركەت ئەھۋالنى ئىپادىلەشتە كىشىلەرنىڭ ئادىتى ياكى تەرتىپلىك ۋە ئىزچىل تەكرارلىنىدىغان ئالاھىدىلىكلىرىنى تەسۋىرلەشتە ئىشلىتىلىدۇ. مەسىلەن:

Hij studeert in Amsterdam.---------- ئۇ ئامستېردامدا ئوقۇۋېتىدۇ.

Ik woon in Aksu -------------- مەن ئاقسۇدا تۇرىمەن.

Hij luistert elke morgen naar de radio ئۇ ھەر كۈنى ئەتىگىنى رادىئو ئاڭلايدۇ.

Ik eet geen vlees. -----------مەن گۆش يېمەيمەن.

3.**dan-als** كېلىدىغان شەرت جۈملىلەردە ئىشلىتىلىدۇ. مەسىلەن:

Als alles volgens plan verloopt, (dan) komen ze volgende week terug naar Nederland.

ئەگەردە ھەممە ئىش پىلان بويىچە بولسا ئۇلار كېينكى ھەپتە گوللاندىيىگە قايتىپ كىلىدۇ.

4.كەلگۈسىدە يۈز بېرىدىغان بىرەر ئىش-ھەركەتنى تەسۋىرلەشتە ئىشلىتىلىدۇ. مەسىلەن:

Hij vliegt aanstaande vrijdag naar Rome. ئۇ كېينكى جۈمە كۈنى رۇمغا بارىدۇ.

We eten morgen polo. بىز ئەتە پولو يەيمىز .

هازىرقى زامان پۈتكەن شەكلى

Voltooide tegenwoordig tijd (v.t.t)

هازىرقى زامان پۈتكەن شەكلىدە دائىم ياردەمچى پېئىل **zijn,hebben** بىرگە ئىشلىتىلىدۇ.

شەكلى تۆۋەندىكىدەك بولىدۇ:

Hulp werkwoord	**+**	**vooltooide deelwoord**
Hebben/zijn		**Ge +stam+t/d**

ئىشلىتىلىشى:

1.سۆزلىنىۋاتقان ۋاقىتتىن بۇرۇن يۈز بەرگەن ئىش-ھەركەتنى ئىپادىلەشتە ئىشلىتىلىدۇ. مەسىلەن:

Hij heeft haar vandaag al drie keer gebeld. ئۇ بۈگۈن ئۇنىڭغا 3 قېتىم تىلىفون قىلدى.

2.ھىلىلا تامام بولغان ئىش-ھەركەتنى ئىپادىلەشتە ئىشلىتىلىدۇ. مەسىلەن:

Ik heb haar net gezien. مەن ئۇنى بايىلا كۆرگەنتىم.

3.مەلۇم بىر ئىش-ھەركەتنىڭ ئادەتتە يۈز بېرىپ باقمىغان ياكى بولۇپ باقمىغانلىقىنى ئىپادىلەشتە ئىشلىتىلىدۇ. مەسىلەن :

Ik ben nog nooit zo gelukkig geweest مەن ئەزەلدىن بۇنداق خۇشال بولۇپ باقمىغان.

Ik ben nooit naar America geweest. مەن ئەزەلدىن ئامرىكىغا بېرىپ باقمىغان.

4. پەقەت بىر قېتىملا يۈز بەرگەن ئەھۋاللارنى تەسۋىرلەشتە ئىشلىتىلىدۇ. مەسىلەن:

مەن 1980-يىلى تۇغۇلغان. **Ik ben in 1980 geboren.**

ئۆتكەن زامان ئاددى شەكلى

Onvoltooide verleden tijd (o.v.t)

ئۆتكەن زامان ئاددى شەكلى ئۆتمۈشتە يۈز بەرگەن بىرەر ئىش-ھەركەتنى تەسۋىرلەشتە ئىشلىتىلىدۇ.

stam + ten/den ياكى **Stam+ te/de** شەكلى

پېئىلنىڭ بۇ خىل شەكلىنى ياساش ھەققىدە ئالدىنقى بابتا تەپسىلى توختالغانلىقىمىز ئۈچۈن بۇ يەردە قايتا سۆزلىمەيمىز.

ik	[stam] + te/de	we	[stam] + ten /den
je	[stam] + te /de	jullie	[stam] + ten /den
hij	[stam] + te /de	ze	[stam] + ten /den

مەسىلەن: **Merken, wensen**

merken	stam: merk	wensen	stam: wens
ik	merkte	ik	wenste
je	merkte	je	wenste
hij	merkte	hij	wenste

we	merkten	we	wensten
jullie	merkten	jullie	wensten
ze	merkten	ze	wensten

Roeien en lenen

roeien	stam: roei	lenen	stam: leen
ik	roeide	ik	leende
je	roeide	je	leende
hij	roeide	hij	leende
we	roeiden	we	leenden
jullie	roeiden	jullie	leenden
ze	roeiden	ze	leenden

ئىشلىتىلىشى:

1.ئۆتكەن زامان ئاددى شەكلى ھازىر بىلەن بىۋاستە مۇناسىۋىتى بولمىغان ئۆتمۈشتىكى مەلۇم بىر ۋاقىتتا يۈز بەرگەن ئىش-ھەركەتلەرنى تەسۋىرلەشتە ئىشلىتىلىدۇ.مەسىلەن:

Toen ik scholier was, ik woonde toen nog in Urumchi, las ik eens een artikel over <<derde wereld>>.

مەن ئوقۇغۇچى ۋاقتىلىرىمدا ،ئۇ ۋاقىتلاردا مەن ئۈرۈمچىدە تۇراتتىم، ئۇ ۋاقىتتا مەن<< ئۈچىنچى دۇنيا >>ھەققىدە بىر ماقالە ئوقۇغان ئىدىم.

2.ئۆتكەن زامان ئاددى شەكلى بىلەن نۇرغۇن ۋاقىتلار ئىلگىرى يۈز بەرگەن ئىش ھەركەتلەرنىمۇ ياكى بىر قانچە مىنۇت ئىلگىرىكى ئىش ھەركەتلەرنىمۇ تەسۋىرلەشكە بولىدۇ. لېكىن شۇ ئىش-ھەركەت ئاخىرلاشقان ۋاقىت بىلەن ھازىرقى ۋاقىت ئوتتۇرىسىدا مەلۇم بىر ئارىلىق بولىشى كېرەك. مەسىلەن:

Ik woonde vroeger in Nederland. مەن بۇرۇن گوللاندىيىدە تۇرغان.

Wij hielpen de oude man. بىز ئۇ ياشانغان ئادەمگە ياردەم قىلدۇق.

ئۆتكەن زامان پۈتكەن شەكلى

Voltooide verleden tijd (v.v.t)

ئۆتكەن زامان پۈتكەن شەكلى مەلۇم بىر ئىش-ھەركەتنىڭ ئىككىنجى بىر ئىش-ھەركەتتىن ئىلگىرى يۈز بەرگەنلىكىنى گەۋدىلەندۈرۈشتە ئىشلىتىلىدۇ. شەكلى تۆۋەندىكىدەك بولىدۇ:

Voltooide hulpwerkwoord + voltooide deelwoord
Hadden / waren Ge+stam +t/d

ik	had/was + voltooid deelwoord	we	hadden/waren + voltooid deelwoord
je	had/was + voltooid deelwoord	jullie	hadden/waren + voltooid deelwoord
hij	had/was + voltooid deelwoord	ze	hadden/waren + voltooid deelwoord

مەسىلەن: betalen,praten

praten	stam: praat	Betalen	stam: betaal
ik	had gepraat	ik	had betaald
jij	had gepraat	je	had betaald
hij	had gepraat	hij	had betaald
we	hadden gepraat	we	hadden betaald
jullie	hadden gepraat	jullie	hadden betaald
zij	hadden gepraat	ze	hadden betaald

- vallen en betalen

vallen*	stam: val	betalen	stam: betaal
ik	was gevallen	ik	had betaald
jij	was gevallen	je	had betaald
hij	was gevallen	hij	had betaald
we	waren gevallen	we	hadden betaald
jullie	waren gevallen	jullie	hadden betaald
zij	waren gevallen	ze	hadden betaald

ئۆتكەن زامان پۈتكەن شەكلى كۆپىنچە بىقىندى جۈملىلەردە كۆپرەك ئىشلىتىلىدۇ. مەسىلەن:

Toen wij aankwamen, waren de meeste gasten al gearriveerd.

بىز يېتىپ كەلگەن ۋاقىتتا مېھمانلارنىڭ كۆپ قىسمى كېلىپ بوپتىكەن.

كەلگۈسى زامان

De toekomende tijd

كەلگۈسى زامان كەلگۈسىدە يۈز بېرىدىغان ئىش-ھەرىكەتلەرنى تەسۋىرلەشتە ئىشلىتىلىدۇ. داچ تىلىدا پېئىللارنىڭ مۇقىم كەلگۈسى زامان شەكلى يوق بولۇپ، شۇڭا تۈس پېئىللار ياكى ياردەمچى پېئىللاردىن پايدىلىنىش ئارقىلىق ئىپادىلىنىدۇ. ئادەتتە كەلگۈسىدە يۈز بېرىدىغان ئىش-ھەرىكەتنى ئىپادىلەشتە كۆپرەك تۈس پېئىلى **zullen** ئىشلىتىلىدۇ، بۇ پېئىل قائىدىسىز پېئىللار تۈرىگە تەۋە.

ik	zal + infinitief	we	zullen + infinitief
je	zal/zult + infinitief	jullie	zullen + infinitief
hij	zal + infinitief	ze	zullen + infinitief

مەسىلەن:

Praten en luisteren

praten	stam: praat	luisteren	stam: luister
ik	zal praten	ik	zal luisteren
jij	zult/zal praten	je	zult/zal luisteren
hij	zal praten	hij	zal luisteren
we	zullen praten	we	zullen luisteren
jullie	zullen praten	jullie	zullen luisteren
zij	zullen praten	ze	zullen luisteren

كەلگۈسى زامانىنى ئىپادىلەشتە پېئىل **zullen** دىن باشقا يەنە **gaan** پېئىلى ئارقىلىقمۇ ئىپادىلەشكە بولىدۇ. مەسىلەن:

We gaan dit yaar op vakantie. بىز بۇ يىل ساياھەتكە بارىمىز.

كەلگۈسى زامانىنىڭ تۈرلىرى :

1.كەلگۈسى زامان ئاددى شەكلى

Onvoltooid tegenwoordig toekomende tijd (futurum)(o.t.t.t)

يۈز بىرىش ياكى بەرمەسلىكى ئىنىق بولغان ئىش-ھەركەت،ئادەت ياكى ئەھۋال توغرىسىدا ئاددى بىر باياننى ئوتتۇرغا قويۇشتا كەلگۈسى زامان ئاددى شەكلى ئىشلىتىلىدۇ، مۇھىم ئورۇندا تۇرىدىغىنى ئىش-ھەركەتنىڭ ۋاقتى. مەسىلەن:

Het zal morgen wel weer regenen. ئەتە يامغۇر يىغىشى مۇمكىن.

We zullen gaan wandelen. بىز مىڭىپ سەيلە قىلىپ كىلىمىز .

2. كەلگۈسى زامان پۈتكەن شەكلى

Voltooid tegenwoordig toekomende tijd (futurum exactum)

v.t.t.t

كەلگۈسى زامان پۈتكەن شەكلى داچ تىلىدا ئادەتتە دائىم ئىشلىتىلمەيدۇ. كەلگۈسى زامان پۈتكەن شەكلى ئادەتتە كەلگۈسىدىكى مەلۇم بىر ۋاقىتتا تاماملىنىدىغان ئىش-ھەركەتلەرنى ئىپادىلەشتە ئىشلىتىلىدۇ.شەكلى تۆۋەندىكىدەك بولىدۇ:

ik	zal	hebben/zijn	+ voltooid deelwoord
je	zult	hebben/zijn	+ voltooid deelwoord
hij	zal	hebben/zijn	+ voltooid deelwoord
we	zullen	hebben/zijn	+ voltooid deelwoord
jullie	zullen	hebben/zijn	+ voltooid deelwoord
ze	zullen	hebben/zijn	+ voltooid deelwoord

Spelen en gaan

spelen	stam: speel	gaan*	stam: ga
ik	zal hebben gespeeld	ik	zal zijn gegaan
jij	zal hebben gespeeld	je	zal zijn gegaan
hij	zal hebben gespeeld	hij	zal zijn gegaan
we	zullen hebben gespeeld	we	zullen zijn gegaan
jullie	zullen hebben gespeeld	jullie	zullen zijn gegaan
zij	zullen hebben gespeeld	ze	zullen zijn gegaan

Morgen zal ze het allemaal zijn vergeten. ئەتە ئۇ ھەممىنى ئۇنتۇپ كىتىدۇ.

ئەگەر كىرزس ئاخىرلاشسىمۇ بۇ مەسىلەر يەنىلا ھەل بولمايدۇ.

Als de crisis voorbij is, zal het probleem nog niet zijn opgelost.

لېكىن داچ تىلىدا كەلگۈسى زامان پۈتكەن شەكلى دائىم ئىشلىتىلمەيدۇ، كۆپ ھاللاردا ئۇنىڭ ئورنىغا ھازىرقى زامان پۈتكەن شەكلى ئىشلىتىلىدۇ.

مەسىلەن :

v.t.t.t. ئاز ئىشلىتىلىدۇ -]
Morgen zal ze het allemaal zijn vergeten.
[present perfect -كۆپ ئۇچرايدۇ]
Morgen is ze het allemaal vergeten.
[v.t.t.t. -ئاز ئىشلىتىلىدۇ]
Als de crisis voorbij is, zal het probleem nog niet zijn opgelost.
[v.t.t. -كۆپ ئۇچرايدۇ]
Als de crisis voorbij is, is het probleem nog niet opgelost.

3.كەلگۈسى ئۆتكەن زامان ئاددى شەكلى

Onvoltooid verleden toekomende tijd (futurum praeteriti)(o.v.t.t)

بۇ شەكىل ئۆتكەن زاماندىكى مەلۇم بىر ۋاقىتتا كەلگۈسى توغرىسىدا ئېيتىلغان،قارار قىلىنغان ياكى قىياس قىلىنغان ئىش-ھەركەتنى شۇنداقلا ئۆتكەن زاماندا ئادەتكە ئايلانغان ئىش-ھەركەتنى ھازىرنىڭ ئۆزىدە ئوتتۇرغا قويۇشتا ئىشلىتىلىدۇ. شەكلى تۆۋەندىكىدەك بولىدۇ:

ik	zou + infinitive	we	zouden + infinitive
je	zou + infinitive	jullie	zouden + infinitive
hij	zou + infinitive	ze	zouden + infinitive

مەسلەن: **luisteren,zeggen**

zeggen	stam: zeg	luisteren	stam: luister
ik	zou zeggen	ik	zou luisteren

jij	zou zeggen	je	zou luisteren
hij	zou zeggen	hij	zou luisteren
we	zouden zeggen	we	zouden luisteren
jullie	zouden zeggen	jullie	zouden luisteren
zij	zouden zeggen	ze	zouden luisteren

بۇ شەكىل كۆپرەك شەرتلىك جۈملىلەردە ئىشلىتىلىدۇ. مەسىلەن:

ئەگەردە مەن سىنىڭ ئورنۇڭدا بولغان بولسام ئۇنداق قىلمايتىم.

Dat zou ik niet doen als ik jou was.

ئەگەردە ئۇ ئۇنداق تارتىنچاق بولمىغان بولسا ئۇنىڭ نۇرغۇن دوستلىرى بولغان بولاتتى

Als hij niet zo verlegen was, zou hij meer vrienden hebben.

ئەگەردە مەن قايتىدىن تاللىغان بولسام يەنە ئوخشاش تاللايتىم.

Als ik opnieuw moest kiezen, dan zou ik hetzelfde kiezen.

4.كەلگۈسى ئۆتكەن زامان پۈتكەن شەكلى

Voltooid verleden toekomende tijd (futurum exactum praeteriti)(v.v.t.t)

بۇ شەكىلنى مەنە جەھەتتىن ئۆزىمىزنى ئۆتكەن زاماندىكى مەلۇم بىر ۋاقىتتا قويۇپ تۇرۇپ كەلگۈسىدىكى مەلۇم بىر ۋاقىتتا يۈز بېرىدۇ ياكى كەلگۈسىدىكى مەلۇم بىر ۋاقىتتا ئاخىرلىشىدۇ دەپ قارالغان ئىش-ھەركەتلەرنى ھازىرنىڭ ئۆزىدە ئوتتۇرغا قويۇشتا ئىشلىتىلىدۇ. شەكلى تۆۋەندىكىدەك بولىدۇ.

ik	zou	hebben/zijn	+ voltooid deelwoord
je	zou	hebben/zijn	+ voltooid deelwoord
hij	zou	hebben/zijn	+ voltooid deelwoord
we	zouden	hebben/zijn	+ voltooid deelwoord

jullie	zouden	hebben/zijn	+ voltooid deelwoord
ze	zouden	hebben/zijn	+ voltooid deelwoord

Wachten en vertrekken

wachten	stam: wacht	vertrekken*	stam: vertrek
ik	zou hebben gewacht	ik	zou zijn vertrokken
jij	zou hebben gewacht	je	zou zijn vertrokken
hij	zou hebben gewacht	hij	zou zijn vertrokken
we	zouden hebben gewacht	we	zouden zijn vertrokken
jullie	zouden hebben gewacht	jullie	zouden zijn vertrokken
zij	zouden hebben gewacht	ze	zouden zijn vertrokken

مەسىلەن:

ئەگەردە مەن سەل كېيىنرەك ماڭغان بولسام، قاتناش قىستاڭچىلىقىدا تۇرۇپ قالىدىكەنمەنتۇق.

Als ik iets later zou zijn vertrokken, zou ik in de file hebben gestaan.

پېئىلنىڭ ئۆزلۈكسىز شەكلى

De 'aan het' duratief

بىر ئىش-ھەركەتنىڭ شۇ ۋاقىتنىڭ ئۆزىدە يۈز بىرىۋاتقانلىقىنى ئىپادىلەشتە پېئىلنىڭ ئىزچىل يەنى ئۆزلۈكسىز شەكلى ئىشلىتىلىدۇ. شەكلى تۆۋەندىكىدەك بولىدۇ:

Zijn + aan het + infinitief

مەسىلەن:

1. **Ik ben de afwas aan het doen**-------مەن قاچا-قۇچىلارنى يۇيۇۋاتىمەن.

2. **De honden zijn aan het blaffen**-----------ئىتلار قاۋشىۋاتىدۇ.

پېئىلنىڭ ئۆزلۈكسىز شەكلىنىڭمۇ ھازىرقى ۋە ئۆتكەن زامان شەكىللىرى بولىدۇ.

ھازىرقى زامان شەكلى:

ik	ben	aan het	+ infinitief
je	bent	aan het	+ infinitief
hij/zij/het	is	aan het	+ infinitief
we	zijn	aan het	+ infinitief
jullie	zijn	aan het	+ infinitief
ze	zijn	aan het	+ infinitief

ئۆتكەن زامان شەكلى:

ik	was	aan het	+ infinitief
je	was	aan het	+ infinitief
hij/zij/het	was	aan het	+ infinitief
we	waren	aan het	+ infinitief
jullie	waren	aan het	+ infinitief
ze	waren	aan het	+ infinitief

پېئىل زامانلىرى مۇشۇ يەردە ئاخىرلاشتى. پېئىل زامانلىرى گىراماتىكىدىكى ئەڭ قىيىن بولغان ،لېكىن ئىشلىتىشچانلىقى ئىنتايىن كۈچلۈك بولغان بىر گىراماتىكىلىق ئۇقۇم، شۇڭا ئۆگەنگۈچىلەرنىڭ بۇنىڭغا دىققەت قىلىشىنى تەۋسىيە قىلىمىز. تۆۋەندە يۇقاردىكى پېئىل زامانلىرى

قىسقىچە يىغىنچاقلانغان خۇلاسە بېرىلدى ،ئاتالغۇلارنىڭ ئۇيغۇرچە ئاتىلىشى يۇقاردا بېرىلگەنلىكى ئۈچۈن بۇ يەردە تەپسىلى بېرىلمىدى.

Tegenwoordige tijd	Verleden tijd
[Onvoltooid tegenwoordige tijd - o.t.t.]	[Onvoltooid verleden tijd - o.v.t.]
ik [stam]	ik [stam] + de/te
je [stam] + t	je [stam] + de/te
hij [stam] + t	hij [stam] + de/te
we infinitief	we [stam] + den/ten
jullie infinitief	jullie [stam] + den/ten
ze infinitief	ze [stam] + den/ten
Voltooid tegenwoordige tijd	Voltooid verleden tijd
[Voltooid tegenwoordige tijd - v.t.t.]	[Voltooid verleden tijd - v.v.t.]
ik heb ge + [stam] + d/t	ik had ge + [stam] + d/t
je hebt ge + [stam] + d/t	je had ge + [stam] + d/t
hij heeft ge + [stam] + d/t	hij had ge + [stam] + d/t
we hebben ge + [stam] + d/t	we hadden ge + [stam] + d/t
jullie hebben ge + [stam] + d/t	jullie hadden ge + [stam] + d/t
ze hebben ge + [stam] + d/t	ze hadden ge + [stam] + d/t

Toekomst	Hypothetische tijd
[Onvoltooid tegenwoordige toekomende tijd - o.t.t.t.]	[Onvoltooid verleden toekomende tijd - o.v.t.t.]
ik zal + infinitief	ik zou + infinitief
je zult + infinitief	je zou + infinitief
hij zal + infinitief	hij zou + infinitief
we zullen + infinitief	we zouden + infinitief
jullie zullen + infinitief	jullie zouden + infinitief
ze zullen + infinitief	ze zouden + infinitief

Voltooide toekomst	Hypothetische verleden tijd

[Voltooid tegenwoordige toekomende tijd - v.t.t.t.]	[Voltooid verleden toekomende tijd - v.v.t.t.]
ik zal hebben + voltooid deelwoord	ik zou hebben + voltooid deelwoord
je zult hebben + voltooid deelwoord	jij zou hebben + voltooid deelwoord
hij zal hebben + voltooid deelwoord	hij zou hebben + voltooid deelwoord
we zullen hebben + voltooid deelwoord	we zouden hebben + voltooid deelwoord
jullie zullen hebben + voltooid deelwoord	jullie zouden hebben + voltooid deelwoord
ze zullen hebben + voltooid deelwoord	ze zouden hebben + voltooid deelwoord

8-باب ئۆزلۈك پېئىللىرى

Wederkerend werkwoord

ئۆزلۈك پېئىللار بىر خىل مۇستەقىل پېئىل تۈركۈمى بولۇپ ئۇ جۈملىدە ئۆزلۈك ئالماشلار بىلەن بىرگە كىلىدۇ.بۇ تۈردىكى پېئىللارنى ئۆزلۈك ئالماش ئىشلىتىش شەرت بولغان ئۆزلۈك پېئىللىرى ۋە ئۆزلۈك ئالماش ئىشلىتىش شەرت بولمىغان ئۆزلۈك پېئىللىرى دەپ 2 تۈرگە بۆلۈشكە بولىدۇ.

1. ئۆزلۈك ئالماش ئىشلىتىش شەرت بولغان ئۆزلۈك پېئىللىرى. مەسىلەن:

verplicht wederkerende werkwoorden

- **zich bemoeien**
- **zich gedragen**
- **zich ontfermen**
- **zich schamen**
- **zich uitsloven**
- **zich vergissen**
- **zich verschuilen**
- **zich verslikken**
- **zich verspreken**
- **zich voornemen**

2. ئۆزلۈك ئالماش ئىشلىتىش شەرت بولمىغان ئۆزلۈك پېئىللىرى. مەسىلەن:

toevallig wederkerende werkwoorden

- **zich) amuseren**
- **(zich) bezeren**
- **(zich) aankleden**
- **(zich) scheren**
- **(zich) verwonden**
- **(zich) vermaken**
- **(zich) wassen**

ئۆزلۈك ئالماشلار شەخس ۋە سان جەھەتتىن بىر-بىرىگە ئوخشاش بولمايدۇ.داچ تىلىدىكى ئۆزلۈك ئالماشلار :

ik	me
je	je
u	zich

hij	zich
het	zich
ze	zich
we	ons
jullie	je
ze	zich

مەسىلەن:

Ik heb me verslapen. مەن ئۇخلاپ قاپتىمەن.

Je herinnert je dat toch wel? ئۇ ئىش سىزنىڭ ئىسىڭىزدە باردۇ؟

U kunt zich hier inschrijven. سىز ئۆزىڭىزنى بۇ يەرگە تىزىمغا ئالدۇرسىڭىز بولىدۇ.

Hij liet zich meeslepen. ئۇ تۇتۇپ كىتىلدى.

Ze nam zich voor met roken te stoppen. ئۇ تاماكا تاشلاشقا قەسەم قىلدى.

We geven ons over. بىز تەسلىم بولدۇق.

شۇڭلاشقا بەزى ئۆزلۈك پېئىللارغا ئۆزلۈك ئالماشلارنى ئىشلىتىش زۆرۈر. تۆۋەندە داچ تىلىدىكى ئۆزلۈك ئالماش ئىشلىتىش زۆرۈر بولغان ئۆزلۈك پېئىللارنىڭ تىزىملىكى بىرىلدى .

zich aankanten, zich aanmatigen, zich aanwennen, zich abonneren, zich afmoorden, zich afslaven, zich afsloven, zich afsuffen, zich bedrinken, zich behelpen, zich beijveren, zich bekreunen, zich bekrimpen, zich bemoeien, zich benaarstigen, zich beraden, zich beroemen, zich bevlijtigen, zich bezondigen, zich bezuipen, zich bezweten, zich blootgeven, zich distantiëren, zich doodwerken, zich encanailleren, zich erbarmen, zich gedragen, zich generen, zich getroosten, zich gewaardigen, zich inbeelden, zich indenken, zich inleven, zich mesalliëren, zich misdragen, zich

misgáán, zich miskíjken, zich miskópen, zich mislézen, zich mislópen, zich mispákken, zich misrékenen, zich mistéllen, zich onderwinden, zich ontfermen, zich ontgeven, zich onthechten, zich ontpoppen, zich ontspinnen, zich overeten, zich overijlen, zich overwérken, zich schamen, zich schuilhouden, zich schurken, zich uitsloven, zich vastklampen, zich vastwerken, zich vergalopperen, zich vergissen, zich vergrijpen, zich verhouden, zich verhovaardigen, zich verkneukelen, zich verkneuteren, zich verkniezen, zich verknijpen, zich verledigen, zich verloven, zich vermeien, zich vermeten, zich verreiken, zich verschuilen, zich verslikken, zich verspreken, zich verstouten, zich vertakken, zich vertasten, zich verwaardigen, zich voornemen, zich wegscheren

9-باب تۈپ پېئىل hebben ۋە zijn

Zijn (ben, bent, is, zijn, was, waren, geweest)

تۈپ پېئىل **zijn** شەكىل جەھەتتىن قائىدىسىز پېئىل تۈرىگە تەۋە بولۇپ، ئۇنىڭ يۇقاردىكى 7 خىل شەكلى بولىدۇ. جۈملىدىكى ۋەزىپىسى تۆۋەندىكىدەك :

1. جۈملىدە ئاساسلىق پېئىل ۋەزىپىسىنى ئۆتەپ كېلەلەيدۇ. مەسىلەن:

Ik ben Ahmad . Aynur is een mooi meisje.

2. پېئىلنىڭ پۈتكەن زامان شەكلىدە ياردەمچى پېئىل بولۇپ كېلىدۇ. مەسىلەن :

Ik ben naar school geweest.

3. مەجھۇل دەرىجىدىكى پېئىللارنى ياسايدىغان ياردەمچى پېئىل بولۇپ كېلىدۇ. مەسىلەن:

Er is goed gewerkt.

تۆۋەندە بۇ پېئىلنىڭ ھەر قايسى زامان تارماق شەكىللىرى بېرىلدى.

	t.t:ھازىرىقى زامان شەكلى	v.t :ئۆتكەن زامان شەكلى
Ik	ben	was
Jij/je/u	bent	was
Hij/zij	is	was
we	zijn	waren
jullie	zijn	waren
ze	zijn	waren
Voltooid deelwoord(پۈتكەن زامان شەكلى)		geweest

Hebben :(heb, hebt, hebben, heeft, had, hadden, gehad)

تۈپ پېئىل **hebben** مۇ **zijn** گە ئوخشاش قائىدىسىز پېئىل تۈرىگە تەۋە بولۇپ، ئۇنىڭمۇ يۇقاردىكىدەك 7 خىل شەكلى بولىدۇ. جۈملىدىكى ۋەزىپىسى تۆۋەندىكىدەك:

1. جۈملىدە ئاساسلىق پېئىل ۋەزىپىسىنى ئۆتەپ بار دىگەن مەنىدە كېلىدۇ، ئاساسلىق پېئىل ۋەزىپىسىنى ئۆتىگەندە جۈملىدە تولدۇرغۇچى ئەگەشتۈرۈپ كېلىدۇ. مەسىلەن:

Ik heb twee kinderen. مېنىڭ ئىككى بالام بار .

Ik heb geen auto. مېنىڭ ماشىنام يوق.

2. جۈملىنىڭ پۈتكەن زامان شەكلىدە ياردەمچى پېئىل بولۇپ كېلىدۇ. مەسىلەن:

Ik heb al gegeten. مەن تاماق يەپ بولدۇم.

تۆۋەندە بۇ پېئىلنىڭ ھەر قايسى زامان شەكىللىرى بېرىلدى:

	t.t :ھازىرقى زامان شەكلى	v.t : ئۆتكەن زامان شەكلى
Ik	**heb**	**had**
Jie/je/u	**Hebt/heeft**	**had**
Hij/zij	**heeft**	**had**
we	**hebben**	**hadden**
jullie	**hebben**	**hadden**
ze	**hebben**	**hadden**
Voltooid deelwoord(پۈتكەن زامان شەكلى)		**gehad**

10-باب تۈس ياردەمچى پېئىل

Hulp werkwoorden van modaliteit

Willen, kunnen, mogen, moeten, zullen

بۇ پېئىللارنىڭ ئورتاق ئالاھىدىلىكى بۇ پېئىللار بايان جۈملىدە ئىگىنىڭ كەينىدىنلا بىرىنچى ياردەمچى پېئىل بولۇپ كېلىدۇ.بىرلىك ھالەتتە شەخستە ئۆزگىرىش ياسمايدۇ.بۇ پېئىللار دائىم پېئىلنىڭ تولۇق شەكلى بىلەن بىرگە كېلىدۇ. مەسىلەن:

Ik wil goed nederlands leren. مەن داچ تىلىنى ياخشى ئۆگىنىشنى ئارزۇ قىلىمەن.

Wij moeten eerst de taal leren. بىز ئالدى بىلەن تىل ئۆگىنىشىمىز لازىم.

تۆۋەندە بۇ پېئىللارنىڭ ئىشلىتىلىشىنى بىر-بىرلەپ چۈشەندۈرۈپ ئۆتىمىز .

Willen

1.ئارزۇ-ئىستەككە ئىشلىتىلىدۇ. مەسىلەن :

چاي ئىچەمسىز ياكى قەھۋەمۇ؟ -----چاي ئىچەي...

Wil je koffie of thee? **Ik wile en kopje thee.**

2.ئېھتىماللىقتا ئىشلىتىلىدۇ . مەسىلەن:

ماشىنا قوزغالمىغان تەقدىردىمۇبۇ خىل ئەھۋال يۈز بېرىشى مۇمكىن ئىدى.

Het wil nog wel eens gebeuren dat de auto niet start .

3. دوستانىلارچە تەلەپ قىلىشتا ئىشلىتىلىدۇ . مەسىلەن :

Wilt u even wachten? خاپا بولماي بىردەم ساقلاپ تۇرامسىز؟

بۇ پېئىلنىڭ ھەر قايسى زامان شەكىللىرى تۆۋەندىكىدەك بولىدۇ.

	Tegenwoordig tijd (ھازىرىقى زامان)	Verleden tijd (ئۆتكەن زامان)
ik	wil	Wilde/wou
Jij/u	Wil/wilt	Wilde/wou
Hij/zij	wil	Wilde/wou
we	willen	Wilden/wouden
jullie	willen	Wilden/wouden
ze	willen	Wilde/wouden
Vooltooide deelwoord (پۈتكەن زامان شەكلى)		Gewild

بۇ پېئىلنىڭ ئۆتكەن زامان شەكلى **wou** نىڭ يەنە باشقا ئىشلىتىلىش ئالاھىدىلىكلىرى بار بولۇپ ئۇلار تۆۋەندىكىدەك:

1.دوستانىلارچە تەلەپنى بىلدۈرىدۇ. مەسىلەن:

Ik wou graag een kilo gehakt. مەن بىر كىلو قىيما گۆش ئالماقچى ئىدىم.

2.ئارزۇ-ئىستەكنى بىلدۈرىدۇ. مەسىلەن :

ئادىل باشقا بىر خىزمەتنى بولۇشنى ئارزۇ قىلىدۇ .

Adil wou dat hij ander werk had.

Ik wou maar dat ik dat niet gezegd had! كاشكى ئۇ گەپنى دېمىگەن بولسامچۇ!

3.مەقسەت ،پىلاننى بىلدۈرىدۇ. مەسىلەن:

Waar wou je die nieuwe plant zetten? سىز بۇ يىڭى گۈللەرنى نەگە تىكمەكچى ؟

4.ئارزۇ-ئىستەكنى سوراشتا ئىشلىتىلىدۇ . مەسىلەن:

Wat wou je hebben? Wou je een ijsje? نىمە خالايسىز؟ماروژنى يىيىشنى خالامسىز ؟

Zullen

بۇ پېئىل ئادەتتە پېئىلنىڭ كەلگۈسى زامان شەكلىنى ئىپادىلەشتە ئىشلىتىلىدۇ. يەنى كەلگۈسىدىكى قىلماقچى بولغان ئىشلارغا ئىشلىتىلىدۇ. كونكرىت ئىشلىتىلىشى تۆۋەندىكىدەك:

1. ۋەدە مەنىسىدە ئىشلىتىلىدۇ. مەسىلەن:

Ik zal het geld morgen teruggeven. مەن پۇلنى ئەتە قايتۇرۇپ بىرىمەن.

2.بىرەر ئىشنى بىرسىگە دوستانىلارچە دىگەندە ئىشلىتىلدۇ. مەسىلەن:

Zullen we naar de bioscoop gaan? بىز كىنو كۆرۈپ كەلسەك قانداق ؟

3. ئىھتىماللىقتا ئىشلىتىلىدۇ. مەسىلەن:

Je zal wel moe zijn. سىز بەك چارچاپ كەتكەندەك قىلىسىز .

4. كەلگۈسى زامانغا ئىشلىتىلىدۇ. مەسىلەن :

De vergadering zal volgende maand plaats vinden. يىغىن كىينكى ئايدا ئىچىلىدۇ.

بۇ پېئىلنىڭ ھەر قايسى زامان شەكىللىرى تۆۋەندىكىچە:

	t.t:ھازىرىقى زامان شەكلى	v.t :ئۆتكەن زامان شەكلى
Ik	**zal**	**zou**
Jij/je/u	**Zal/zult**	**zou**
Hij/zij	**zal**	**zou**
we	**zullen**	**zouden**
jullie	**zullen**	**zouden**
ze	**zullen**	**zouden**
Voltooid deelwoord پۈتكەن زامان شەكلى		---------

بۇ پېئىلنىڭ ئۆتكەن زامان شەكلىنىڭ يەنە باشقا ئىشلىتىلىش ئۇسۇللىرى بار بولۇپ، ئۇلار تۆۋەندىكىچە:

1.دوستانىلارچە بىرەر ئىشنى تەلەپ قىلغاندا ئىشلىتىلىدۇ. (ئەدەب مەنىسىدە كىلىدۇ) مەسىلەن:

Zou je dat voor mij willen doen? سىز مەن ئۈچۈن بىر ئىشنى قىلىپ بىرەلەمسىز؟

2.سۇئال سورىغاندا ياكى باھا بەرگەندە ئىشلىتىلىدۇ (ئەدەب مەنىسىدە كىلىدۇ). مەسىلەن:

Zouden jullie even willen wachten? سىلەر بىردەم ساقلاپ تۇرساڭلار بولامدۇ؟

3.ئارزۇ ئىستەككە ئىشلىتىلىدۇ. مەسىلەن:

Als ik veel geld had, zou ik een wereld reis gaan maken.

ئەگەر منـىڭ پۇلۇم بولغان بولسا،پۈتۈن دۇنيانى ساياھەت قـلـپ چـقاتـتـم.

4.تەكلـپ پـكـر بەرگەندە ئـشلـتـلـدۇ. مەسلەن :

ئەگەردە مەن سـزنـڭ ئورنـڭـزدا بولغان بولسام تـلـفۇن ئۇرۇپ باقاتـتـم.

Als ik jou was, zou ik even bellen.

5.ئەيبلەش مەنـسـدە ئـشلـتـلـدۇ. مەسلەن:

سـز بۇنى تۈنۈگۈنمۇ قـلغان ئـدـڭـز. **Dat zou je gisteren al gedaan hebben.**

6.ئـهـتـمالـلـقـقا ئـشلـتـلـدۇ. مەسلەن:

تـلـۋېزۇر ئـشلـمەيۋاتـدۇ، بۇ بەلكـم سـمـدكى مەسلە بولـشى مۇمكـن.

De TV doet het niet, het zou aan de kabel kunnen liggen.

Kunnen

بۇ پـېـئـل ئادەتـە بـرەر كـشـنـڭ بـرەر ئـشنى قـلـش ئـقـتدارى ،ئـمكانـيـتى بارلـقـنى ئـپادـلـەشـتـە ئـشلـتـلـدۇ. كونكـرـتـنى ئـشلـتـلـشى تۆۋەندـكـدەك:

1.ئـقـتـدار ئـمكانـيەتـنى ئـپادلەشتە ئـشلـتـلـدۇ. مەسلەن:

مەن داچ تـلـنـى ياخشى سۆزلـيـەلەيمەن. **Ik kan goed nederlandse taal spreken.**

2.ئـجازەت سوراش مەنـسـدـكى سۇئاللارغا ئـشلـتـلـدۇ. مەسلەن:

سائەت قانچە بولغانلـقـنى دەپ بەرسـڭـز بولامدۇ؟ **Kunt u mij zeggen hoe laat het is?**

3.ئېھتىماللىق مەنىسىدە ئىشلىتىلىدۇ. مەسىلەن:

Hij Kan zich toch vergist hebben? بەلكىم ئۇ خاتالاشقاندۇ؟

بۇ پېئىلنىڭ ھەر قايسى زامان شەكىللىرى تۆۋەندىكىدەك بولىدۇ:

	t.t:ھازىرقى زامان شەكلى	**v.t** :ئۆتكەن زامان شەكلى
Ik	**kan**	**kon**
Jie/je/u	**Kan/kunt**	**kon**
Hij/zij	**kan**	**kon**
we	**kunnen**	**konden**
jullie	**kunnen**	**konden**
ze	**kunnen**	**konden**
Voltooid deelwoord پۈتكەن زامان شەكلى		**gekund**

Mogen

1.ئىجازەت مەنىسىدە ئىشلىتىلىدۇ. مەسىلەن:

Abdulla mag vanavond het tv kijken. ئابدۇللا بۈگۈن كەچتە تىلېۋىزور كۆرسە بولىدۇ .

2.ياخشى كۆرۈش مەنىسىدە ئىشلىتىلىدۇ. مەسلەن:

Ik mag je broer graag. مەن سىزنىڭ ئاكىڭىزنى ياخشى كۆرىمەن .

3.ئىمكانىيەتنى ۋە ئىجازەت مەنىسىنى بىلدۈرىدۇ. مەسلەن:

Je mag hier roken. سىز بۇ يەردە تاماكا چەكسىڭىز بولىدۇ.

4. ئېھتىماللىق ئۈچۈن ئىشلىتىلىدۇ .مەسلەن:

ئەگەردە بىرەر ئىش بولۇپ قالسا ماڭا دەرھال تىلىفون قىلغىن.

Mochten er problemen zijn, bel me dan meteen op.

بۇ پېئىلنىڭ ھەر قايسى زامان شەكىللىرى تۆۋەندىكىدەك بولىدۇ:

	t.t:ھازىرقى زامان شەكلى	v.t :ئۆتكەن زامان شەكلى
Ik	mag	mocht
Jie/je/u	mag	mocht
Hij/zij	mag	mocht
we	mogen	mochten

jullie	mogen	mochten
ze	mogen	mochten
Voltooid deelwoord پۈتكەن زامان شەكلى		gemogen

Moeten

چوقۇم دېگەن مەنىدە، بۇيرۇق ياكى ئەقلى خۇلاسىنى ئىپادىلەشتە ئىشلىتىلىدۇ. كونكرېتنى ئىشلىتىلىشى تۆۋەندىكىچە:

1. قىلىش زۆرۈر بولغان ئىشلارنى ئىپادىلەشتە ئىشلىتىلىدۇ. مەسىلەن:

Ik moet mijn huiswerk nog maken. مەن چوقۇم تاپشۇرۇقلىرىمنى ئىشلىشىم لازىم.

2.تەكلىپ پىكىر بەرگەندە ئىشلىتىلىدۇ. مەسىلەن:

Je moet niet zoveel roken. سىز بۇنداق كۆپ تاماكا چەكسىڭىز بولمايدۇ.

3.گۇمانلىنىش،پەرەز خاراكتىرىدە ئىشلىتىلىدۇ. مەسىلەن:

Hij moet wel heel rijk zijn. ئۇ چوقۇم بەك باي بولىشى مۇمكىن.

بۇ پېئىلنىڭ ھەر قايسى زامان شەكىللىرى تۆۋەندىكىدەك بولىدۇ:

	t.t:ھازىرقى زامان شەكلى	**v.t** :ئۆتكەن زامان شەكلى

Ik	moet	moest
Jij/je/u	moet	moest
Hij/zij	moet	moest
we	moeten	moesten
jullie	moeten	moesten
ze	moeten	moesten
Voltooid deelwoord پۈتكەن زامان شەكلى		gemoeten

11-باب ئايرىپ ئىشلىتىلىدىغان پېئىللار

Scheidbaar werkwoorden

داچ تىلىدا بەزى پېئىللار ئىككى بۆلەكتىن تۈزۈلگەن بولۇپ بۇلار بىرىكمە پېئىللار (samengestelde werkwoorden) دەپ ئاتىلىدۇ. بۇنداق بىرىكمە پېئىللارنىڭ بىر بۆلىكى پېئىل يەنە بىر بۆلىكى سۈپەت،ئالدى قوشۇلغۇچى دېگەندەك باشقا سۆز تۈركۈملىرى بولىدۇ. مەسىلەن:

Hardlopen (hard+lopen), zwartrijden (zwart+rijden)

Aanbellen (aan +bellen), overkomen (over+komen)

بىزنىڭ بۇ بابتا ئۆگەنمەكچى بولغىنىمىز ئالدى قوشۇلغۇچى بىلەن پېئىلنىڭ بىرىكىشىدىن تۈزۈلگەن بىرىكمە پېئىللار .مەسىلەن:

Aanbellen, opbellen, aankomen.

داچ تىلدا بۇ خىل تۇردىكى پېئىللارنىڭ ئۆزگىچە خاس قانۇنىيتى بولۇپ ئۇلارنى ئايرىپ ئىشلىتىشكە بولىدۇ.شۇڭا بىز بۇ پېئىللارنى ئايرىپ ئىشلىتىلىدىغان پېئىللار دەپ ئاتايمىز. مەسىلەن:

Ik bel u morgen op. (opbellen). مەن ئەتە سىزگە تېلېفون قىلىمەن.

De trein komt om tien uur aan. (Aankomen). پويىز سائەت 10 دا كېلىدۇ.

بۇ تۇردىكى پېئىللارنىڭ ئالاھىدىلىكى :

1.بۇ تۇردىكى پېئىللار جۈملىدە ھازىرقى زامان ۋە ئۆتكەن زامان شەكلىدە كەلگەندە ئايرىپ ئىشلىتىلىدۇ. مەسىلەن:

Ik geef je het geld morgen terug (teruggeven). مەن پۇلنى سىزگە ئەتە قايتۇرۇپ بېرىمەن.

2.بۇ تۇردىكى پېئىللار پۈتكەن زامان شەكلىدە كەلگەندە ئايرىپ ئىشلىتىلمەيدۇ. ھەم بۇ تۇردىكى پېئىللارنىڭ پۈتكەن زامان شەكلى تۆۋەندىكىدەك بولىدۇ:

Voorzetsel + voltooid deelwoord = af+gewerkt = *afgewerkt*

De terin is al aangekomen. پويىز ئاللىبۇرۇن كېلىپ بولدى .

3.بۇ تۇردىكى پېئىللار تۇس ياردەمچى پېئىللار بىلەن بىرگە كەلگەندە ئايرىپ ئىشلىتىلمەيدۇ.
مەسىلەن :

Ik zal u morgen terugbellen. مەن ئەتە سىزگە تېلېفون قايتۇرىمەن.

تۆۋەندە ئايرىپ ئىشلەتكىلى بولىدىغان پېئىللارنىڭ زامان شەكىللىرى ھەققىدە قىسقىچە مىسال بېرىلدى:

Werkwoord	**Tegenwoordige tijd**	**Voltooid tegenwoordige tijd**

Afkeuren	hij keurt af	hij heeft afgekeurd
Afwerken	hij werkt af	hij heeft afgwewerkt
Binnenkomen	hij komt binnen	hij is binnengekomen
Goedkeuren	hij keurt goed	hij heeft goedgekeurd
Losbarsten	hij barst los	hij is losgebarsten
Loslaten	hij laat los	hij heeft losgelaten
Opgeven	hij geeft op	hij heeft opgegeven
Overhalen	hij haalt over	hij heeft overgehaald
Teleurstellen	hij stelt teleur	hij heeft teleurgesteld

مۇھىم قائىدە

ئايرىپ ئىشلەتكىلى بولىدىغان بۇ پېئىللار جۈملىدە بەزىدە يەنە ئايرىپ ئىشلىتىلمەيدۇ، بۇنداق ۋاقىتتا سۆزنىڭ مەنىسى ئۆزگىرىدۇ، يەنى بىر پېئىلنىڭ ئايرىپ ئىشلىتىلگەندىكى مەنىسى بىلەن ئايرىپ ئىشلىتىلمىگەن چاغدىكى مەنىسى بىر-بىرىگە ئوخشىمايدۇ. ئۇنداقتا بۇنى قانداق پەرىقلەندۈرىمىز؟

داچ تىلىدا ئالدى قوشۇلغۇچى بىلەن پېئىلنىڭ بىرىكمىسىدىن تۈزۈلگەن بىرىكمە پېئىللاردا ئەگەر ئۇرغۇ سۆزنىڭ بىرىنچى بۆلىكىگە يەنى ئالدى قوشۇلغۇچىغا چۈشسە بۇنداق پېئىللار ئايرىپ ئىشلىتىلىدىغان پېئىللار تۈرىگە كىرىدۇ. ئەگەر ئۇرغۇ سۆزنىڭ ئىككىنچى بۆلىكىگە يەنى پېئىلغا چۈشسە بۇنداق پېئىللار ئايرىپ ئىشلىتىلمەيدۇ. بۇنداق ئەھۋالدا سۆزنىڭ مەنىسمۇ ئۆزگىرەيدۇ.

ئەسكەرلەر دۈشمەنگە تەسلىم بولدى. **De soldaten zijn overgelopen naar de vijand.**

مىنىڭچە ئۇ خوشنىسىنى زىيارەت قىلىۋاتقان بولىشى مۈمكىن.

Volgens mij overloopt ze haar buurvrouw.

يەنى يۇقاردىكى بىرىنچى جۈملىدە ئۇرغۇ سۆزنىڭ بىرىنچى بۆلىكىگە يەنى **over**-غا چۈشۈپ تەسلىم بولۇش دىگەن مەنىدە كىلىدۇ. ئىككىنچى جۈملىدە ئۇرغۇ سۆزنىڭ ئىككىنچى بۆلىكى يەنى پېئىل **komen** غا چۈشۈپ زىيارەت قىلىش، يوقلاش دىگەن مەنىنى بىلدۈرىدۇ.

شۇڭا ئۆگەنگۈچىلەرنىڭ بىرىكمە پېئىللارنى ئۇچراتقان ۋاقتىدا بۇ قائىدىگە دىققەت قىلىشنى تەۋسىيە قىلىمىز.

تۆۋەندە داچ تىلىدىكى بۇ بىرىكمە پېئىللارنى ئايرىشنىڭ بىر قانچە خىل قائىدىسىنى تونۇشتۇرۇپ ئۆتىمىز:

1.ئادەتتە ئالدى قوشۇلغۇچى **aan, chtera, door, om, onder-, voor, weer** لار بىلەن بىرگە كەلگەن كۆپ قىسىم بىرىكمە پېئىللار ئايرىپ ئىشلەتكىلى بولىدىغان پېئىللار قاتارىغا كىرىدۇ. ئەمما تۆۋەندىكى ئاز ساندىكى پېئىللار بۇ قاتارغا كىرمەيدۇ:

Werkwoord	Onvoltooid tegenwoordige tijd	Voltooid tegenwoordige tijd
Aanbidden	hij aanbidt	hij heeft aanbeden
Aanschouwen	hij aanschouwt	hij heeft aanschouwd
Aanvaarden	hij aanvaardt	hij heeft aanvaard
Achterhalen	hij achterhaalt	hij heeft achterhaald
Achtervolgen	hij achtervolgt	hij heeft achtervolgd
Doordringen	hij doordringt (iemand van iets)	hij heeft doordrongen
Doordrenken	hij doordrenkt	hij heeft doordrenkt
Doorstaan	hij doorstaat	hij heeft doorstaan
Doorzien	hij doorziet	hij heeft doorzien
Voorkomen	hij voorkomt	hij heeft voorkomen
Voorspellen	hij voorspelt	hij heeft voorspeld
Voorvoelen	hij voorvoelt	hij heeft voorvoeld
Voorzien	hij voorziet	hij heeft voorzien
Weergalmen	het weergalmt	het heeft weergalmd
Weerhouden	hij weerhoudt	hij heeft weerhouden
Weerkaatsen	het weerkaatst	het heeft weerkaatst

Weerklinken	het weerklinkt	het heeft weerklonken
Weerspiegelen	hij weerspiegelt	hij heeft weerspiegeld
Weerstaan	hij weerstaat	hij heeft weerstaan
Weerstreven	hij weerstreeft	hij heeft weerstreefd
Onderbelichten	hij onderbelicht	hij heeft onderbelicht
Onderbouwen	hij onderbouwt	hij heeft onderbouwd
Onderbreken	hij onderbreekt	hij heeft onderbroken
Onderdrukken	hij onderdrukt	hij heeft onderdrukt
Ondergaan	hij ondergaat	hij heeft ondergaan
Onderhandelen	hij onderhandelt	hij heeft onderhandeld
Onderhouden	hij onderhoudt	hij heeft onderhouden
Onderkennen	hij onderkent	hij heeft onderkend
Onderkoelen	hij onderkoelt	hij heeft onderkoeld
Onderleggen	hij onderlegt	hij heeft onderlegd
Onderlijnen	hij onderlijnt	hij heeft onderlijnd
Ondermijnen	hij ondermijnt	hij heeft ondermijnd
Ondernemen	hij onderneemt	hij heeft ondernomen
Onderrichten	hij onderricht	hij heeft onderricht
Onderschatten	hij onderschat	hij heeft onderschat
Onderscheiden	hij onderscheidt	hij heeft onderscheiden
Onderscheppen	hij onderschept	hij heeft onderschept
Onderschrijven	hij onderschrijft	hij heeft onderschreven
(Voor-, ver-)onderstellen	hij (voor-, ver-)onderstelt	hij heeft (voor-, ver-)ondersteld
Ondersteunen	hij ondersteunt	hij heeft ondersteund
Onderstrepen	hij onderstreept	hij heeft onderstreept
Ondertekenen	hij ondertekent	hij heeft ondertekend
Ondertitelen	hij ondertitelt	hij heeft ondertiteld

Ondervinden	hij ondervindt	hij heeft ondervonden
Ondervoeden	hij ondervoedt	hij heeft ondervoed
Ondervragen	hij ondervraagt	hij heeft ondervraagd
Onderwerpen	hij onderwerpt	hij heeft onderworpen
Onderwijzen	hij onderwijst	hij heeft onderwezen
Onderzoeken	hij onderzoekt	hij heeft onderzocht
Omarmen	hij omarmt	hij heeft omarmd
Omcirkelen	hij omcirkelt	hij heeft omcirkeld
Omfloersen	hij omfloerst	hij heeft omfloerst
Omgeven	hij omgeeft	hij heeft omgeven
Omheinen	hij omheint	hij heeft omheind
Omhelzen	hij omhelst	hij heeft omhelsd
Omhullen	hij omhult	hij heeft omhuld
Omkleden	hij omkleedt	hij heeft omkleed
Omklemmen	hij omklemt	hij heeft omklemd
Omlijnen	hij omlijnt	hij heeft omlijnd
Omlijsten	hij omlijst	hij heeft omlijst
Ommuren	hij ommuurt	hij heeft ommuurd
Omranden	het omrandt	het heeft omrand
Omringen	hij omringt	hij heeft omringd
Omschrijven	hij omschrijft	hij heeft omschreven
Omsingelen	hij omsingelt	hij heeft omsingeld
Omsluieren	hij omsluiert	hij heeft omsluierd
Omsluiten	het omsluit	het heeft omsloten
Omvatten	het omvat	het heeft omvat
Omwallen	hij omwalt	hij heeft omwald
Omwinden	hij omwindt	hij heeft omwonden

2.كۆپ ھاللاردا ئالدى قوشۇلغۇچى –vol-,over-,mis بىلەن باشلانغان بىرىكمە پېئىللار ئايرىپ ئىشلەتكىلى بولمايدىغان پېئىللارغا تەۋە. ئەمما تۆۋەندىكى ئاز ساندىكى بىر قىسمىلىرى ئايرىپ ئىشلەتكىلى بولىدىغان پېئىللار تۈرىگە تەۋە بولىدۇ.

Werkwoord	Onvoltooid tegenwoordige tijd	Voltooid tegenwoordige tijd
Misgaan	het gaat mis	het is misgegaan
Misgooien	hij gooit mis	hij heeft misgegooid
Misgrijpen	hij grijpt mis	hij heeft misgegrepen
Mislopen	hij loopt mis	hij is misgelopen
Misraden	hij raadt mis	hij heeft misgeraden
Misschieten	hij schiet mis	hij heeft misgeschoten
Misslaan	hij slaat mis	hij heeft misgeslagen
Overbelasten	hij overbelast	hij heeft overbelast
Overbelichten	hij overbelicht	hij heeft overbelicht
Overbevolken	-	overbevolkt
Overbluffen	hij overbluft	hij heeft overbluft
Overbruggen	hij overbrugt	hij heeft overbrugd
Overdekken	hij overdekt	hij heeft overdekt
Overdenken	hij overdenkt	hij heeft overdacht
Overdonderen	hij overdondert	hij heeft overdonderd
Overdrijven	hij overdrijft	hij heeft overdreven
Overerven	hij overerft	hij heeft overerfd
(zich) overeten	hij overeet zich	hij heeft zich overeten
Overgieten	hij overgiet	hij heeft overgoten
Zich overhaasten	hij overhaast zich	hij heeft zich overhaast
Overhandigen	hij overhandigt	hij heeft overhandigd
Overheersen	hij overheerst	hij heeft overheerst

Overhoren	hij overhoort	hij heeft overhoord
zich overijlen	hij overijlt zich	hij heeft zich overijld
Overkappen	hij overkapt	hij heeft overkapt
Overkoepelen	het overkoepelt	het heeft overkoepeld
Overkomen	het overkomt	het is overkomen
Overladen	hij overlaadt	hij heeft overladen
Overleggen	hij overlegt	hij heeft overlegd
Overleven	hij overleeft	hij heeft overleefd
Overlijden	hij overlijdt	hij is overleden
Overmannen	hij overmant	hij heeft overmand
Overmeesteren	hij overmeestert	hij heeft overmeesterd
Overnachten	hij overnacht	hij heeft overnacht
Overpeinzen	hij overpeinst	hij heeft overpeinsd
Overreden	hij overreedt	hij heeft overreed
Overrijden	hij overrijdt	hij heeft overreden
Overrompelen	hij overrompelt	hij heeft overrompeld
Overschaduwen	hij overschaduwt	hij heeft overschaduwd
Overschatten	hij overschat	hij heeft overschat
Overschrijden	hij overschrijdt	hij heeft overschreden
Overstelpen	hij overstelpt	hij heeft overstelpt
Overstemmen	hij overstemt	hij heeft overstemd
Overstromen	het overstroomt	het is overstroomd
Overtreden	hij overtreedt	hij heeft overtreden
Overtreffen	hij overtreft	hij heeft overtroffen
Overtroeven	hij overtroeft	hij heeft overtroefd
Overtuigen	hij overtuigt	hij heeft overtuigd
Overvallen	hij overvalt	hij heeft overvallen
Oververhitten	hij oververhit	hij heeft oververhit

Zich oververmoeien	hij oververmoeit zich	hij heeft zich oververmoeid
Oververzadigen	hij oververzadigt	hij heeft oververzadigd
Overvleugelen	hij overvleugelt	hij heeft overvleugeld
Overvoeden	hij overvoedt	hij heeft overvoed
Overvragen	hij overvraagt	hij heeft overvraagd
Overwegen	hij overweegt	hij heeft overwogen
Overweldigen	hij overweldigt	hij heeft overweldigd
Zich overwerken	hij overwerkt zich	hij heeft zich overwerkt
Overwinnen	hij overwint	hij heeft overwonnen
Overwinteren	hij overwintert	hij heeft overwinterd
Overwoekeren	hij overwoekert	hij heeft overwoekerd
Overzien	hij overziet	
Volboeken	hij boekt vol	hij heeft volgeboekt
Volbouwen	hij bouwt vol	hij heeft volgebouwd
Volgieten	hij giet vol	hij heeft volgegoten
Volgooien	hij gooit vol	hij heeft volgegooid
Volhouden	hij houdt vol	hij heeft volgehouden
Vollopen	het loopt vol	het is volgelopen
Volmaken	hij maakt vol	hij heeft volgemaakt
Volproppen	hij propt vol	hij heeft volgepropt
Volstoppen	hij stopt vol	hij heeft volgestopt
Volwerpen	hij werpt vol	hij heeft volgeworpen

شۇڭلاشقا تىل ئۆگەنگۈچى قىرىنداشلارنىڭ بۇ تۆردىكى بىرىكمە پېئىللارنى ئۆگەنگەندە بۇ پېئىللارنىڭ قايسى تۆرگە تەۋە ئىكەنلىكىگە، ھەم ھەر قايسى تۆردىكى ھەر قايسى زامان شەكىللىرى ۋە مەنىسىگە ئۇرغۇغا ئالاھىدە دىققەت قىلىشنى تەۋسىيە قىلىمىز.

12ـ باب <<te>>بىلەن بىللە كېلىدىغان پېئىللار

Werkwoord met “te”

داچ تىلىدا يەنە بىر تۈركۈم پېئىللار بار بولۇپ بۇ پېئىللار جۈملىدە چەكلىمىلىك پېئىل ھالىتىدە كەلگەندە (persoonsvorm) قوشۇلغۇچى te بىلەن بىرگە كېلىدۇ. مەسىلەن:

Hij durft niet te fietsen. . ئۇ ۋەلىسىپىت مىنىشقا جۈرئەت قىلالمايدۇ

Zij probeert te schaatsen. .ئۇ چاڭغا تېيىلىماقچى بولىۋاتىدۇ

Ik vergeet het op te schrijven. .مەن بۇنى يېزىشنى ئۇنتۇپ قاپتىمەن

چەكلىمىلىك پېئىل شەكلى پېئىللارنىڭ جۈملىنىڭ پەقەت خەۋەر بۆلىكىدىلا كۆرۈلىدىغان ،جۈملىدە زامان چەكلىمىسىگە ۋە ئىگىنىڭ شەخس ۋە سان جەھەتتىكى چەكلىمىسىگە ئۇچرايدىغان شەكلىدۇر.

بۇ تۈرگە تەۋە بولغان پېئىللار:

durven,hoeven,liggen,lopen,staan,zitten,hangen,beginnen,beloven,besluiten,beweren,dreigen,proberen,hopen,weigeren,vergeten.

يۇقاردىكى پېئىللار جۈملىدە ئىگىنىڭ كەينىدىنلا كەلسە <<**infinitief+te**>>شەكلى قوللىنىلىدۇ.

Het begint te regenen. .يامغۇر يېغىشقا باشلىدى

Ik probeer geen fouten te maken. .مەن خاتالىق ئۆتكۈزمەسلىككە تىرىشىمەن

Hij weigert te helpen. .ئۇ ياردەم قىلىشنى رەت قىلدى

Vergeet niet die brieven te versturen. .خەتنى ئەۋەتىۋېتىشنى ئۇنتۇپ قالماڭ

بۇ تۈردىكى پېئىللار ئەگەر ئايرىپ ئىشلەتكىلى بولىدىغان پېئىللار بىلەن بىرگە كەلگەندە **te** سۆزى ئايرىپ ئىشلەتكىلى بولىدىغان پېئىلنىڭ ئىككى بۆلىكىنىڭ ئوتتۇرسىغا كىلىدۇ. مەسىلەن:

Hij durft haar niet op te bellen. ئۇ ئۇنىڭغا تېلىفۇن ئۇرۇشقا جۈرئەت قىلالمايدۇ.

Zij vraagt hem het raam dicht te doen. ئۇ ئۇنىڭدىن دەرىزىنى يېپىۋېتىشنى تەلەپ قىلدى.

13-باب ئالماشلار

Voornaamwoord

جۈملىدە ئىسىم،سۈپەت ،رەۋىش ،سان،مىقدار سۆز ۋە تەقلىدى سۆز قاتارلىقلارنىڭ ئورنىغا ئالمىشىپ شۇ سۆز تۈركۈملىرىنىڭ رولىدا كىلىدىغان سۆزلەر ئالماش دىيىلىدۇ. ئالماش باشقا سۆز تۈركۈملىرىنىڭ نۇرغۇن ئالاھىدىلىكلىرىنى ئۆزىگە مۇجەسسەملىگەن بىردىنبىر سۆز تۈركۈمى ھىسابلىنىدۇ.

ئالماشلار جۈملىدىكى رولى ۋە مەنىسىگە ئاساسەن تۆۋەندىكىدەك 9 تۈرگە بۆلىنىدۇ:

1. كىشىلىك ئالماش **(persoonlijke voornaamwoord)**

2.ئىگىلىك ئالماش **(bezittelijk voornaamwoord)**

3.كۆرسىتىش ئالماش**(aanwijzend voornaamwoord)**

4.ئۆزلۈك ئالماش**(wederkerend voornaamwoord)**

5.مۇناسىۋەت ئالمىشى **(betrekkelijk voornaamwoord)**

6.سوراق ئالماش**(vragend voornaamwoord)**

7.ئېنىقسىز ئالماش(onbepaalde voornaamwoord)

8.ئۆزتاق ئالماش(wederkering voornaamwoord)

9.ئۈندەش ئالماش(uitroepend voornaamwoord)

تۆۋەندە ئالماشلارنىڭ بۇ تۈرلىرى بىلەن قىسقىچە تونۇشۇپ ئۆتىمىز .

(persoonlijk voornaamwoord) كىشىلىك ئالماش

We gebruiken een persoonlijk voornaamwoord om dingen of mensen te vervangen. Bijvoorbeeld: "We **gaan naar school" of "Mijn lerares zei het"**

كونكرېت ئىشلىتىلىشى:

1.كىشىلىك ئالماشلار جۈملىدە ئادەم ۋە نەرسىلەرنىڭ ئىسىملىرىنىڭ ئورنىغا ئالمىشىپ كېلىدۇ. داچ تىلىدىكى كىشىلىك ئالماشلار . < ik,jij,u,hij,zij,het,wij,jullie,zij> .

بۇ ئادەم كوچىدا كېتىپ بارىدۇ---------ئۇ كوچىدا كېتىپ بارىدۇ.

De man loopt op straat. . hij loopt op srtaat.

2.ئېنىق ئارتىكىل deئىشلىتىلىدىغان ئىسىملارغا كىشىلىك ئالماش hijئىشلىتىلىدۇ. مەسىلەن:

De man loopt op straat. Hij loopt op straat.

De stoel is nieuw. Hij is nieuw.

3.ئېنىق ئارتىكىل het ئىشلىتىلىدىغان ئىسىملارغا كىشىلىك ئالماش het ئىشلىتىلىدۇ. مەسىلەن:

Het boek is dik. **Het is dik.**

Het raam staat open. **Het staat open.**

4.ئالماشلار ئىسىملاردا يوق مورفولوگىيىلىك ئالاھىدىلىكلەرگە ئىگە بولىدۇ. يەنى ئالماشلارنىڭ كىشىلىك شەكىللىرى بولىدۇ. كىشىلىك ئالماشلار جۈملىدە باش كىلىشتە كىلىپ ئىگە بولۇپ كىلىدۇ. مەسىلەن:

Ik werk in een supermarket. مەن تاللا بازىرىدا ئىشلەيمەن .

Hij is leraar. ئۇ ئوقۇتقۇچى.

5.كىشىلىك ئالماشلار جۈملىدە چۈشۈم كىلىشتە كىلىپ تولدۇرغۇچى بولۇپ كىلىدۇ. مەسىلەن:

. Persoonlijk voornaamwoorden voor een voorwerp (object)

Heb je ze **niet gezien?** سىز ئۇنى كۆرمىدىڭىزمۇ؟

تۆۋەندە كىشىلىك ئالماشلارنىڭ كىلىش ۋە شەخس شەكىللىرى بېرىلدى.

	Onderwerpsvorm باش كىلىش	Voorwerpsvorm چۈشۈم كىلىش
بىرلىك		
بىرىنچى شەخس	ik	mij (me)
ئىككىنچى شەخس	jij (je)	jou (je)
	u	u
ئۈچىنچى شەخس	hij	hem

	zij (ze)	haar
	het	het
Meervoud(كۆپلۈك)		
بىرىنچى شەخس	wij (we)	ons
ئىككىنچى شەخس	jullie	jullie
	U	U
ئۈچىنچى شەخس	zij (ze)	hun, hen, ze

(bezittelijk voornaamwoord) ئىگىلىك ئالماش

ئىگىلىك ئالماش شەيئىنىڭ كىمگە تەۋە ئىكەنلىكىنى بىلدۈرىدۇ. مەسىلەن:

Dit is mijn pen. بۇ مىنىڭ قەلىمىم.

Dit is je laatste kans. بۇ سىنىڭ ئاخىرقى پۇرسىتىڭ.

Waar zijn jullie ouders? سىلەرنىڭ ئاتا-ئاناڭلار قېنى؟

يەنى يۇقاردىكى جۈملىلەردىكى مىنىڭ،سىنىڭ،سىلەرنىڭ ئىگىلىك ئالماشلاردۇر. ئىگىلىك ئالماش كىشىلىك ئالماشنىڭ ئىگىلىك كېلىش شەكلىدۇر.

Persoonlijk voornaamwoord (كىشىلىك ئالماش)	Bezittelijk voornaamwoord (ئىگىلىك ئالماش)
ik	mijn
je	je / jouw

u [formeel]	uw
hij	zijn
ze	haar
het	zijn
we	ons/onze
jullie	jullie
ze	hun

كىشىلىك ئالماشلارنىڭ بىرىنچى شەخس كۆپلۈك شەكلىنىڭ ئىگىلىك شەكلى 2 خىل بولىدۇ.

we	ons/onze

يەنى ئېنىق ئارتىكول **de** ئىشلىتىلىدىغان ئىسىملارغا **onze** ئىشلىتىلىدۇ. يەنى ئېنىق ئارتىكول **het** ئىشلىتىلىدىغان ئىسىملارغا **ons** ئىشلىتىلىدۇ. مەسىلەن:

de auto	onze auto
het huis	ons huis
de ouders	onze ouders

ئىگىلىك ئالماشلارنىڭ 2 خىل تۈرى بولىدۇ، ئۇلار :

1.چەكلىمە سۆز رولىدا ئىگە بولغان ئىگىلىك ئالماش

Het afhankelijke bezittelijk voornaamwoord

چەكلىمە ئىگىلىك ئالماشلارنىڭ كەينىدىن چوقۇم ئىنىقلىغۇچى سۆز بىرگە كېلىدۇ.

Dit is mijn boek. بۇ مېنىڭ قەلىمىم.

2.مۇستەقىل ئىگىلىك ئالماش

Het onafhankelijke bezittelijk voornaamwoord

مۇستەقىل ئىگىلىك ئالماش جۈملىدە مۇستەقىل ئورۇندا كېلەلەيدۇ. كەينىدىن ھېچقانداق چەكلەنگۈچى سۆزنىڭ كېلىش ھاجىتى يوق.مەسىلەن:

Dit is mijn pen--------------Het is de mijne.

بۇ جۈملىدىكى **mijne** مۇستەقىل ئىگىلىك ئالماش تۈرىگە تەۋە.

ئىگىلىك ئالماشنىڭ مۇستەقىل تۈرى دائىم ئارتىكوللار بىلەن بىرگە كېلىدۇ.

Afhankelijk (چەكلەنمە تۈرى)	Onafhankelijk (مۇستەقىل تۈرى)
mijn	de/het mijne
jouw	de/het jouwe
uw	de/het uwe
zijn	de/het zijne
haar	de/het hare
ons/onze	de/het onze
jullie	--
hun	de/het hunne

كۆرسىتىش ئالماش **(aanwijzend voornaamwoord)**

كۆرسىتىش ئالماش مەلۇم بىر شەيئىنى كۆرسىتىشتە ئىشلىتىلىدۇ. داچ تىلىدىكى مۇھىم بولغان، كۆپ ئىشلىتىلىدىغان كۆرسىتىش ئالماشلا: **dit ,dat ,die ,deze** كۆرسىتىش ئالماشلار كۆرسىتىدىغان نەرسىنىڭ يىراق يېقىنلىقىغا ۋە ئىسمىنىڭ قايسى ئارتىكولغا خاس ئىسىملىكىگە ئاساسەن ئىشلىتىلىش ئورۇنلىرى پەرقلىق بولىدۇ. بۇنى تۆۋەندىكى جەدۋەلدىن ئېنىق كۆرۈۋالايسىز.

Aanwijzend voornaamwoord (كۆرسىتىش ئالماش)	Voorbeeld (مەسىلەن)
dit : het-woorden in het enkelvoud, dichtbij بىرلىك شەكىلدىكى het ئىسىملارغا، يېقىندىكى شەيئىنى كۆرسىتىشتە ئىشلىتىلىدۇ.	**Dit huis is groot.** بۇ ئۆي چوڭ.
deze: de-woorden in het enkelvoud,dichtbij بىرلىك شەكىلدىكى de ئىسىملارغا، يېقىندىكى شەيئىنى كۆرسىتىشتە ئىشلىتىلىدۇ.	**Deze fiets is geel.** بۇ ۋەلسىپىت سېرىق رەڭدە.
deze : woorden in het meervoud, dichtbij بارلىق كۆپلۈك ئىسىملارغا، يېقىندىكى شەيئىلەرنى كۆرسىتىشتە ئىشلىتىلىدۇ.	**Deze huizen zijn groot.** **Deze fietsen zijn geel.** بۇ ئۆيلەر چوڭ. بۇ ۋەلسىپىتلەر سېرىق رەڭدە.
dat: het-woorden in het enkelvoud, ver weg بىرلىك شەكىلدىكى het ئىسىملارغا، يىراقتىكى شەيئىنى كۆرسىتىشتە ئىشلىتىلىدۇ.	**Dat huis is groot.** ئاۋۇ ئۆي چوڭ.
die: de-woorden in het enkelvoud, ver weg بىرلىك شەكىلدىكى de ئىسىملارغا، يىراقتىكى شەيئىنى كۆرسىتىشتە ئىشلىتىلىدۇ.	**Die fiets is geel.** ئاۋۇ ۋەلسىپىت سېرىق رەڭدە.
die: woorden in het meervoud, ver weg بارلىق كۆپلۈك ئىسىملارغا يىراقتىكى شەيئىنى كۆرسىتىشتە ئىشلىتىلىدۇ.	**Die huizen zijn groot.** **Die fietsen zijn geel.** ئاۋۇ ئۆيلەر چوڭ. ئاۋۇ ۋەلسىپىتلەر سېرىق رەڭدە.

يۇقاردىكى كۆرسىتىش ئالماشلاردىن باشقا يەنە بىر قانچە كۆرسىتىش ئالماشلار بار بولۇپ، ئۇلار تۆۋەندىكىچە:

1. Zo’n:مەنىسى دېگەن بۇنىڭدەك. **(zo een)**

نىمە دېگەن چىرايلىق ماشىنا، مەنمۇ مۇشۇنىڭدەك ماشىنام بولىشىنى ئارزۇ قىلاتتىم.

Wat een mooie auto! Zo’n auto zou ik willen hebben.

2. Zulke:مەنىسى دېگەن مۇشۇنىڭدەك. كۆپلۈك نەرسىلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.

سىز بۇ ياغاچ ئۆيلەرنى كۆردىڭىزمۇ ؟بۇنداق ياغاچ ئۆيلەرنى مەن بەك ياقتۇرىمەن.

Zie je die houten huizen? Ik vind zulke huizen altijd erg mooi.

3. Dezelfde: ئوخشاش دېگەن مەنىدە.

Ik ben dezelfde stad geboren als hij. مەن ئۇنىڭ بىلەن بىر شەھەردە تۇغۇلغان.

4. Digene:

كىم ئەڭ ئاخىرىدا ماڭسا چىراغنى ئۆچۈرۈۋەتسە بولامدۇ؟

Wil diegene die het laatst weggaat,het licht uitdoen?

5. Dusdanig: بۇنىڭدەك دېگەن مەنىدە

بۇنداق ئادەملەر بىلەن ھەمكارلىشىپ ئىش قىلغىلى بولمايدۇ.

Met dusdanige mensen kan men niet meewerken.

6. Hetzelfde: ئوخشاش دىگەن مەنىدە

بۇ بىزنىڭ تۈنۈگۈن كۆرگىنىمىز بىلەن ئوخشاش ئىكەن.

Dat is hetzelfde al swat wij gisteren zagen.

ئۆزلۈك ئالماش (wederkerend voornaamwoord)

ئۆزلۈك ئالماشلار جۈملىنىڭ ئىگىسى بىلەن ماس ھالەتتە كېلىپ ئىگىنى كۈچەيتىش رولىنى ئوينايدۇ. مەسىلەن: **Ik was me** بۇ جۈملىدىكى ئىگە **ik** مەن،ئۆزلۈك ئالماش بولسا **me** يەنى ئىپادىلىمەكچى بولغىنى ئوخشاش بىر كىشى مەن، يەنى باشتىكى ئىگىنى تىخىمۇ كۈچەيتىپ كىلىدۇ.

ئۆزلۈك ئالماش گەرچە ئىگە بىلەن ماسلىققا ئىگە بولسىمۇ لىكىن ئۆز ئالدىغا مۇستەقىل ئىگە بولۇپ كىلەلمەيدۇ.ئۆزلۈك ئالماش ئىگە بىلەن سان ۋە شەخس جەھەتتىن بىرلىككە ئىگە بولىدۇ.شۇڭا ھەر بىر كىشىلىك ئالماش شەكلىنىڭ ئۆزىگە خاس بولغان ئۆزلۈك ئالماش شەكىللىرى بولىدۇ.

Persoonlijk voornaamwoord (كىشىلىك ئالماش)	wederkerend voornaamwoord (ئۆزلۈك ئالماش)
ik	me
je	je
u	zich
hij	zich
het	zich
ze	zich
we	ons
jullie	je
ze	zich

ik heb me verslapen.
Je hebt je verslapen.
U heeft zich verslapen.
Hij heeft zich verslapen.
Ze heeft zich verslapen.
Wij hebben ons verslapen.
Jullie hebben je verslapen. **Ze hebben zich verslapen**

ئۆزلۈك ئالماشلارنىڭ يەنە كۈچەيتىلگەن ۋارىيانتى ۋە كۈچەيتىلمىگەن ۋارىيانتى دەپ ئىككى خىل ۋارىيانتى بولۇپ كۈچەيتىلگەن ۋارىيانتى ئادەتتە كۆپ ئىشلىتىلمەيدۇ. ئادەتتە بىز كۈندىلىك تۇرمۇشتا كۆپرەك ئىشلىتىدىغىنىمىز يۇقاردىكى كۈچەيتىلمىگەن ۋارىيانتىدۇر. بۇلار تۆۋەندىكىچە:

Persoonlijk	Onbenadrukt	Benadrukt

voornaamwoord	wederkerend voornaamwoord	wederkerend voornaamwoord
ik	me	mezelf
je	je	jezelf
u	zich	uzelf
hij	zich	zichzelf
het	zich	zichzelf
ze	zich	zichzelf
we	ons	onszelf
jullie	je	jezelf
ze	zich	zichzelf

ئورتاق ئالماش (wederkerig voornaamwoord)

داچ تىلىدا ئۈچ خىل ئورتاق ئالماش بار بولۇپ ئۇلار:

Elkaar, elkander, mekaar

1.elkaar:ئەڭ كۆپ ئىشلىتىلىدۇ. مەسىلەن :

We hebben elkaar net gesproken. بىز بايىلا ئۆز-ئارا سۆزلەشكەن.

2.elkander:بۇ سۆز ئادەتتە رەسمىي، تەكەللۇپ شەكىللەردە ئىشلىتىلىدۇ. مەسىلەن:

سىز تاكى ئۆلگىچە ئۆز-ئارا ئايرىلماسلىققا ،بىر-بىرىڭلارغا سادىق بولۇشقا ۋەدە بىرەلەمسىز ؟

Belooft u trouw aan elkander tot de dood u scheidt?

3. mekaar:بۇ سۆز ئادەتتە ئىغىز تىلىدا كۆپرەك ئىشلىتىلىدۇ. مەسىلەن

We zien mekaar morgen nog. بىز ئەتە كۆرۈشىمىز .

ئورتاق ئالماشلارنى كۆرستىش ئالماش شەكلىگە ئايلاندۇرۇش ئۈچۈن كەينىگە
s-قوشۇمچىسى قوشۇلىدۇ. مەسلەن:

Ze hebben elkaars huiswerk gemaakt ئۇلار بىر-بىرسىنىڭ تاپشۇرۇقىنى ئىشلىدى
بىز بىر بىرىمىزنىڭ شەخسى تۇرمۇشىغا ھۆرمەت قىلىشىمىز لازىم . We moeten elkanders privacy respecteren.
سىلەرئۆز-ئارا بىر بىرىڭلارنىڭ تېلفۇن نومۇرىنى ئىلىۋالدىڭلارمۇ؟ Hebben jullie mekaars telefoonnummers al?

مۇناسىۋەت ئالماش(betrekkelijk voornaamwoord)

مۇناسىۋەت ئالماشلار دائىم مۇناسىۋەت بىقىندى جۈملىنى باشلاپ كىلىدۇ. داچ تىلىدىكى كۆپ قوللىنىلىدىغان مۇناسىۋەت ئالماشلىرى : waar,wie,wat,dat,die

تۆۋەندە بۇلارنىڭ ئىشلىتىلىشىنى قىسقىچە تونۇشتۇرۇپ ئۆتىمىز:

1.dat: بۇ سۆز ئادەتتە ئىنىق ئارتىكول het ئىشلىتىلىدىغان ئىسىملارنى كۆرستىشتە ئىشلىتىلىدۇ.

مەن ستىۋالماقچى بولغان ھىلىقى كىتاب بىر ھەپتە ئىلگىرى ستىلىپ بوپتۇ.

Het boek dat ik wil kopen is al weken uitverkocht.

Het kind dat daar staat is vijf jaar. ئاۋۇ يەردە تۇرغان ئۇ بالا 5 ياش .

2.die: بۇ ئالماش ئىنىق ئارتىكول de ئىشلىتىلىدىغان ئىسىم ۋە شەيئىلەرنى كۆرستىشتە ئىشلىتىلىدۇ. مەسلەن:

مەن كۆرمەكچى بولغان ئۇ فىلىم پات يېقىندا سىنئالغۇ لېنتىسى قىلىپ تارقىتىلىدىكەن.

De film die ik wil zien, komt binnenkort op DVD uit.

ئاۋۇ يەردە كېتىپ بارغان ئادەم مېنىڭ دادام **De man die daar loopt is mijn vader.**

3.wat:بۇ ئالماش پۈتۈن جۈملىنى كۆرسىتىشتە ئىشلىتىلىدۇ. مەسىلەن:

ئۇ ئۆزىنىڭ سالامەتلىكىگە بەك دىققەت قىلىدۇ، بۇنداق دېگەنلىك ئۇ ھەرگىزمۇ ياغدا پىشۇرۇلغان ياڭيۇ قەلەمچىسى يېمەيدۇ دېگەنلىك ئەمەس .

Ze letten goed op hun gezondheid, wat **niet betekent dat ze nooit eens patat eten.**

بۇ ئالماش جۈملىدە يەنە: **weinig,niets,iets,alles** دېگەن سۆزلەر بىلەن بىرگە كېلىدۇ.

مەن قىلغانلىرىنىڭ ھەممىسى ياخشى . **Alles wat ik doe is leuk.**

بۇلار مېنىڭ ياخشى ئەسلىيەلىگەنلىرىم. **Dat is iets wat ik me nog goed kan herinneren.**

بۇ ئالماش يەنە سۈپەتلەرنىڭ ئاشۇرما دەرىجىسىنى كۆرسىتىپ كېلىدۇ. مەسىلەن :

مېنىڭ ئەڭ ياخشى كۆرىدىغان ئىشىم كىتاب ئوقۇش **Het liefste wat ik doe is lezen.**

4. **wie** بۇ ئالماش بىر شەخسنى كۆرسىتىش ئۈچۈن ئالدى قوشۇلغۇچىنىڭ كەينىدىن ئىشلىتىلىدۇ. مەسىلەن:

ئۇنىڭ بىلەن توي قىلغان ئۇ ئايال ئاقسۇلۇق.

De vrouw met wie hij is getrouwd, komt uit Aksu.

5.waar بۇ ئالماش ئورۇن جاينى كۆرسىتىشتە ئىشلىتىلىدۇ.

مەن بۇ كىتابنى سېتىۋالغان ھېلىقى كىتابخانا ھازىر تاقاق.

De winkel waar ik het boek heb gekocht is nu dicht.

ئېنىقسىز ئالماش (onbepaald voornaamwoord)

ئېنىقسىز ئالماش ئېنىق بولمىغان ياكى ئېنىق چېگرىسى بولمىغان شەيئىلەرنى كۆرسىتىشتە ئىشلىتىلىدۇ، مەسلەن: ھېچكىم، ھەر كىم، ھەممىسى دىگەندەك. داچ تىلىدا كۆپ ئىشلىتىلىدىغان ئېنىقسىز ئالماشلار :

iets, niets, iemand, niemand, alles, men, wat elk, ieder(een), alles, al, alle, allemaal, sommig, sommige, sommigen, men.....

تۆۋەندە ئۇلارنىڭ ئىشلىتىلىشى ھەققىدە قىسقىچە توختىلىپ ئۆتىمىز .

alles.1: بۇ ئالماش مۇستەقىل ئېنىقسىز ئالماش بولۇپ جۈملىدە مۇستەقىل ئىگە بولۇپ كېلەلەيدۇ، ئۇ ھەرگىزمۇ ئىسىمنىڭ ئالدىدا كەلمەيدۇ.ئۇ جۈملىدە بىرلىك شەكىلدە ئىشلىتىلىدۇ. مەسلەن:

Alles is veranderd. ھەممە نەرسە ئۆزگەردى.

Ik heb alles al gedaan. مەن ھەممىنى قىلىپ بولدۇم.

2. Iedereen: بۇ ئالماشمۇ يۇقاردىكى ئالماشقا ئوخشاش مۇستەقىل ئېنىقسىز ئالماش بولۇپ جۈملىدە بىرلىك ئورۇندا كېلىدۇ. مەسلەن:

Iedereen kan leren fietsen. ھەممە ئادەم ۋېلسىپىت مىنىشنى ئۆگىنەلەيدۇ.

Hij kan met iedereen opschieten. ئۇ ھەممە ئادەم بىلەن چىقىشىپ ئۆتەلەيدۇ.

alle.3:بۇ ئالماش ئادەتتە ئىسىمنىڭ ئالدىدا كۆپلۈك شەكىلدە كېلىدۇ. مەسلەن :

Heb je alle lichten uitgedaan? سىز ھەممە چىراغلارنى ئۆچۈرۈۋەتتىڭىزمۇ؟

Alle kaarten waren uitverkocht. ھەممە بىلەت سېتىلىپ بوپتۇ.

allemaal.4:كۆپلۈك نەرسىلەرگە ئىشلىتىلىدۇ. مەسلەن:

بۇ كىتابلارنىڭ ھەممىسى قىرائەتخانا تىزىملىكىگە كىرگۈزۈلدى.

De boeken staan allemaal vermeld in de bibliotheekscatalogus.

5.iederi : ھەر بىر دېگەن مەنىدە.بىرلىك شەكىلدىكى مۇستەقىل ئىسىملارغا ئىشلىتىلىدۇ.
مەسىلەن:
ئاشىق-مەشۇقلار بايرىمى كۈنىدە ئۇ سىنىپىدىكى ھەر بىر قىزغا ئاتكىرتكا سوۋغا قىلىدۇ.

Op Valentijnsdag stuurt hij ieder meisje in zijn klas een kaart.

6.iets:بىرلىك شەكىلدە ئىشلىتىلىدۇ. مەسىلەن:

Ik wil graag iets zeggen. مەن ئازراق گەپ قىلماقچى ئىدىم.

7.niets :بۇ ئالماش بولسا iets نىڭ ئىنكار شەكلى. مەسىلەن:

We hebben nog niets gedaan. بىز تېخى ھېچنېمە قىلمىدۇق.

8.iemand :بىرەر كىشى دېگەن مەنىدە، بىرلىك شەكىلدە ئىشلىتىلىدۇ. مەسىلەن:

Heb je het al aan iemand verteld? سىز بۇنى بىرەرسىگە ئېيتتىڭىزمۇ ؟

9.niemand:ھېچكىم دېگەن مەنىدە، بىرلىك شەكىلدە ئىشلىتىلىدۇ. مەسىلەن:

Ik heb het nog aan niemang verteld. مەن بۇنى تېخى ھېچكىمگە ئېيتمىدىم.

10.beiden بىلەن allebei:بۇ ئىككى ئالماش ئىككى نەرسىنى كۆرسىتىشتە ئىشلىتىلىدۇ، شۇڭا كۆپلۈك شەكىلدە ئىشلىتىلىدۇ، مەسىلەن:

Het heeft op beide dagen geregend. ھەر ئىككى كۈنىسى يامغۇر ياغدى.

Ik vind ze allebei even mooi. مىنىڭچە بۇ ھەر ئىككىلىسى چىرايلىقكەن.

sommige.11:بىرلىك ھەم كۆپلۈك شەكلدە ئىشلىتىلىدۇ. مەسلەن:

Sommige dingen veranderen nooit. بەزى نەرسىلەر مەڭگۇ ئۆزگەرمەيدۇ.

بەزى تىلىۋىزۇر قاناللىرىنى كۆرۈش ئۈچۈن سەتەلايىت بولىشى كىرەك .(كۆپلۈك شەكىلدە كەلگەن)

Voor sommige tv-kanalen moet je een satellietschotel hebben.

بەزى رادىئاتسىيە نۇرى ئادەم بەدىنىگە زىيانلىق . (بىرلىك شەكىلدە كەلگەن).

Sommige straling is schadelijk voor de mens.

(vragend voornnamwoord)سوراق ئالماش

داچ تىلىدا ئۈچ خىل سوراق ئالماش بار بولۇپ ئۇلار:

Wie, welk (e), wat

wie.1:كىم دىگەن مەنىدە. ئادەملەرنى كۆرسىتىش ئۈچۈن ئىشلىتىلىدۇ، مەسلەن:

Wie is joue leraar? سىزنىڭ ئوقۇتقۇچىڭىز كىم ؟

سىز كىم بىلەن تىلىفوندا پاراڭلىشىۋاتىسىز؟
Met wie zat je al die tijd aan de telefoon?

Op wie heb jij gestemd? سىز كىمگە بىلەت تاشلىدىڭىز؟

welk.2:نەرسىلەرنى كۆرسىتىش ئۈچۈن ئىشلىتىلىدۇ.ئىشلىتىلىدۇ.

ئىنىق ئارتىكول **het** ئىشلىتىلىدىغان ئىسىملارغا **welk**ئىشلىتىلىدۇ.

ئىنىق ئارتىكول deئىشلىتىلىدىغان ئىسىملارغا welkeئىشلىتىلىدۇ.

مەسىلەن:
سىز ئۇنىڭغا قايسى كىتابنى بەردىڭىز؟

Welk boek heb je hem gegeven? (Het boek---------welk boek)

Welke dag is het vandaag? (De dag--------welke dag)

wat.3:نىمە قايسى دىگەن مەنىدە .مەسىلەن:

Wat heb je gegeten? سىز نىمە يىدىڭىز؟

Wat is het grootste land ter wereld? دۇنيادىكى ئەڭ چوڭ دۆلەت قايسى؟

ئۈندەش ئالماش(uitroepend voornaamwoord)

ئۈندەش ئالماش ئادەتتە بىز ھەيران قالغان ياكى ھاياجان خاراكتىردىكى نەرسىلەرنى كۆرسىتىش ئۈچۈن ئىشلىتىلىدۇ. داچ تىلىدا كۆپ قوللىنىلىدىغان ئۈندەش ئالماشلار:

zo’n, wat, hoe, wat een, zulk (e)

Zo’n:بىرلىك شەكلىدىكى مۇستەقىل ئىسىملارغا ئىشلىتىلىدۇ. مەسىلەن:

Zo'n schattige hond! نىمە دىگەن ئوماق ئىت ھە!

2. **wat** بىلەن **hoe**: سۈپەتلەرگە ئىشلىتىلىدۇ، بۇ ئىككىسىنى ئالماشتۇرۇپ ئىشلىتىشكە بولىدۇ. مەسىلەن:

Wat leuk!/hoe leuk! نىمە دىگەن ياخشى ھە !

Wat vervelend! /hoe vervelend! نىمە دىگەن زىرىكىشلىك !

zulk.3 بىلەن **zulke** سانىغىلى بولمايدىغان مۇستەقىل ئىسىملارغا ئىشلىتىلىدۇ. ئىنىق

ئارتىكول **de** ئىشلىتىلىدىغان ئىسىملارغا **zulke** ئىشلىتىلىدۇ. ئىنىق ئارتىكول **het** ئىشلىتىلىدىغان ئىسىملارغا **zulk** ئىشلىتىلىدۇ. مەسىلەن:

Zulke goede wijn!--- [de wijn] نىمە دىگەن ياخشى ھاراق !

Zulk lekker bier----- [het bier] نىمە دىگەن تەملىك پىۋە!

14-باب سۈپەت (bijvogelijke naamwoord)

ئادەم ۋە نەرسىلەرنىڭ رەڭگى ،تۈرى،بەلگىسى شەكلى ۋە باشقا خۇسۇسىيەتلىرىنى بىلدۈرىدىغان سۆز تۈركۈمى سۈپەت دىيىلىدۇ. سۈپەت ئىسىم ياكى ئالماشلارنىڭ خۇسۇسىيىتىنى ئىپادىلەپ بېرىدۇ. مەسىلەن:

Het dikke boek---------قېلىن كىتاب

Een Groot huis--------- بىر چوڭ ئۆي

سۈپەتلەر سان جەھەتتىن تۇراقلىق بولىدۇ. يەنى ئۇلار ئىنىقلىغان ئىسىم بىرلىك شەكىلدە بولسۇن ياكى كۆپلۈك شەكىلدە بولسۇن ئۆزلىرىنىڭ شەكلىنى ئۆزگەرتمەيدۇ. مەسىلەن:

Een groot huis ---------------بىر چوڭ ئۆي

De grote huizen --------------- چوڭ ئۆيلەر

سۈپەتلەر تۆۋەندىكىدەك ئالاھىدىلىكلەرگە ئىگە بولىدۇ:

1.سۈپەتلەر ئەركىن ھالدا ئىنىقلىغۇچى بولۇپ كىلەلەيدۇ،يەنى ئۇلار ئىسىملارنى ئالدىن ئىنىقلىيالايدۇ. مەسىلەن:

De lange tafel, de rode jurk.

2.سۈپەتلەر ئەركىن ھالدا كىسىم خەۋەر ئىچىدە كىلەلەيدۇ. مەسىلەن :

Het boek is dik. ----------------بۇ كىتاب قېلىن.

3.ئۇلار كۈچەيتمە سۆز تەرىپىدىن ئىنىقلىنالايدۇ. مەسىلەن:

Ik ben heel gelukkig.---------- مەن ئىنتايىن خۇشال

4.سۈپەتلەر سىلىشتۇرما ۋە ئاشۇرما دەرىجە شەكىللىرىگە ئىگە بولىدۇ. مەسىلەن :

بۇ پوپايكا چىرايلىقكەن. لېكىن بۇ چىرايلىقراقكەن، مېنىڭچە بۇ ئاقى ھەممىدىن چىرايلىقكەن.
Deze trui is mooi, maar die is mooier. Ik vind de witte trui het mooiste.

تۆۋەندە داچ تىلىدىكى سۈپەتلەرنى ئىشلىتىشنىڭ قائىدىسىنى تونۇشتۇرۇپ ئۆتىمىز:

داچ تىلىدا سۈپەت ئىنقلاپ كىلىدىغان ئىسمنىڭ ئىنىق ئارتىكول **de** ئىشلىتىلىدىغان ئىسىم ياكى **het** ئىشلىتىلىدىغان ئىسىم ئىكەنلىكىگە ئاساسەن يېزىلىشىدا ئۆزگىرىش بولىدۇ:

1.سۈپەتلەر ئىنىق ئارتىكول **het** ئىشلىتىلىدىغان ئىسىملارنى ئىنقلاپ كەلگەندە ھەم **het** سۆزى ئۆزىمۇ بىرگە كەلگەندە سۈپەتنىڭ كەينىگە **e**-قوشۇمچىسى قوشۇلىدۇ. مەسىلەن:

Het grote huis, het dikke boek.   Het dure horologe

2.سۈپەتلەر ئىنىق ئارتىكول **de** ئىشلىتىلىدىغان ئىسىملارنى ئىنقلاپ كەلگەندە ھەر ۋاقىت سۈپەتلەرگە **e**- قوشۇمچىسى قوشۇلىدۇ. مەسىلەن:
De lange straat.

3.ئىنىق ئارتىكول **het** ئىشلىتىلىدىغان ئىسىملارغا ئىنىقسىز ئارتىكول **een** ئىشلىتىلگەندە سۈپەتلەر ئەسلى شەكلى بويىچە كىلىدۇ. لېكىن ئىنىق ئارتىكول**de** ئىشلىتىلىدىغان ئىسىملارغا ئىنىقسىز ئارتىكول**een** ئىشلىتىلگەندە سۈپەتلەرنىڭ كەينىگەe- قوشۇمچىسى قوشۇلىدۇ. مەسىلەن:

Het paard--------------een zwart paard
Het huis ----------------een groot huis
De jas --------------- -een dure jas
De man -----------------een oude man

قىسقىسى:

Het woord **   **het **   قوشۇلىدۇe\\   **het grote huis

Het woord \ een \ قوشۇلمايدۇe\ een groot huis

Het woord \ ... \ قوشۇلمايدۇe\ Groot huis

De woord \ de \ قوشۇلىدۇe \ de oude man

De woord \ een \ قوشۇلىدۇe \ een oude man

De woord \ .... \ قوشۇلىدۇe \ oude man

لىكىن سۈپەتلەر كۆرستىش ئالماشلار بىلەن بىرگە كەلگەندە ھەر ۋاقىت e- قوشۇمچىسى قوشۇلىدۇ. مەسىلەن :

Die /deze volle zakken deze/die volle zakken
Dit/dat mooie huis deze/die mooie huizen

دىققەت: سۈپەتلەر ئىسىملارنى ئىنقلاپ كىلىپ سۈپەتنىڭ ئارقىسىغا e-قوشۇمچىسى قوشۇلغاندا ئۇلارنىڭ يېزىلىشىدا ئۆزگىرىش بولىدۇ. بۇنىڭغا دىققەت قىلىش لازىم:
1.ئەگەردە بىر قىسقا سوزۇق تاۋۇشتىن كىيىن بىر دانە ئۈزۈك تاۋۇش كەلسە ئۈندىقتا بۇ ئۈزۈك تاۋۇش قوش يېزىلىدۇ. مەسىلەن :

De dikke man(dik) het smalle pad(small)
De witte jurk (wit) het dunne papier(dun)

2.ئەگەردە بىر دانە ئۈزۈن سوزۇق تاۋۇشتىن كىيىن بىر دانە ئۈزۈك تاۋۇش كەلسە ،ئۈندىقتا ئۈزۈن سوزۇق تاۋۇشتىكى قىسقا سوزۇق تاۋۇشقا ئاجىزلىشىدۇ(بىر دانە سوزۇق تاۋۇش ھەرىپى چۈشۈپ قالىدۇ). مەسىلەن :

Het grote huis(groot) de brede weg (breed)
Een rode vrucht (rood) de gele auto (geel)

سۈپەتلەرنىڭ سىلىشتۇرلىشى

سۈپەتلەرنى سىلىشتۇرۇشنىڭ 3 خىل دەرىجىسى بار بولۇپ ئۇلار :

De stellende trap = positief---------ئەسلى دەرىجە

De vergelijkende trap = comparatief-----سىلىشتۇرما دەرىجە

De overtreffende trap = superlatief-----------ئاشۇرما دەرىجە

سۈپەتلەرنى سېلىشتۇرۇشنىڭ قائىدىلىك ۋە قائىدىسىز شەكىللىرى بار بولۇپ ،قائىدىلىك سېلىشتۇرما شەكىللىرىگە ئىگە بولغان سۈپەتلەر قائىدىلىك ئۇسۇل بويىچە ئۆزگىرىش ياسايدۇ.

قائىدىلىك شەكىللىرى تۆۋەندىكىچە:

1.سۈپەتلەرنىڭ سېلىشتۇرما دەرىجىلىرى ئادەتتە سۈپەتلەرنىڭ ئەسلى شەكلىنىڭ كەينىگە er-قوشۇمچىسىنى قوشۇش ئارقىلىق ياسىلىدۇ. سۈپەتلەرنىڭ ئاشۇرما دەرىجىلىرى ئادەتتە سۈپەتلەرنىڭ ئەسلى شەكلىنىڭ كەينىگە ste-قوشۇمچىسىنى قوشۇش ئارقىلىق ياسىلىدۇ. مەسىلەن:

ئاشۇرما دەرىجىسى	سېلىشتۇرما دەرىجە	ئەسلى دەرىجە
het leukst	**leuker**	**Leuk**
het oudst	**ouder**	**Oud-**
het moist	**mooier**	**Mooi**
het snelst	**sneller**	**Snel**

2.ئاخىرقى ھەرپى r-بىلەن ئاياغلاشقان سۈپەتلەرنىڭ سېلىشتۇرما دەرىجىسى ئەسلى دەرىجىگە der-قوشۇمچىسى قوشۇش ئارقىلىق ياسىلىدۇ .ئاشۇرما دەرىجىسى ئەسلى دەرىجىگە st-قوشۇمچىسى قوشۇش ئارقىلىق ياسىلىدۇ. مەسىلەن :

ئاشۇرما دەرىجىسى	سېلىشتۇرما دەرىجە	ئەسلى دەرىجە
het verst	**verder**	**Ver**
het duurst	**duurder**	**duur-**
het zwaarst	**zwaarder**	**Zwaar**

3.داچ تىلىدا يەنە بىر قىسىم قائىدىسىز سۈپەتلەر(يۇقاردىكى قائىدىگە چۈشمەيدىغان سۈپەتلەر)بار بولۇپ ،ئۇلارنىڭ سېلىشتۇرما ۋە ئاشۇرما دەرىجىلىرىنى ئەسلى دەرىجىسىگە ئاساسەن كەلتۈرۈپ

چىقارغىلى بولمايدۇ. شۇڭا بۇنداق سۈپەتلەرنىڭ دەرىجىلىرىنى ئىسمىزدە چىڭ تۇتۇۋېلىشىمىز لازىم. مەسىلەن :

ئەسلى دەرىجە	سېلىشتۇرما دەرىجە	ئاشۇرما دەرىجە
Goed	beter	het best
Graag	liever	het best
Veel	meer	het meest
Weinig	minder	het minst

4.سۈپەتلەرنى ئوخشاش دەرىجىدە سېلىشتۇرۇش ئۇسۇلى:

net zo......als,even......als سۆزلىرى ئارقىلىق ئادەم ۋە نەرسىلەرنى ئوخشاش دەرىجىدە سېلىشتۇرغىلى بولىدۇ. مەسىلەن:

Dit boek is even dik als dat boek--------.بۇ كىتاب ئاۋۇ كىتابقا ئوخشاش قېلىنكەن

Deze auto is net zo snel als die auto.بۇ ماشىنا ئاۋۇ ماشىنىغا ئوخشاشلا تېز ماڭىدىكەن

15-باب رەۋىش (bijwoord)

رەۋىشلەر جۈملىدە پېئىل ،سۈپەت ئۆزىدىن باشقا بىر رەۋىشنى شۇنداقلا بەزىدە يەنە پۈتۈن جۈملىنى ئىنقلاپ كىلىپ ئىش-ھەركەتنىڭ تۈرلۈك بەلگىسى،ھالىتى،ۋاقتى،ئورنى ،دەرىجىسى ۋە سەۋەبى قاتارلىق خۇسۇسىيەتلىرىنى ئەكس ئەتتۈرىدىغان سۆز تۈركۈمىدۇر. رەۋىشلەر جۈملىدىكى رولى ۋە مەنىسىگە ئاساسەن تۆۋەندىكىدەك تۈرلەرگە بۆلىنىدۇ:

1.ھالەت رەۋىشلىرى: شەيئىلەر ھەرىكىتىنىڭ ھالىتى،تۈرلۈك ئۇسۇل يۇسۇنلىرى،قانداق ئەمەلگە ئاشقانلىقىنى بىلدۈرىدىغان رەۋىشلەر ھالەت رەۋىشلىرى دىيىلىدۇ. كۆپ ئۇچرايدىغان ھالەت رەۋىشلىرى:

Soms, vaak, dikwijls, telkens, meestal.velaal, doorgaans, bijwijlen.

Ik heb bijwijlen last van maagpijn. مىنىڭ بەزىدە ئاشقازىنىم ئاغرىيدۇ.

Doorgaans is hij op tijd كۆپ ھاللاردا ئۇ دەل ۋاقتىدا كىلىدۇ.

Hij is veelal niet thuis .ئۇ ئادەتتە ئۆيىدە تۇرمايدۇ.

2. ۋاقىت رەۋىشلىرى: شەيئىلەر ھەركىتىنىڭ ۋاقىت بىلەن بولغان مۇناسىۋىتىنى ئەكىس ئەتتۈرىدىغان رەۋىشلەر. مەسىلەن :

nu,toen,dan,straks,gauw,binnenkort،laat,ooit,nooit,daags,altijd,eerst,later,steeds, laatst,meteen.

3.ئورۇن رەۋىشلىرى: شەيئىلەر ھەركىتىنىڭ پەيدا بولغان ئورنى ۋە ھەركىتىنىڭ يۆلىنىشنى بىلدۈرىدىغان رەۋىشلەر. مەسىلەن:

Elders, ergens, overal, rondom, vooraan, waarheen, hiernaast, eroverheen.

4. دەرىجە رەۋىشلىرى: شەيئىلەر ھەركىتى ۋە سۈپىتىنىڭ مىقدارى،سان ئۆلچىمىۋە بەلگە خۇسۇسىيىتىنىڭ چىكىنى ئەكىس ئەتتۈرىدىغان رەۋىشلەر . مەسىلەن :

volkomen,helemaal,bijna,vrijwel,nauwelijks,nagenoeg,enigszins,uitermate,allerminst.

5.سوراق رەۋىشلىرى،مەسىلەن:

Waar, wanneer, vanwaar, waarom, hoe, hoeveel..

6.باغلىغۇچى رەۋىشلەر:

Daarom, daardoor, toen.....

16-باب :ئالدى قوشۇلغۇچى (voorzetsel)

ئالدى قوشۇلغۇچى ئالدى قوشۇلغۇچىلىق سۆز بىرىكمىسىدىكى تولۇقلىغۇچى بولىدىغان شەيئى بىلەن جۈملىنىڭ باشقا بىر بۆلىكىدىكى شەيئى ئوتتۇرىسىدىكى مۇناسىۋەتنى ئەكىس ئەتتۈرۈپ بىرىدىغان ياردەمچى سۆزدىن ئىبارەت. مەسىلەن:

De pen ligt op tafel. قەلەم ئۈستەلنىڭ ئۈستىدە.

ئالدى قوشۇلغۇچى ئادەملەر ،نەرسىلەر ۋە ھادىسىلەر ئوتتۇرىسىدىكى مۇناسىۋەتنى ئەكس ئەتتۈرۈپ بېرىدىغان سۆزلەر بولۇپ ئۇلارنىڭ ئەمەلىي ئىشلىتىلىشى تۆۋەندىكىدەك:

1.ئورۇن جايغا دائىر مۇناسىۋەتلەرنى ئەكس ئەتتۈرىدۇ. مەسىلەن:

Aan,buiten,in,op,langs,over,tussen.

Aksu ligt tussen Qeshqer en Korla. ئاقسۇ قەشقەر بىلەن كورلىنىڭ ئارلىقىدا.

2.ۋاقىتقا دائىر مۇناسىۋەتلەرنى ئەكس ئەتتۈرىدۇ. مەسىلەن :

Sinds,na,onder,tot….over,rond,sinds

ھەپتىنىڭ ئاخىرقى كۈنلىرىدە مەن دائىم بەك چارچاپ كىتىمەن .

Aan het eind van het week ben ik altijd erg moe.
Over twee weken moet ik examen doen.
Hij komt rond drie uur.
Sinds gisteren heeft hij een nieuwe baan.

3.ئۇنىڭدىن باشقا مۇناسىۋەتلەر ،مەسىلەن:

Met de fiets, door de regen.

داچ تىلىدا ۋاقىت ئالدى قوشۇلغۇچىلار بىلەن ئىپادىلىنىدۇ، شۇڭا تۆۋەندە قىسقىچە ۋاقىتنىڭ ئىپادىلىنىشى بېرىلدى.

Het is kwart voor vijf.--------- .سائەت 5 گە ئون بەش مىنۇت قالدى

Het is kwart over zes.--------- - .سائەت 6دىن ئون بەش مىنۇت ئۆتتى

Het is tien over twaalf.---------سائەت 12دىن ئون مىنۇت ئۆتتى

Het is tien voor twaalf.----------سائەت 12 گە ئون مىنۇت قالدى

Het is tien voor half zes.---------سائەت 5 دىن يىگىرمە مىنۇت ئۆتتى

Het is vijf over half vijf.---------سائەت 4 دىن ئوتتۇز بەش مىنۇت ئۆتتى

Het is vijf uur. ----------- -----سائەت 5 بولدى.

داچ تىلىدا بەزى پېئىللار ۋە بىرىكمە ئىبارىلەر مۇقىم بىر ئالدى قوشۇلغۇچى بىلەن بىرگە كېلىدۇ،ئەگەردە پېئىل بىلەن بىرگە كەلگەن ئالدى قوشۇلغۇچى ئۆزگەرسە سۆز مەنىسىمۇ ئۆزگىرىدۇ. مەسىلەن:

بۇ ئادەم نامرات ئادەملەر ئۈچۈن جىق پۇل سەرپ قىلىدۇ.

Die man geeft veel geld aan arme mensen.

بۇ ئادەم ئۆزىنىڭ ئىتىنى بەك ياخشى كۆرىدۇ.

Die man geeft veel om zijn hond.

يۇقاردىكى ئىككى جۈملىدە ئالدى قوشۇلغۇچى ئۆزگەرگەنلىكى ئۈچۈن پېئىلنىڭ مەنىسىمۇ ئۆزگىرىپ كەتتى.

يەنە مەسىلەن:

Heb je de bedden al opgemaakt? كارىۋاتلارنى تەييار قىلىپ بولدىڭىزمۇ؟

Wat heb je je mooi opgemaakt ھەجەپ چىرايلىق ياسىنىۋاپسىز غۇ!

Wat kunt u uit deze gegevens opmaken? بۇ بىرىلگەن مەزمۇنلاردىن نىمىنى چۈشەندىڭىز؟

شۇڭا بۇنداق مۇقىم ئالدى قوشۇلغۇچى بىلەن بىرگە كېلىدىغان پېئىللارنى ئەستە تۇتۇۋېلىش زۆرۈر. ئۆگەنگۈچىلەرگە قولاي بولىشى ئۈچۈن بۇ كىتابنىڭ ئاخىرىدا شۇ تۈردىكى پېئىللار ۋە مىساللار بىلەن بىرىلدى.كۆرۈپ پايدىلانغايسىزلەر.

داچ تىلىدا يەنە سۆز ياسىغۇچى ئالدى ۋە ئارقا قوشۇمچىلار بار بولۇپ ئۇلار ئىسىم،پېئىل سۈپەت قاتارلىق ھەر خىل سۆزلەرگە قوشۇلۇپ مەنىسى سۆز تۈرى ئەسلىدىكى سۆزگە ئوخشىمايدىغان سۆزلەرنى ياسايدۇ. مەسىلەن :

Het werk--------het overwork
Werkloos, het werkoverleg, bewerkelijk

ئۆگەنگۈچىلەرگە قولايلىق بولىشى ئۈچۈن داچ تىلىدىكى بۇ خىل سۆز ياسىغۇچى ئالدى ۋە ئارقا قوشۇمچىلار ھەم ئۇلارنىڭ مەنىسى قىسقىچە مىساللار بىلەن بىرىلدى، كىتابنىڭ ئاخىردىكى جەدۋەلدىن كۆرۈپ پايدىلانغايسىزلەر.

17ـباب:سانلار (Telwoorden)

سانلار ياردەمچى سۆزلەر تۈركۈمىنىڭمۇ ھەم مۇستەقىل سۆزلەر تۈركۈمىنىڭمۇ بەزى ئالاھىدىلىكلىرى بار بولغان سۆزلەر تۈركۈمى بولۇپ ،ئۇلار ئىسىم سۆز بىرىكمىسىدە ھەم چەكلىمە سۆز ھەم ئىسىم سۆز بىرىكمىسىنىڭ بىشى بولالايدۇ.ھازىر ھەر قايىسى مىللەتلەر كۈندىلىك تۇرمۇشتا ئىشلىتىۋاتقان سانلار سىستىمىسى نۆلدىن توققۇزغىچە بولغان رەقەملەرنى ئاساس قىلغان ئونلۇق سانلار سىستىمىسى بولۇپ ،مەلۇم بىر رەقەمنىڭ سانلاردىكى خانە سانى ئاشقانسىرى ئۇنىڭ قىممىتىمۇ ئىشىپ بارىدۇ.سانلارنى ياساشتا ئۈچتىن توققۇزغىچە بولغان رەقەملەرنىڭ تومۇرىغا teen ـقوشۇمچىسىنى قوشۇش ئارقىلىق ئونلار خانىسىدىكى 13 دىن 19 غىچە بولغان سانلارنى ياساشقا ،ياكى tig ـقوشۇمچىسىنى قوشۇش ئارقىلىق ئونلار \بانىسىدىكى 90 غىچە بولغان سانلارنى ياساشقا ،20،30دىگەندەك سانلارنىڭ ئالدىغا بىردىن توققۇزغىچە بولغان رەقەملەرنى قوشۇش ئارقىلىق 21دىن 29 غىچە،31 دىن 39 غىچە بولغان سانلارنى ياساشقا ،يۈز (honderd)نىڭ ئالدىغا بىردىن توققۇزغىچە بولغان رەقەملەرنى قوشۇش ئارقىلىق 200،300دىگەندەك سانلارنى ياساشقا بولىدۇ.

مەسىلەن :

0	nul	22	Tweeëntwintig
1	een	23	Drieëntwintig
2	twee	24	vierentwintig
3	drie	25	vijfentwintig
4	vier	26	zesentwintig
5	vijf	27	zevenentwintig
6	zes	28	achtentwintig
7	zeven	29	*negenentwintig*
8	acht	30	dertig
19	negen	40	veertig
10	tien	50	vijftig
11	elf	60	zestig
12	twaalf	70	zeventig
13	dertien	80	tachtig
14	viertien	90	negentig
15	vijftien	100	honderd
16	zestien	1000	duizend
17	zeventie	10.000	tienduizend
18	achttien	100.000	honderdduizend
19	Negentien	1.000.000	miljoen
20	twintig	1.000.000.000	miljard
21	Eenentwintig		

دەرىجە سانلار

دەرىجە سانلارنى بىرىنچىدىن ئۈچىنچىگىچە بولغانلىرى سىستىمىلىق ئەمەس. ئەمما باشقىلىرى ساناق سانلارنى كەينىگە de- ياكى ste -قوشۇمچىسىنى قوشۇش ئارقىلىق ياسىلىدۇ. مەسىلەن :

een	Eerste	elf	elfde
twee	tweede	twaalf	twaalfde
Drie	derde	dertien	dertiende
vier	vierde	veertien	veertiende
vijf	vijfde	vijftien	vijftiende
zes	zesde	zestien	zestiende
zevev	zevevde	twintig	twintigste
acht	achtste	dertig	dertigste
negen	negende	honderd	honderdste
tien	tiende	duizend	duizendste

18-باب جۈملە (Zin)

جۈملە تولۇق ئاياغلاشقان مەلۇم بىر ئوي-پىكىرنى ئەكس ئەتتۈرۈپ بېرىدىغان گىرامماتىكىلىق قاتلامدىكى ئەڭ يۇقىرى بىرلىك بولۇپ ئۇ سۆزلەرنىڭ بىرىكىشىدىن تۈزۈلىدۇ.
جۈملە ئاددى جۈملە ياكى قوشما جۈملە دەپ ئىككىگە بۆلىنىدۇ. ئاددە جۈملە مەلۇم نەرسە توغرىسىدىكى بىرلا ئوي-پىكىرنى ئەكس ئەتتۈرىدىغان بىرلا مۇستەقىل تارماق جۈملىدىن تۈزۈلگەن ئۆزىگە خاس ئىنتوناتسىيەگە ئىگە بولغان تىل بىرلىكى. قوشما جۈملە ئۆزىنىڭ بىۋاستە تەركىبلىرى سۈپىتىدىكى ئىككى ياكى ئۇنىڭدىن ئارتۇق تارماق جۈملىدىن تەركىب تاپىدۇ. قوشما جۈملە تەڭداش قوشما جۈملە ياكى مۇرەككەپ قوشما جۈملە دەپ ئىككىگە بۆلىنىدۇ. تەڭداش قوشما جۈملىنىڭ بىۋاستە تەركىبلىرى ئىككى ياكى ئۇنىڭدىن ئارتۇق تەڭداش تارماق جۈملىدىن تۈزۈلىدۇ.مۇرەككەپ قوشما جۈملە بىر مۇستەقىل تارماق جۈملىدىن تەركىب تاپىدىغان بىرلا باش جۈملە ۋە بىر ياكى ئىككى بېقىند جۈملىدىن تۈزۈلىدۇ. تۆۋەندە ئاددى ۋە قوشما جۈملە ھەققىدە قىسقىچە مىساللار بىلەن توختىلىپ ئۆتىمىز.

ئاددى جۈملە(eenvoudige zinnen)

ئاددى جۈملە ئۆزىنىڭ شەكىللىرىگە ئاساسەن تۆۋەندىكى 4 چوڭ تۈرگە بۆلىنىدۇ.

1.بايان جۈملە(innenmededelende z): بايان جۈملىدە جۈملىنىڭ ئىگىسى بار بولىدۇ. ئىگە ھەم خەۋەرنىڭ ئالدىدا كېلىدۇ.بۇ خىل جۈملىنىڭ جۈملىدىكى تەرتىپى تۆۋەندىكىدەك.

[O + PV + rest] ياكى **[rest + PV + O]**

O: onderwerp ئىگە

Pv: persoonsvoorm خەۋەر

Rest: extra informatie جۈملىنىڭ باشقا بۆلەكلىرى

مەسىلەن:

Ik ga morgen naar School. مەن ئەتە مەكتەپكە بارىمەن.

Morgen ga ik naar school. ئەتە مەن مەكتەپكە بارىمەن.

2. سۇئال جۈملە(**vraag zin**): سۇئال جۈملە سۇئال ئالماشلىرىدىن تۈزۈلگەن بولىدۇ. سۇئال جۈملە شەكىل جەھەتتىن يەنە ئىككى تۈرگە بۆلىنىدۇ.

(1).تاقاق سۇئال جۈملىلەر(**gesloten vragen**):بۇنداق سۇئال جۈملىلەر ھەئە ياكى ياق سۆزى بىلەن جاۋاب بېرىلىدۇ، بۇنداق سۇئال جۈملىلەر پېئىل سۆزى بىلەن باشلىنىدۇ. مەسىلەن:

Heb je de afwas gedaan?-----قاچا-قۇچىلارنى يۇيۇۋەتتىڭىزمۇ؟

Mogen we binnenkomen?----------بىز ئىچىگە كىرسەك بولامدۇ؟

Staan jullie meestal vroeg op?----سىلەر دائىم ئورنۇڭلاردىن سەھەر تۇرامسىلەر؟

(2)ئوچۇق سۇئال جۈملىلەر(**open vragen**):بۇ خىلدىكى سۇئال جۈملىلەر سۇئال ئالماشلىرى بىلەن باشلىنىپ كېلىدۇ. ئادەتتە بۇ خىلدىكى جۈملىلەرگە ھەئە ياكى ياق دەپ جاۋاب بېرىشكە بولمايدۇ.بۇ خىلدىكى جۈملىلەرگە بىر قىسقا جۈملە بىلەن جاۋاب بېرىلىدۇ. مەسىلەن:

سىزچە بۇ قىزىل ئاياغنى كىيسەم بولارمۇ ياكى بۇ ئاق تەنتەربىيە ئايىغىنى كىيسەم بولارمۇ؟
Wat denk je dat ik de roze schoenen dragen of de witte sportschoenen?

مۇئەللىم تۈنۈگۈن سىزگە نېمە دېدى؟
Wat zei de leraar tegen je gisteren?

3. بۇيرۇق جۈملە (bevelende zin): گىرامماتىكىلىق شەكىل جەھەتتىن ئىگىسى بولمايدۇ.پېئىل ئادەتتە stam يەنى ئەسلى شەكىلدە كىلىدۇ. مەسىلەن:

Geef me wat water.
Laat die kat alleen.
Ga naar de winkel voor mij.
Breng me wat ijs.

بۇيرۇق جۈملىلەر ئادەتتە ئىككىنجى شەخسكە بىۋاستە ئىيتىلىدىغان جۈملە بولغاچقا گەرچە ئىگىسى كۆرۈنمىسىمۇ ،ئەمەلىيەتتە ئىگىسى ئىككىنجى شەخس jij بولۇپ ،ئادەتتىكى بۇيرۇق جۈملىلەردە ئىگىسى jij ئىشلىتىلمەيدۇ. بىراق بىر قىسىم جۈملىلەردە ئىشلىتىلىدۇ.
مەسىلەن :

Kom eens hier, jij! --------- سىز بۇ ياققا كىلىڭ

Doe de deur dicht, jullie!---- سىلەر ئىشىكنى يىپىۋىتىڭلار

بۇيرۇق جۈملىلەرنىڭ باشقا ئىشلىتىلىشلىرى: بۇيرۇق جۈملىلەرنى يەنە تۆۋەندىكىدەك ئېھتىياجلارنى ئىپادىلەش ئۈچۈن ئىشلىتىشكە بولىدۇ.

(1)بۇيرۇق:

Doe *de* deur dicht!-------ئىشىكنى ياپ!

(2)چەكلەش:

Niet roken. ------ تاماكا چەكمەڭ

Niet op het gras voetballen.------- چىملىقتا توپ ئوينىماڭ

(3)تەلەپ:

Kom eens hier.------بۇياققا كىلىڭ

(4)ياخشى تىلەك:

Prettig vakantie.---- !ساياھىتىڭىز كۆڭۈللۈك بولسۇن

Eet smakelijk.------- .تامىقىڭىز لەززەتلىك بولسۇن

(5)ئاگاھلاندۇرۇش:

Pas op !-------.دىققەت قىلىڭ

Voorzichtig------ .ئېھتىيات قىلىڭ.

(6)ئۆتۈنۈش:

Help!-------!ياردەم قىلىڭلار

(7)قارغاش:

Ga weg!------!كۆزۈمدىن يوقال

4.ئۈندەش جۈملە(uitroepende zin):بۇ خىلدىكى جۈملىلەر ئۈندەش ئالماشلىرى بىلەن باشلىنىپ كېلىدۇ. مەسىلەن:

Wat vond ik dat mooi!-------------- نېمە دېگەن چىرايلىق !

قوشما جۈملە(samengestelde zinnen)

قوشما جۈملىلەر بىر نەچچە خىل باش جۈملە ياكى بېقىندى جۈملىنىڭ بىرىكىشىدىن تۈزۈلىدۇ. ھەر بىر جۈملە بۆلىكىنىڭ ئۆزىگە خاس پېئىلى بولىدۇ. مەسىلەن:

ئوغۇل بالا يۇگرەپ ئۆستىگە چىقىپ ئۆزىنىڭ ياتاق ئۆيىگە كىرىپ كەتتى. (ئىككى باش جۈملىنىڭ بىرىكىشىدىن تۈزۈلگەن بېقىندى جۈملە).

De jongen liep de trap op en ging zijn kamer in.

ئوغۇل بالا يۇگرەپ ئۈستىگە چىقىپ ئۆزىنىڭ ياتاق ئۆيىگە كىرىپ بىر كىتابنى ئالدى.
(ئۈچ دانە باش جۈملىنىڭ بىرىكىشىدىن تۈزۈلگەن بىقىندى جۈملە).

De jongen liep de trap op en ging zijn kamer in een pakte een boek.

Het meisje dat daar loopt, heet Aliye. ئاۋۇ يەردە كىتىپ بارغان قىزنىڭ ئىسمى ئالىيە.
(بىر باش جۈملە ۋە بىر بىقىندى جۈملىدىن تۈزۈلگەن قوشما جۈملە)

ئاۋۇ يەردە كىتىپ بارغان قىزنىڭ ئىسمى ئالىيە،ئۇ خوتەندىن كەلگەن.(ئىككى باش جۈملە،بىر بىقىندى جۈملىدىن تۈزۈلگەن قوشما جۈملە).
Het meisje dat daar loopt,heet Aliye en komt uit Hoten.

جۈملىدە پېئىل جۈملىنىڭ ئەڭ ئاخىرىغا كىلىدىغان جۈملە بىقىندى جۈملە دىيىلىدۇ.باش جۈملىدە پېئىل دائىم ئىككىنچى ئورۇندا كىلىدۇ. مەسىلەن:

Ik ga niet naar school omdat ik ziek ben.

قوشما جۈملىلەر يەنە تەڭداش قوشما جۈملە ۋە مۇرەككەپ جۈملە دەپ ئىككى تۈرگە بۆلىنىدۇ.

تەڭداش قوشما جۈملە ئىككى ياكى ئۇنىڭدىن ئارتۇق ئوخشاش فۇنكسىيىگە ئىگە باش جۈملىلەردىن تەركىپ تاپىدۇ. تەڭداش قوشما جۈملىدىكى ھەر قايسى باش جۈملىلەر بىر پۈتۈن جۈملىنىڭ باراۋەر بىرلىكلىرى بولۇپ ھىسابلىنىدۇ. ھەممە تەڭداش باغلىغۇچىلار تەرىپىدىن باغلىنىپ كىلىدۇ.

مۇرەككەپ جۈملە بىرلا باش جۈملىدىن تۈزۈلۈش ئالاھىدىلىكى بىلەن ئاددى جۈملىگە ئوخشاپ كىتىدۇ.ئاددى جۈملىگە ئوخشىمايدىغان يېرى،ئۇنىڭدا جۈملىنىڭ مەلۇم بىر بۆلىكىگە ئوخشاش رول ئوينايدىغان بىر ياكى ئۇنىڭدىن ئارتۇق بىقىندى جۈملە بولىدۇ.جۈملە بىلەن ئۇنىڭ بىقىندى جۈملىسىنىڭ ئوتتۇرىسىدا بىقىندۇرۇش مۇناسىۋىتى بولىدۇ.يەنى بىقىندى جۈملە باش جۈملىنىڭ بىرەر بۆلىكىنىڭ رولىنى ئۆتەيدىغان بىرلىك بولۇپ ھىسابلىنىدۇ. تۆۋەندە بۇ ھەقتە قىسقىچە توختىلىمىز.

تەڭداش قوشما جۈملە **(nevengeschikte zin)**

تەڭداش قوشما جۈملە باراۋەر ئورۇندا تۇرىدىغان ئىككى ياكى ئۇنىڭدىن ئارتۇق باش جۈملىلەرنىڭ تەڭداش باغلىغۇچىلار تەرىپىدىن باغلىنىشى ئارقىسىدا ياسىلىدۇ.داچ تىلىدىكى كۆپ ئىشلىتىلىدىغان تەڭداش باغلىغۇچىلار :

En , of, *maar* **, want , dus**

(1)Ik drink koffie en hij drinkt thee.
(2)Hij wil eten, maar er is niets meer.
(3)Gaan jullie nog de stad in of blijven julliue hier?
(4)Laten we snel het huis opruimen, want we krijgen bezoek.
(5)Vandaag is de docent ziek dus jullie hebben geen les.

تەرجىمىسى:
(1)مەن چاي ئىچىمەن،ئۇ قەھۋە ئىچىدۇ.
(2)ئۇنىڭ تاماق يىگۈسى بار ئىكەن، لىكىن يىگۈدەك بىر نەرسە قالماپتۇ.
(3)سىلەر شەھەرگە كىرەمسىلەر ياكى بۇ يەردە قالامسىلەر؟
(4)بىز ئۆيلەرنى تىزدىن يىغىشتۇرايلى، چۈنكى مىھمان كەلمەكچى.
(5)بۈگۈن مۇئەللىم ئاغرىپ قاپتۇ،شۇڭلاشقا سىلەرگە دەرس ئۆتۈلمەيدۇ.

(de ondergeschikte bijzin) مۇرەككەپ بېقىندى جۈملە

مۇرەككەپ جۈملە باش جۈملە بىلەن بېقىندى جۈملىلەرنىڭ بېقىندى باغلىغۇچىلار ئارقىلىق بىرىكىشىدىن تۈزۈلگەن جۈملىلەردۇر. بېقىندى جۈملىدە پېئىل دائىم جۈملىنىڭ ئاخىرىغا كىلىدۇ. بېقىندى باغلىغۇچىلاردىن كىيىن كۆپ ھاللاردا سەۋەب ،نەتىجە،ۋاقىت ياكى ئۇسۇلنى بىلدۈرىدىغان بىر بېقىندى جۈملە ئەگىشىپ كىلىدۇ. داچ تىلىدىكى كۆپ ئۇچرايدىغان بېقىندى باغلىغۇچىلار:

Omdat,doordat,als,voordat,toen,nadat,zodat,sinda,terwijl,zodra,hoewel...

تۆۋەندە بۇلارنىڭ ئىشلىتىلىشى ھەققىدە قىسقىچە مىساللار بىلەن توختىلىپ ئۆتىمىز.

1.ۋاقىتنى بىلدۈرىدىغان بېقىندى باغلىغۇچىلار :

ئەگەر مەن ۋاقىت چىقىرالىسام سىزنىڭ ئولتۇرۇشىڭىزغا بارىمەن.
Als ik tijd heb, ga ik naar jouw feest.

مىنىڭ قاچان ۋاقتىم بولسا سىزنىڭ ئۆيىڭىزگە بارىمەن.
Waanner ik tijd heb,ga ik naar jouw huis.

باھار كەلسە بىز دائىم ۋەلسىپىت مىنىپ سەيلە قىلىمىز .
Nu het lente wordt, gaan we vaak fietsen.

Toen: دا،دە،تا،تە،ئۆتكەن زامانغا ئىشلىتىلىدۇ.

Toen ik kleine was, woond ik in Qeshqer. ---مەن كىچىك ۋاقتىمدا قەشقەردە تۇرغان.

Terwijl:دا،دە،تا،تە.ھازىرقى زامانغا ئىشلىتىلىدۇ.

يولدىشىم تاپشۇرۇق ئىشلەۋاتقان ۋاقىتتا مەن بالامغا قارايمەن.

Terwijl mijn man zijn huiswerk maakt, zorg ik de baby.

Voordat.....دىن بۇرۇن

سىزنىڭ خېتىڭىزنى تاپشۇرۇلىشتىن بۇرۇنلا مەن بۇ ئىش توغرىسىدا بىلەتتىم.

Voordat ik uw brief kreeg, wist ik er al iets van.

Nadat...دىن كىيىن

ئۇ بۇ گەپلەرنى دەپ بولغاندىن كىيىن كىتىپ قالدى.

Nadat hij deze woorden had gesproken, ging hij weg.

Totdat...غىچە

سىز مېھمانخانىدا تۇرۇپ باقمىغىچە، قانداق ئىكەنلىكىنى بىلەلمەيسىز.

Je weet nooit hoe een hotel is totdat je er logeert.

Sindsدىن،تىن باشلاپ

ئانام يېڭى دورىنى ئىشلەتكەندىن باشلاپ ،ئاغرىق ئازابى تارتمايدىغان بولدى.

Sinds mijn moeder de nieuwe medecijnen gebruikt, heeft ze geen pijn meer.

Sedert......دىن كىيىن،دىن باشلاپ

2002-يىلىدىن باشلاپ ،مەن ئۇنى پەقەت كۆرۈپ باقمىدىم.

Sedert 2002, heb ik hem nooit gezien.

Zodra.......لا

مەن پۇلۇم بولسىلا ،سىزگە تۆلەپ بىرىمەن.

Zodra ik geld heb, betaal ik u.

Zo lang...قانچىلىك

كۈن قانچىلىك ئۇزۇن چىقسا ھويلا شۇنچە ئىسسىق بولىدۇ.

Zo Lang de zon schijnt is het lekker buiten in de tuin.

2.سەۋەبنى بىلدۈرىدىغان بېقىندى باغلىغۇچىلار :

Omdatچۈنكى،سەۋەبىدىن

مەن مەكتەپكە بارالمايمەن، چۈنكى ئاغرىپ قالدىم.

Ik kan niet naar school gaan omdat ik ziek ben.

Aangezien..دىن سەۋەبىدىن، چۈنكى (كىتابى تىلدا كۆپرەك ئىشلىتىلىدۇ)

مىنىستىر جاۋاب بەرمىگەنلىكى سەۋەبىدىن ،مۇخبىر سۆھبەتنى توختاتتى.

Aangezien de minister geen antwoord gaf, stopte de journalist het gesprek.

Doordatچۈنكى،دىن سەۋەبىدىن :

ماشىنام بۇزۇلۇپ قالغانلىقى ئۈچۈن كېچىكىپ قالدىم.

Ik ben te laat doordat mijn auto kapot is.

Naarmate.....گە ئەگىشىپ

دادام يېشىنىڭ چوڭىيىشىغا ئەگىشىپ ،دوستانە بولۇپ قالدى.

Naarmate mijn vader ouder werd, werd hij vriendelijker.

Opdat..ئۈچۈن

ئەتە بۇنداق چارچاپ كەتمەسلىكىم ئۈچۈن بالدۇرراق ئارام ئالاي.

Ik ga vroeg naar bed opdat ik morgen niet meer zo moe ben.

3.نەتىجىنى بىلدۈرىدىغان باغلىغۇچى:

Zodat: شۇ چاغدا،ئۇ ھالدا

سىز چوقۇم دائىم گىزىت ئوقۇپ تۇرىشىڭىز كىرەك، شۇ چاغدا دۇنيا توغرىسىدا تىخمۇ كۆپ ئۇچۇرلارغا ئىگە بولالايسىز.

Je moet vaker de krant lezen zodat je meer weet over wereld.

4.باشقا تۈردىكى باغلىغۇچىلار :

hoewel...گەرچە،تەقدىردىمۇ

يامغۇر ياغقان تەقدىردىمۇ ئۇ يەنىلا ۋەلسىپىت بىلەن ئىشقا باردۇ.

Hoewel het regent, ging hij toch op de fiets naar zijn werk.

Ofschoon....تەقدىردىمۇ،گەرچە

گەرچە بىز دائىم كۆرۈشۈپ تۇرمىساقمۇ ،بىز يەنىلا ياخشى دوست.

Ofschoon wij elkaar niet vaak zien,we het toch geode vrienden.

Mits...ئەگەر

ئەگەر يامغۇر ياغمىسا مۇسابىقە ئەتە ئىلىپ بىرىلىدۇ.

De voetbalwedstrijd is morgen mits het niet regent.

Tenzij :als niet

ئىشلەپلا قالمىسا ئۇ ئەتە كىلىدۇ.

Hij komt morgen tenzij hij moet werken.

بۇ تۈردىكى باغلىغۇچىلارنىڭ جۈملىدىكى كىلىش تەرتىپى :

ئەگەر بۇ جۈملە باش جۈملە بىلەن باشلانغان بولسا

{ o+pv+rest} باغلىغۇچى **{o+rest+pv }**

ئەگەردە بۇ جۈملە بېقىندى جۈملە بىلەن باشلانغان بولسا:

باغلىغۇچى{o+rest+pv},{pv+o+rest}.

مەسىلەن:

چىشىم ئاغرىغانلىقى ئۈچۈن، چىش دوختۇرىغا بارىمەن.

Omdat ik kiespijn heb, ga ik naar de tandarts.
Ik ga naar de tandarts omdat ik kiespijn heb.

ئەگەر يامغۇر ياغسا مۇسابىقە ئۆتكۈزۈلمەيدۇ.

Als het regent,gaat de wedstrijd niet door.

De wedstrijd gaat niet door als het regent.

دىققەت: لېكىن باغلىغۇچى **zodat** نى ئىشلەتكەندە جۈملىنى بېقىندى جۈملە بىلەن باشلاشقا بولمايدۇ.

مۇقىم ئالدى قوشۇلغۇچىلار بىلەن بىرگە كېلىدىغان پېئىللار

Werkwoord met vaste voorzetsel

A

aandacht vestigen op	**Hiermee vestig ik uw aandacht op het volgende. (in officiële brieven)**
aandringen op	**De regering dringt aan op hulp aan Roemenië.**
aanleiding geven tot	**Dit geeft mij aan leiding tot een vraag.**
(in) aanmerking komen voor	**De arme vrouw kwam niet in aanmerking voor hulp.**
aanmerkingen maken op	**Je moet niet overal aanmerkingen op maken.**
(zich) aanpassen aan	**Veel mensen vinden dat een buitenlander zich moet aanpassen aan het leven in Nederland.**
aanspraak maken	**Als student kun je aanspraak maken op een studiebeurs.**

op	
aansprakelijk zijn voor	De verzekering stelde de automobilist aansprakelijk voor de schade.
(een) aanzet geven tot	De presentator van het televisie-programma gaf de aanzet tot een hulpactie.
(zich) abonneren op	Ik heb mij op dat nieuwe weekblad geabonneerd.
acht slaan op	U dient acht te slaan op de kleine lettertjes....
afbrengen van	Ik kon hem niet van dat dwaze plan afbrengen.
afgaan op	Je moet niet altijd afgaan op wat er gezegd wordt.
afhangen van	Het hangt van je raportcijfers af of je overgaat.
afhankelijk zijn van	Een baby is afhankelijk van de moeder.
afhelpen van	Heeft de dokter je van die vervelende wrat afgeholpen?
afkomen op	De kinderen kwamen op de ijsman af.
afleiden uit	Uit zijn woorden kon ik afleiden dat het ernstig was.
afrekenen met	De ober rekende met de klant af.
afstammen van	De mens stamt waarschijnlijk af van de apen.
afstand doen van	De koningin deed afstand van de troon ten gunste van haar dochter.
akkoord gaan met	Ga je akkoord met dit voorstel?
antwoorden op	Hij antwoordde op de gestelde vraag.

B

bekend zijn met	Ik ben niet bekend met de regels die hier gelden.
bang zijn voor	Ben je bang voor die groete hond?
baseren op	De uitspraak van de rechter is gebaseerd op bewijzen.
beantwoorden aan	Hij beantwoordt niet aan mijn verwachtingen.
bedacht zijn op	Je moet in Nederland altijd bedacht zijn op mist.
(zich) bedienen van	Bedien je gerust van deze lekkere hapjes!
begerig zijn naar	Zij is begerig naar dure sieraden.
beginnen aan/met	Ik ben er nog niet aan/mee begonnen.
behoefte hebben aan	De slachtoffers van de overstroming hebben veel behoefte aan dekens.
behoren tot	Tijgers behoren tot de katachtigen.

belangstelling hebben voor	De klanten hadden veel belangstelling voor het nieuwste model.
(zich) bemoeien met	Bemoei je er niet mee!
besluiten tot	De gemeente heeft besloten tot opheffing van het verbod.
bestaan uit	De mens bestaat voor 70% uit water.
bestand zijn tegen	Het huis was niet bestand tegen de orkaan.
bestemd voor	Dit pakje is bestemd voor mijn familie in Turkije.
betrappen op	De dief werd op heterdaat betrapt.
beveiligen tegen	Mijn huis is goed beveiligd tegen diefstal.
bevreesd zijn voor	De regering is bevreesd voor inflatie.
bevriend zijn met	Ben jij met hem bevriend?
bevrijden van	Ik ben gelukkig van die vervelende plicht bevrijd.
bewegen tot	Wat heeft je er toe bewogen om van huis weg te lopen?
bewust zijn van	Ik was me er niet van bewust dat iedereen mij horen kon.
bezeten zijn van	Mijn broer is bezeten van auto's.
bezig zijn met	Ik ben bezig met het opknappen van mijn huis.
bijdragen tot	Lezen draagt bij tot het beter leren van een taal.
(in het) bezit zijn van	Ik ben in het bezit van een nieuwe fiets.
bezorgd zijn over (om)	De ouders waren bezorgd over (om) hun zieke kind.
bezuinigen op	De regering bezuinigt op het onderwijs.
bidden tot	De Moslims bidden tot Allah.
blij zijn met	Sarah is blij met haar goede rapport.
boos zijn op	Ik ben boos op mijn broer.

C

commentaar geven op	De krant geeft commentaar op het nieuws.
condoleren met	Ik condoleer je met dit verlies.
concluderen uit	Ik concludeer uit je woorden dat je niet meegaat.

D

danken voor	Mag ik je danken voor je hulp?

deelnemen aan	De leerlingen namen allemaal deel aan de wedstrijd.
delen in	De werknemers deelden in de winst.
delen door	Acht gedeeld door twee is vier.
denken aan	Denk je aan je huiswerk? Vergeet het niet!
denken om	Denk om het afstapje! Pas op!
denken over	Ik zal er nog eens over denken; misschien krijg ik een goed idee.
dienen tot	Waartoe dient dit voorwerp?
dol zijn op	Jan is dol op ijs.
dwepen met	Mijn vriendin dweept met de tekenleraar.
dwingen tot	De gevangene werd gedwongen tot zware arbeid.

E

(het) eens zijn met	Ik ben het niet met de voorzitter eens.
eindigen met	De spreker eindigde met een wens.
eindigen op	"Woord" eindigt op een d.
eindigen om	De school eindigt om half vier.
(zich) ergeren aan	Ik erger mij aan dat gesmoes.
ervaring hebben met	Heb jij ervaring met computers?

F

feliciteren met	Gefeliciteerd met je verjaardag!

G

gebrek hebben aan	Die mensen hebben aan alles gebrek.
gebruik maken van	Mag ik even gebruik maken van uw telefoon?
gebukt gaan onder	Hij gaat gebukt onder zorgen.
niet gediend zijn van	Van die flauwe praatjes ben ik niet gediend.
geïnteresseerd zijn in	Ik ben er niet in geïnteresseerd.
gek zijn op	Ik ben gek op chocola.
geloven in	Geloof jij in astrologie?
gelukkig zijn met	Mijn ouders zijn erg gelukkig met elkaar.

genieten van	Heb jij ook zo van de vakantie genoten?
geschikt zijn voor	Hij is eigenlijk niet geschikt voor dat beroep.
geven om	Ik geef niet om mooie kleren.
gewend zijn aan	Wij zijn gewend aan dat laawai.
gluren naar	Henk zit steeds naar Tineke te gluren.
goed zijn in	Ben jij goed in wiskunde?
grenzen aan	België grenst aan Nederland.

H

handig zijn met	Dat meisje is erg handig met naald en draad.
haperen aan	Wat hapert er aan die machine?
(zich) hechten aan	Klimop hecht zich aan muren en bomen.
(een) hekel hebben aan	Ik heb een hekel aan gymnastiek.
herinneren aan	Dat schilderij herinnert mij aan vroeger.
(op de) hoogte zijn van	Ben jij ervan op de hoogte dat we morgen een wiskunderepetitie hebben?
hopen op	Ik hoop op een goed cijfer.
houden van	Mijn moeder houdt veel van bloemen.
(zich) houden aan	Je moet je aan je afspraak houden.
huilen om	Het kind huilde om zijn kapotte speelgoedauto.
hunkeren naar	Wij hunkeren 's winters naar de zomerzon.

I

informeren naar	Heb je naar de vertrektijd van het vliegtuig geïnformeerd?
ingaan op	De leraar ging niet in op de bezwaren van de leerlingen.
(zich) inlaten met	Je moet je niet met die jongen inlaten.
instaan voor	Ik sta in voor de waarheid van zijn woorden.
intekenen op	Mijn vader heeft ingetekend op de afleveringen van deze encyclopedie.
interesse hebben in	Heb jij interesse in een tweedehands radio?
invloed hebben op	Zij heeft veel invloed op haar vriendin.

K

kampen met	Ik kamp al drie weken met een zware verkoudheid.
kans hebben op	Bij de staatsloterij heb je kans op de honderdduizend!
kijken naar	Waar kijk je naar?
kijk hebben op	Mijn vriend heeft veel kijk op techniek.
kritiek hebben op	Die jongen heeft overal kritiek op.
kwaad zijn op	Ben je kwaad op me?

L

lachen om	Waar lach je om?
(zich) lenen voor	Ik leen me niet meer voor dat werk.
lijden aan	Hij lijdt aan een ernstige ziekte.
lijden onder	Het volk lijdt onder de harde dictatuur.
lijken op	Jij lijkt op je moeder.
luisteren naar	Luister naar mij!

M

mankeren aan	Het mankeert hem aan gezond verstand!
meedingen naar	Wie de puzzel goed heeft opgelost, dingt mee naar de hoofdprijs.
meedoen met	Heb jij ook meegedaan met die wedstrijd?
noodzaken tot	De burgemeester zag zich genoodzaakt tot strenge maatregelen.

O

onderdoen voor	Hij doet niet voor zijn oudere broer onder.
onderwepen aan	De Romeinse keizers hebben vele volkeren aan zich onderworpen.
ongerust zijn over	Mijn ouders zijn ongerust over mijn zieke broertje.
onkundig zijn van	Ik was onkundig van dat feit.
ontbreken aan	Het ontbreekt mij aan contant geld.
(zich) ontfermen over	De oude dame heeft zich over de kinderen ontfermd.
ontkomen aan	Hij is bij dat ongeluk aan de dood ontkomen.
ontsnappen aan	Die fout is aan mijn aandacht ontsnapt.
ontstaan uit	Een vlinder ontstaat uit een rups.
(zich) onttrekken	Hij heeft zich aan het examen onttrokken.

aan	
onverschillig zijn voor	Hij is onverschillig voor cijfers.
(zich) opdringen aan	Zij probeerde haar mening aan haar vriendin op te dringen.
opgewassen zijn tegen	Hij is niet tegen dat zware werk opgewassen.
ophouden met	Het kind houdt op met huilen.
opkomen voor	Voor je vriend moet je opkomen.
opmaken uit	Uit jouw rapport kun je opmaken dat je niet hard genoeg werkt!
opwegen tegen	De voordelen wegen niet op tegen de nadelen.
opzien tegen	De studenten zien tegen het examen op.
overgaan tot	We gaan over tot de orde van de dag.
overhalen om	Mijn vriend haalde mij over om met hem mee te gaan.
overtuigen van	Ik zal je er van overtuigen dat je het mis hebt.
(de) overwinning behalen op	Napoleon heeft de overwinning op Rusland niet behaald.

P

passen op	Moet je op je broertje passen?
passen bij	Blauw past niet bij groen.
plezier hebben in	Ik heb veel plezier in schilderen.
plezier hebben van	Wij hebben veel plezier van onze kleurentelevisie.
pochen op	Hij pocht altijd op zijn afkomst.
(een) poging doen tot	Hij heeft een poging gedaam tot zelfmoord.
(een) poging doen om	Hij deed een poging om haar aan het lachen te maken.
prat gaan op	Hij gaat prat op zijn mooie cijfers.
profiteren van	Van mooi weer moet je profiteren.

R

raden naar	Hij raadde naar het goede antwoord.

reageren op	De leraar reageerde niet op de brutale opmerking.
recht hebben op	Alle kinderen hebben recht op goed onderwijs.
redden van	Hij heeft het kind van de verdrinkingsdood gered.
rekenen op	Ik reken op je hulp.
rekening houden met	Je moet met alle factoren rekening houden.
(zich) rekenschap geven van	Je moet je rekenschap geven van je daden.
(zich) richten tot	De spreker richtte zich tot een bepaalde groep luisteraars.
rijk zijn aan	Iran is rijk aan olie.
ruiken naar	Het ruikt hier naar benzine.

S

zich) schamen over	Hij schaamt zich over die verkeerde beslissing.
(zich) schamen voor	Ik schaam me voor mijn vuile handen.
scheiden van	Het meisje leeft gescheiden van haar ouders.
schelden op	Er wordt veel op de belastingdienst gescholden.
schelen aan	Wat scheelt er aan?
schelen in	Dat scheelt nogal wat in prijs.
schelen met	Hij scheelt drie jaar met zijn broertje.
schieten op	Jagers schieten op wild.
(in zijn) schik zijn met	De directeur was erg in zijn schik met het cadeau.
schrikken van	Ben jij ook zo geschrokken van die aardbeving?
slaan op	Waar slaat dat nu op?
slagen in	Hij is er in geslaagd om een kaartje voor de wedstrijd te bemachtigen.
slagen voor	Hij is geslaagd voor zijn rijexamen.
slecht zijn in	Ik ben slecht in Engels.
smachten naar	Wij smachten naar de vakantie.
smaken naar	Deze thee smaakt naar aardbeien.
snakken naar	Ik snak naar een kop koffie!
solliciteren naar	Ik ga naar een nieuwe baan solliciteren.

(zich) specialiseren in	Deze arts heeft zich gespecialiseerd in hart- en vaatziekten.
spijt hebben van	Ik heb spijt van mijn ondoordachte woorden.
spotten met	Je moet niet met gebrekkige mensen spotten.
(in) staat zijn tot	Hij is ertoe in staat.
staren naar	Waar zit je zo naar te staren? Ik staar naar buiten.
stemmen op	Ik stem op die nieuwe partij.
sterven aan	Hij is aan kanker gestorven.
steunen op	Een tafel steunt meestal op vier poten.
stikken in	De hond is in een bot gestikt.
stoppen met	Stoppen met roken vinden veel mensen een moeilijke opgave.
(zich) storten op	Hij heeft zich op zijn werk gestort.
streven naar	De Vereniging voor Veilig Verkeer streeft naar meer veiligheid op de weg.
strijden met	De clubs strijden met elkaar om de eer.
strijden tegen	De soldaten strijden tegen de vijand.
strijden voor	Wij strijden voor een beter milieu.
(in) strijd zijn met	Stelen is in strijd met de wet.
strijdig zijn met	Dat is strijdig met de voorschriften.

T

tegengesteld zijn aan	Oorlog is tegengesteld aan vreedzaam samenleven.
teleurgesteld zijn in	Ik ben teleurgesteld in die film.
terugkomen op	Kom je terug op je voorstel?
terugkomen van	Hij kwam terug van zijn werk.
tevreden zijn met	Ik ben niet tevreden met dit cijfer.
tevreden zijn over	De leraar is niet tevreden over zijn leerlingen.
toelaten tot	Met een vwo-diploma kun je worden toegelaten tot de universiteit.
(zich) toeleggen op	Ik heb mij toegelegd op het repareren van radio's.

toevoegen aan	Hier heb ik niets aan toe te voegen.
toezien op	De leraar ziet toe op zijn leerlingen.
trek hebben in	Ik heb trek in een leompia.
treuren om	Het volk treurde om de overleden vorst.
trots zijn op	Het meisje was trots op haar mooie nieuwe schoenen.
trouw zijn aan	De soldaten waren trouw aan hun koning.
trouwen met	De prinses is met een prins getrouwd.
twijfelen aan	Ik twijfel aan de waarheid van dit verhaal.

U

uitbarsten in	De leerlingen barstten in lachen uit.
uitgaan van	In de wiskunde ga je uit van hypotheses.
(zich) uitgeven voor	De rijke man gaf zich voor een bedelaar uit.
uitkijken naar	Wij kijken uit naar de vakantie.
uitkijken voor	Op de fiets moet je uitkijken voor auto's.
uitkijken op	Onze flat kijkt uit op de markt.
uitkomen op	Deze straat komt uit op het Stationsplein.
uitzien naar	Mijn ouders zien erg uit naar hun vakantie in Turkije.

V

vatbaar zijn voor	Die man is niet voor rede vatbaar.
vechten met	Dieren vechten vaak met elkaar.
vechten tegen	Nederland en Duitsland hebben tegen elkaar gevochten.
erantwoordelijk zijn voor	Je bent verantwoordelijk voor je eigen daden.
verdacht zijn op	In het donker moet je verdacht zijn op obstakels.
verdenken van	Hij wordt verdacht van diefstal.
(zich) verdiepen in	Ik heb mij verdiept in de geschiedenis van India.
verdriet hebben om	Het kind heeft verdriet om het zieke poesje.
vergelijken met	Vergeleken met gisteren is het vandaag mooi weer.
(zich) vergissen	De leraar vergist zich soms in de namen van de leerlingen.

in	
(zich) verheugen in	Ik verheug mij in een goede gezondheid.
(zich) verheugen op	Ik verheug mij op het feest.
(zich) verhouden tot	De lengte verhoudt zich tot de breedte als twee staat tot één.
(zich) verkijken op	Ik heb mij op dat probleem verkeken.
verlangen naar	Verlang jij ook naar je vaderland?
verleiden tot	Ik heb mij door vrienden laten verleiden tot gokken.
verlegen zitten om	We zitten om hulp verlegen.
verleifd zijn op	Wim is steeds verliefd op een ander meisje.
verliezen van	De derde klas heeft met volleybal verloren van de eerste klas.
verlossen van	De stroper verloste de vos van de strik.
veroordelen tot	De dief werd veroordeeld tot drie jaar gevangenisstraf.
verontrust zijn over	De regering is verontrust over de ozonlaag.
verschillen van	De nieuwe docent verschilt nogal van de vorige.
verslaafd zijn aan	Sommige jongeren zijn verslaafd aan gokken.
verstand hebben van	Heeft u verstand van computers?
versteld staan van	Ik sta versteld van zijn optreden.
verstoken zijn van	Die man is van alle hulp verstoken.
vertrouwen op	Vertrouw maar op mij!
vertrouwen stellen in	Ik stel geen vertrouwen meer in die man.
vervaardigen uit	Dit model is uit hout vervaardigd.
vervreemden van	Hij is helemaal van zijn eigen cultuur vervreemd.

vervuld zijn van	Ik ben vervuld van blijdschap over de goede afloop.
verwijzen naar	Een persoonlijk voornaamwoord verwijst naar een persoon of een zaak.
verzoeken om	De conciërge verzoekt ons om de rommel op te ruimen.
(zich) verzoenen met	Ik heb mij helemaal met de gang van zakan verzoend.
verzot zijn op	Mijn vriend is verzot op speelfilms.
vluchten voor	Veel mensen vluchten voor oorlogsgeweld.
voelen voor	Voel je er voor om met mij mee te gaan?
voldoen aan	Hij voldoet aan de eisen om toegelaten te worden.
volharden in	De misdadiger volhardde in zijn stilzwijgen.
volstaan met	De binnenkomende man volstond met een korte groet.
voorafgaan aan	Hard werken gaat vaak vooraf aan succes.
(zich) voorbereiden op	De leerlingen bereiden zich voor op het examen.
voorkeur geven aan	Hij gaf de voorkeur aan een huis in het centrum van de stad.
voorkeur hebben voor	Zijn vrouw had grote voorkeur voor een huis buiten de stad.
(een) voorsprong hebben op	Met een goede start heb je vaak een voorsprong op je mededingers.
voortgaan met	Hij ging voort op de ingeslagen weg.
voortkomen uit	Daar komt alleen maar ellende uit voort.
voortvloeien uit	Een conclusie vloeit voort uit een redenering.
voorzien in	Dit boek voorziet in een behoefte.
voorzien van	Ik ben van alles voorzien.
vragen naar	Je moet niet naar de bekende weg vragen.
vragen om	Dat is vragen om narigheid.
vragen over	Mag ik u iets vragen over deze les?
vrijspreken van	De rechter spreekt de vrouw vrij van de beschuldiging.
vrijstellen van	Sommige jongens zijn vrijgesteld van dat examen.

W

waarschuwen voor	Ik waarschuw je voor de laatste keer.
wachten op	Wacht je bij de bushalte op me?
(zich) wachten voor	Wacht u voor de hond!
(zich) wagen aan	Heb je je deze winter aan schaatsen gewaagd?
waken over	Hij waakt over zijn eigendommen.
walgen van	Ik walg van spruitjes.
wanhopen aan	Ik wanhoop aan een goede afloop.
wedden met	Ik heb met mijn vriendin om een ijsje gewed dat ik een tien voor mijn repetitie haal.
wemelen van	Deze sloot wemelt van de kikkers.
(zich) wenden naar	Het schip wendt de steven naar het noorden.
(zich) wenden tot	Je kunt je tot de sociale dienst wenden.
wennen aan	Ben je al gewend aan je nieuwe omgeving?
(zich) werpen op	De leeuw wierp zich op de zebra.
(zich) wijden aan	Ze wijdt zich helemaal aan haar studie.
wijken voor	Ajax moest wijken voor de nieuwe kampioen.
wijten aan	De regen is te wijten aan een lagedrukgebied.
wijzen naar	Een kompasnaald wijst naar het noorden.
wijzen op	De leeraar wijst ons op onze fouten.
winnen van	Wij hebben het niet van onze tegenstanders kunnen winnen.
worstelen met	Ik worstel altijd met de onregelmatige werkwoorden.

Z

zeker zijn van	De soldaten zijn zeker van de overwinning.
zin hebben in	Ik heb zin in een spelletje kaart.
zinnen op	Hij zint op wraak.
zoeken naar	De bij zoekt naar honing.
zorgen voor	De poes zorgt voor haar jongen.
zuiveren van	Het kraanwater is gezuiverd van allerlei ongerechtigheden.

zweren bij	Mijn moeder zweert bij aspirine.
zwichten voor	Hij is voor de verleiding gezwicht.

سۆز ياسىغۇچى ئالدى ۋە ئارقا قوشۇمچىلار

Prefix en suffix

Prefix(ئالدى قوشۇلغۇچىلار)	مەنىسى(betekenis)	Vooebeeld(مىسال)
a-	Niet	Asociaal :niet sociaal
On-	Niet	Ongehuwd:niet gehuwd
Non-	Niet	Non-actief:niet actief
Niet-	Niet	Niet-roker:iemand die niet rookt
In-	Niet,zonder	Instabiel:niet stabile
Mis-	Niet,slecht,verkeerd	Mislukken:niet lukken.

Wan-	slecht	Wanbeleid:slecht beleid
Aarts-	Heel erg	Aartslui:heel erg lui
Hyper-	Heel erg	Hypernerveus:heel erg nerveus
Super-	Heel erg	Supermacht:een heel machtig land
Ultra-	Heel erg	Ultramodern:heel modern
In-	Heel erg	Ingemeen:heel erg gemeen
Oer-	Heel erg	Oerdom:heel erg dom
Oer-	Oorspronkelijke,eerste	De oerbevolking:de oorspronkelijke bevolking
Ex-	voormalig	Ex-collega:voormalig college
Oud-	voormalig	Oud-leerling:voormalig leerling
Her-	Opnieuw,nog een keer	Herschrijven:opnieuw schrijven. Hereexamen:een examen nog een keer doen.
Ont-	Beginnen te	Ontbranden:beginnen te branden
Ont-	Ontdoen	Ontluizen:de luizen ergens uithalen
Ver-	..maken	Vergroten:groter maken
Ver-	….worden	Verarmen :arm worden
Ver-	verkeerd	Zich verspreken:iets verkeerds zeggen
Ver-	verwisselen	Verkleden:van kleding wisselen

De-	Wegnemen van	Demotiveren:weg nemen van de motivatie
Dis-	Het ontbreken van	Disharmonie:het ontbreken van harmonie
Inter-	tussen	Internationaal:tussen naties
Tele-	ver	Teleleren:leren op afstand

Suffix (ئارقا قوشۇمچىلار)	Betekenisiمەنىسى	Voorbeeldمىسال
-aar -er -ier -ist -eur	Geeft aan wat iemand doet of wat voor beroep iemand heeft	Wandelaar:iemand die ceel wandelt. Schrijver:iemand die boeken schrijft. Scholier:iemand die naar school gaat Gitaris:iemand die gitaar spelt Acteur:iemand die acteert
-in -es -e --ster -ice	Maakt van een mannelijk substantief een vrouwelijk subatantief	Leeuwin:vrouwtjes leeuw Prinses:vrouwelijk tegenhanger van prins Docente:vrouwelijk docent Schrijfster:vrouw die schrijft Actrice:vrouw die acteert
-achtig	Met,ongeveer dezelfde eigenschapen,vormt een adjectief	Glasachtig:lijkend op glas Zenuwachtig:op een zenuw lijkend=nerveus
-baar	Geschikt om iets te doen ,je kunt het..	Drinbaar:je kunt het drinken Leesbaar:je kunt het lezen
-ig,-erig	Vormt een adjectief	Rommelig:er is veel Rommel Hongerig:honger hebbend
-ing	Een bezigheid of werkzaamheid,vormt een substantief	De vergadering:de bezigheid van het vergaderen De beslissing:het resultat van het beslissen
-(e)lijk	Eigenschap,zoals…	Mannelijk:zoals de man Natuurlijk:zoals in de natuur
-heid	Aard,eigenschap	De hardhead:het hard zijn

		De openheid:het open zijn De houdbaarheid:het kunnen houden
-schap	Aard,eigenschap,toestand	Het koningschap:het koning zijn De zwangerschap:het zwanger zijn
-doom	Aard,toestand	De ouderdom:het oud zijn De rijkdom:het rijk zijn
-loos	zonder	Waardeloos;zonder waarde Kinderloos:zonder kinderen
-rijk	Met veel	Eiwitrijk:met veel eiwit Belangrijk:van groot belang
-zaam	Geschikt tot,geneigd tot	Buigzaam:geschikt om te buigen Spaarzaam:geneigd tot sparen

Onregelmatige werkwoorden

قائىدىسىز پېئىللار

aanbevelen	beval aan	heeft aanbevolen
aanbidden	aanbad	heeft aanbeden
aanbieden	bood aan	heeft aangeboden
aanbreken	brak aan	is/heeft aangebroken
aanbrengen	bracht aan	heeft aangebracht
aandoen	deed aan	heeft aangedaan
aandrijven	dreef aan	heeft aangedreven
aandringen	drong aan	heeft aangedrongen
aangaan	ging aan	is aangegaan
aangeven	gaf aan	heeft aangegeven
aanhouden	hield aan	heeft aangehouden
aankijken	keek aan	heeft aangekeken

aankomen	kwam aan	is aangekomen

aankunnen	kon aan	heeft aangekund
aanlopen	liep aan	is aangelopen
aannemen	nam aan	heeft aangenomen
aanprijzen	prees aan	heeft aangeprezen
aanrijden	reed aan	heeft aangereden
aanschieten	schoot aan	heeft aangeschoten
aanslaan	sloeg aan	heeft aangeslagen
aansluiten	sloot aan	heeft aangesloten
aansnijden	sneed aan	heeft aangesneden
aanspreken	sprak aan	heeft aangesproken
aanstaan	stond aan	heeft aangestaan
aansteken	stak aan	heeft aangestoken
aantreden	trad aan	is aangetreden
aantreffen	trof aan	heeft aangetroffen
aantrekken	trok aan	heeft aangetrokken
aanvallen	viel aan	heeft aangevallen
aanvangen	ving aan	heeft aangevangen
aanvechten	vocht aan	heeft aangevochten
aanvragen	vroeg aan	heeft aangevraagd
aanwijzen	wees aan	heeft aangewezen
aanzien [2]	zag aan	heeft aangezien
achterblijven	bleef achter	is achtergebleven
achterlaten	liet achter	heeft achtergelaten
achteruitgaan	ging achteruit	is achteruitgegaan
afbijten	beet af	heeft afgebeten
afblijven	bleef af	is afgebleven

afbreken	brak af	heeft afgebroken
afbrengen	bracht af	heeft afgebracht
afdoen	deed af	heeft afgedaan
afdragen	droeg af	heeft afgedragen
afdwingen	dwong af	heeft afgedwongen
afgaan	ging af	is afgegaan
afgeven	gaf af	heeft afgegeven
afhangen	hing af	heeft afgehangen
afhouden	hield af	heeft afgehouden
afkijken	keek af	heeft afgekeken
afkomen	kwam af	is afgekomen
aflopen	liep af	is afgelopen
afnemen	nam af	heeft afgenomen
afschieten	schoot af	heeft afgeschoten
afschrijven	schreef af	heeft afgeschreven
afslaan	sloeg af	is/heeft afgeslagen
afsluiten	sloot af	heeft afgesloten
afsnijden	sneed af	heeft afgesneden
afspreken	sprak af	heeft afgesproken
afstaan	stond af	heeft afgestaan
afsteken	stak af	heeft afgestoken
afsterven	stierf af	is afgestorven
aftreden	trad af	is afgetreden
aftrekken	trok af	heeft afgetrokken
afvallen	viel af	is afgevallen
afvragen	vroeg af	heeft afgevraagd
afwegen	woog af	heeft afgewogen

afwijken	week af	is afgeweken
afwijzen	wees af	heeft afgewezen
afzien	zag af	heeft afgezien
autorijden	reed auto	heeft autogereden
bedelven	bedolf	heeft bedolven
bedenken	bedacht	heeft bedacht
bederven	bedierf	is bedorven
bedingen	bedong	heeft bedongen
bedragen	bedroeg	heeft bedragen
bedriegen	bedroog	heeft bedrogen
bedrijven	bedreef	heeft bedreven
bedwingen	bedwong	heeft bedwongen
begaan [2]	beging	heeft begaan
begeven	begaf	heeft begeven
beginnen	begon	is begonnen
begraven	begroef	heeft begraven
begrijpen	begreep	heeft begrepen
behangen	behing	heeft behangen
behouden	behield	heeft behouden
bekijken	bekeek	heeft bekeken
beklimmen	beklom	heeft beklommen
bekomen	bekwam	is bekomen
bekruipen	bekroop	heeft bekropen
belijden	beleed	heeft beleden
benemen	benam	heeft benomen
bergen	bergde	heeft geborgen
beroepen	beriep	heeft beroepen
beschrijven	beschreef	heeft beschreven
beslaan	besloeg	heeft beslagen

besluiten	besloot	heeft besloten
bespreken	besprak	heeft besproken
bestaan	bestond	heeft bestaan
bestelen	bestal	heeft bestolen
bestijgen	besteeg	heeft bestegen
bestrijden	bestreed	heeft bestreden
bestrijken	bestreek	heeft bestreken
betreden	betrad	heeft betreden
betreffen	betrof	heeft betroffen
betrekken	betrok	heeft betrokken
bevallen	beviel	is bevallen
bevangen	beving	heeft bevangen
bevelen	beval	heeft bevolen
bevinden	bevond	heeft bevonden
bevriezen	bevroor	is bevroren
bewegen	bewoog	heeft bewogen
bewijzen	bewees	heeft bewezen
bezighouden	hield bezig	heeft beziggehouden
bezinnen	bezon	heeft bezonnen
bezitten	bezat	heeft bezeten
bezoeken	bezocht	heeft bezocht
bezweren	bezwoer	heeft bezworen
bezwijken	bezweek	is bezweken
bidden	bad	heeft gebeden
bieden	bood	heeft geboden
bijblijven	bleef bij	is bijgebleven
bijbrengen	bracht bij	heeft bijgebracht
bijdragen	droeg bij	heeft bijgedragen
bijhouden	hield bij	heeft bijgehouden

bijstaan	stond bij	heeft bijgestaan
bijten	beet	heeft gebeten
binden	bond	heeft gebonden
binnenkomen	kwam binnen	is binnengekomen
blaffen	blafte	heeft geblaft
blazen	blies	heeft geblazen
blijken	bleek	is gebleken
blijven	bleef	is gebleven
blinken	blonk	heeft geblonken
bovenkomen	kwam boven	is bovengekomen
breken	brak	heeft gebroken
brengen	bracht	heeft gebracht
buigen	boog	heeft gebogen
buitensluiten	sloot buiten	heeft buitengesloten
deelnemen	nam deel	heeft deelgenomen
delven	dolf/delfde	heeft gedolven
denken	dacht	heeft gedacht
dichtdoen	deed dicht	heeft dichtgedaan
doen	deed	heeft gedaan
doodgaan	ging dood	is doodgegaan
doodlopen	liep dood	is doodgelopen
doorbreken	brak door	is doorgebroken
doorbreken [2]	doorbrak	heeft doorbroken
doorbrengen	bracht door	heeft doorgebracht
doordringen [2]	doordrong	heeft doordrongen
doordringen	drong door	is doorgedrongen
doorgaan	ging door	is doorgegaan
doorgeven	gaf door	heeft doorgegeven
doorhebben	had door	heeft doorgehad

doorkomen	kwam door	is doorgekomen
doorlopen [2]	doorliep	heeft doorlopen
doorlopen	liep door	is doorgelopen
doornemen	nam door	heeft doorgenomen
doorslaan	sloeg door	is doorgeslagen
doorsnijden	sneed door	heeft doorgesneden
doorsnijden [2]	doorsneed	heeft doorsneden
doorstaan	doorstond	heeft doorstaan
doortrekken	trok door	heeft doorgetrokken
doorzien	doorzag	heeft doorzien
dragen	droeg	heeft gedragen
drijven	dreef	heeft gedreven
dringen	drong	heeft gedrongen
drinken	dronk	heeft gedronken
druipen	droop	heeft gedropen
duiken	dook	heeft gedoken
dwingen	dwong	heeft gedwongen
erachterkomen	kwam erachter	is erachtergekomen
eruitzien	zag eruit	heeft eruitgezien
ervaren	ervoer	heeft ervaren
eten	at	heeft gegeten
flauwvallen	viel flauw	is flauwgevallen
fluiten	floot	heeft gefloten
gaan	ging	is gegaan
gebieden	gebood	heeft geboden
gedragen	gedroeg	heeft gedragen
gelden	gold	heeft gegolden
genezen	genas	heeft genezen
genieten	genoot	heeft genoten

geven	gaf	heeft gegeven
gieten	goot	heeft gegoten
glijden	gleed	is of heeft gegleden
glimmen	glom	heeft geglommen
goedvinden	vond goed	heeft goedgevonden
graven	groef	heeft gegraven
grijpen	greep	heeft gegrepen
grootbrengen	bracht groot	heeft grootgebracht
hangen	hing	heeft gehangen
hardlopen	liep hard	heeft hardgelopen
hebben	had	heeft gehad
heenzenden	zond heen	heeft heengezonden
heffen	hief	heeft geheven
helpen	hielp	heeft geholpen
herdenken	herdacht	heeft herdacht
hernemen	hernam	heeft hernomen
herrijzen	herrees	is herrezen
herroepen	herriep	heeft herroepen
herzien	herzag	heeft herzien
hijsen	hees	heeft gehesen
hoeven	hoefde	
houden	hield	heeft gehouden
inbreken	brak in	heeft ingebroken
inbrengen	bracht in	heeft ingebracht
ingaan	ging in	is ingegaan
ingeven	gaf in	heeft ingegeven
ingrijpen	greep in	heeft ingegrepen
inhouden	hield in	heeft ingehouden
inkomen	kwam in	is ingekomen

inkopen	kocht in	heeft ingekocht
inkrimpen	kromp in	is ingekrompen
inlaten	liet in	heeft ingelaten
inlopen	liep in	heeft ingelopen
innemen	nam in	heeft ingenomen
inschenken	schonk in	heeft ingeschonken
inschrijven	schreef in	heeft ingeschreven
inslaan	sloeg in	heeft ingeslagen
insluiten	sloot in	heeft ingesloten
inspreken	sprak in	heeft ingesproken
inspuiten	spoot in	heeft ingespoten
instaan	stond in	heeft ingestaan
intreden	trad in	is ingetreden
intrekken	trok in	heeft ingetrokken
invallen	viel in	is ingevallen
inwinnen	won in	heeft ingewonnen
inzien	zag in	heeft ingezien
inzitten	zat in	heeft ingezeten
jagen	jaagde of joeg	heeft gejaagd
kiezen	koos	heeft gekozen
kijken	keek	heeft gekeken
kijven	keef	heeft gekeven
klaarkomen	kwam klaar	is klaargekomen
klaarstaan	stond klaar	heeft klaargestaan
klimmen	klom	is geklommen
klinken	klonk	heeft geklonken
knijpen	kneep	heeft geknepen
komen	kwam	is gekomen
kopen	kocht	heeft gekocht

krijgen	kreeg	heeft gekregen
krimpen	kromp	is gekrompen
kromliggen	lag krom	hebben kromgelegen
kruipen	kroop	is gekropen
kun		
kunnen	kon	heeft gekund
laten	liet	heeft gelaten
lesgeven	gaf les	heeft lesgegeven
lezen	las	heeft gelezen
liefhebben	had lief	hebben liefgehad
liegen	loog	heeft gelogen
liggen	lag	heeft gelegen
lijden	leed	heeft geleden
lijken	leek	heeft geleken
lopen	liep	is gelopen
loslaten	liet los	heeft losgelaten
meebrengen	bracht mee	heeft meegebracht
meedoen	deed mee	heeft meegedaan
meegaan	ging mee	is meegegaan
meegeven	gaf mee	heeft meegegeven
meekomen	kwam mee	is meegekomen
meenemen	nam mee	heeft meegenomen
meevallen	viel mee	is meegevallen
melken	molk	heeft gemolken
meten	mat	heeft gemeten
mijden	meed	heeft gemeden
misdoen	misdeed	heeft misdaan
mislopen	liep mis	is misgelopen
moeten	moest	heeft gemoeten

mogen	mocht	heeft gemogen
nadenken	dacht na	heeft nagedacht
nadoen	deed na	heeft nagedaan
nagaan	ging na	is nagegaan
nakijken	keek na	heeft nagekeken
nakomen	kwam na	is nagekomen
nalaten	liet na	heeft nagelaten
neerkijken	keek neer	heeft neergekeken
neerkomen	kwam neer	is neergekomen
neerstrijken	streek neer	is neergestreken
neigen	neeg	heeft/is genegen
nemen	nam	heeft genomen
ombuigen	boog om	heeft omgebogen
omgaan	ging om	is omgegaan
omgeven	omgaf	heeft omgeven
omhangen	hing om	heeft omgehangen
omkijken	keek om	heeft omgekeken
omkomen	kwam om	is omgekomen
omkopen	kocht om	heeft omgekocht
omroepen	riep om	heeft omgeroepen
omschrijven	omschreef	heeft omschreven
omslaan	sloeg om	is of heeft omgeslagen
omvallen	viel om	is omgevallen
omverwerpen	wierp omver	heeft omvergeworpen
omzien	zag om	hebben omgezien
onderbreken	onderbrak	heeft onderbroken
onderbrengen	bracht onder	heeft ondergebracht
onderduiken	dook onder	is ondergedoken
ondergaan [2]	ging onder	is ondergegaan
ondergaan	onderging	heeft ondergaan

onderhouden	onderhield	heeft onderhouden
onderlopen	liep onder	is ondergelopen
ondernemen	ondernam	heeft ondernomen
onderschrijven	onderschreef	heeft onderschreven
ondervinden	ondervond	heeft ondervonden
ondervragen	ondervroeg	heeft ondervraagd
onderwerpen	onderwierp	heeft onderworpen
onderwijzen	onderwees	heeft onderwezen
onderzoeken	onderzocht	heeft onderzocht
ontbijten	ontbeet	heeft ontbeten
ontbinden	ontbond	heeft ontbonden
ontbreken	ontbrak	heeft ontbroken
ontdoen	ontdeed	heeft ontdaan
ontgaan	ontging	is ontgaan
onthouden	onthield	heeft onthouden
ontkomen	ontkwam	is ontkomen
ontnemen	ontnam	heeft ontnomen
ontslaan	ontsloeg	heeft ontslagen
ontspringen	ontsprong	is ontsprongen
ontstaan	ontstond	is ontstaan
ontsteken	ontstak	is ontstoken
onttrekken	onttrok	heeft onttrokken
ontvallen	ontviel	is ontvallen
ontvangen	ontving	heeft ontvangen
ontwerpen	ontwierp	heeft ontworpen
ontwijken	ontweek	heeft ontweken
opbergen	Borg op	heeft opgeborgen
opblazen	blies op	heeft opgeblazen
opbreken	Brak op	heeft opgebroken

opbrengen	bracht op	heeft opgebracht
opdoen	deed op	heeft opgedaan
opdragen	Droeg op	heeft opgedragen
opdringen	Drong op	heeft opgedrongen
opduiken	dook op	is opgedoken
opeten	at op	heeft opgegeten
opgaan	Ging op	is opgegaan
opgeven	Gaf op	heeft opgegeven
ophangen	Hing op	heeft opgehangen
opheffen	Hief op	heeft opgeheven
ophouden	Hield op	is opgehouden
opkijken	keek op	heeft opgekeken
opkomen	kwam op	is opgekomen
oplopen	liep op	is opgelopen
opmeten	Mat op	heeft opgemeten
opnemen	Nam op	heeft opgenomen
oproepen	riep op	heeft opgeroepen
opschieten	schoot op	is opgeschoten
opschrijven	Schreef op	heeft opgeschreven
opschuiven	Schoof op	is opgeschoven
opslaan	sloeg op	heeft opgeslagen
opsluiten	sloot op	heeft opgesloten
opstaan	stond op	is opgestaan
opsteken	stak op	heeft opgestoken
opstijgen	steeg op	is opgestegen
opstrijken	streek op	heeft opgestreken
optreden	trad op	heeft opgetreden
optrekken	Trok op	is/heeft opgetrokken
opvallen	viel op	is opgevallen

opvangen	Ving op	heeft opgevangen
opvliegen	Vloog op	is opgevlogen
opwegen	Woog op	heeft opgewogen
opwerpen	Wierp op	heeft opgeworpen
opwinden	wond op	heeft opgewonden
opzien	zag op	hebben opgezien
opzitten	zat op	heeft opgezeten
opzoeken	zocht op	heeft opgezocht
opzwellen	zwol op	is opgezwollen
overblijven	bleef over	is overgebleven
overbrengen	Bracht over	heeft overgebracht
overdoen	deed over	heeft overgedaan
overdragen	Droeg over	heeft overgedragen
overdrijven	overdreef	heeft overdreven
overeenkomen	Kwam overeen	is overeengekomen
overgaan	ging over	is overgegaan
overgeven	gaf over	heeft overgegeven
overhouden	Hield over	heeft overgehouden
overkomen	overkwam	is overkomen
overlaten	liet over	heeft overgelaten
overlijden	overleed	is overleden
overlopen	liep over	zijn overgelopen
overnemen	nam over	heeft overgenomen
overschrijden	overschreed	heeft overschreden
overschrijven	schreef over	heeft overgeschreven
overschrijven [2]	overschreef	heeft overschreven
overslaan	Sloeg over	heeft overgeslagen
oversteken	stak over	is overgestoken
overtreden	overtrad	heeft overtreden
overtreffen	overtrof	heeft overtroffen

overtrekken	trok over	heeft overgetrokken
overtrekken [2]	overtrok	heeft overtrokken
overvallen	overviel	heeft/is overvallen
overwegen	overwoog	heeft overwogen
overwinnen	overwon	is overwonnen
overzien	overzag	heeft overzien
paardrijden	reed paard	heeft paardgereden
plaatsvinden	vond plaats	heeft plaatsgevonden
prijsgeven	gaf prijs	heeft prijsgegeven
prijzen	prees	geprezen
rijden	reed	heeft gereden
rijgen	reeg	heeft geregen
rijzen	rees	is gerezen
roepen	riep	heeft geroepen
rondhangen	hing rond	heeft rondgehangen
rondlopen	liep rond	heeft rondgelopen
ruiken	rook	heeft geroken
ruilen	ruilde	heeft geruild
samenhangen	hing samen	heeft samengehangen
samentrekken	trok samen	is samengetrokken
samenvallen	viel samen	is samengevallen
schelden	schold	heeft gescholden
schenden	schond	heeft geschonden
schenken	schonk	heeft geschonken
scheppen	schiep	heeft geschapen
scheren [2]	schoor	heeft geschoren
schieten	schoot	heeft geschoten
schijnen	scheen	heeft geschenen
schrijden	schreed	heeft of is geschreden

schrijven	schreef	heeft geschreven
schrikken	schrok	is geschrokken
schuilgaan	ging schuil	is schuilgegaan
schuiven	schoof	heeft geschoven
slaan	sloeg	heeft geslagen
slapen	sliep	heeft geslapen
slijpen	sleep	heeft geslepen
slijten	sleet	is gesleten
slinken	slonk	is geslonken
sluipen	sloop	is geslopen
sluiten	sloot	heeft gesloten
smelten	smeltte	is gesmolten
smijten	smeet	heeft gesmeten
snijden	sneed	heeft gesneden
snuiten	snoot	heeft gesnoten
snuiven	snoof	heeft gesnoven
spijten	speet	heeft gespeten
spinnen	spon	heeft gesponnen
splijten	spleet	heeft gespleten
spreken	sprak	heeft gesproken
springen	sprong	is gesprongen
spuiten	spoot	heeft gespoten
staan	stond	heeft gestaan
steken	stak	heeft gestoken
stelen	stal	heeft gestolen
sterven	stierf	is gestorven
stijgen	steeg	is gestegen
stijven	steef	heeft gesteven
stilstaan	stond stil	heeft stilgestaan
stinken	stonk	heeft gestonken

strijden	streed	heeft gestreden
strijken	streek	heeft gestreken
stuiven	stoof	heeft gestoven
tegengaan	ging tegen	is tegengegaan
tegenhouden	hield tegen	heeft tegengehouden
tegenkomen	kwam tegen	is tegengekomen
tegenspreken	sprak tegen	heeft tegengesproken
tegenvallen	viel tegen	is tegengevallen
tegenwerpen	wierp tegen	heeft tegengeworpen
tekeergaan	ging tekeer	is tekeergegaan
terechtkomen	kwam terecht	is terechgekomen
terugbrengen	bracht terug	heeft teruggebracht
teruggaan	ging terug	is teruggegaan
terugkomen	kwam terug	is teruggekomen
teruglopen	liep terug	is teruggelopen
terugnemen	nam terug	heeft teruggenomen
terugtrekken	trok terug	heeft teruggetrokken
teweegbrengen	bracht teweeg	heeft teweeggebracht
thuisbrengen	bracht thuis	heeft thuisgebracht
tijgen	toog	is getogen
toebrengen	bracht toe	heeft toegebracht
toegeven	gaf toe	heeft toegegeven
toekijken	keek toe	heeft toegekeken
toekomen	kwam toe	is toegekomen
toelaten	liet toe	heeft toegelaten
toenemen	nam toe	is toegenomen
toeschrijven	schreef toe	heeft toegeschreven
toeslaan	sloeg toe	heeft toegeslagen
toespreken	sprak toe	heeft toegesproken

toestaan	stond toe	heeft toegestaan
toesteken	stak toe	heeft toegestoken
toetreden	trad toe	is toegetreden
toewijzen	wees toe	heeft toegewezen
toezien	zag toe	hebben toegezien
treden	trad	is getreden
treffen	trof	heeft getroffen
trekken	trok	heeft getrokken
uitblazen	blies uit	heeft uitgeblazen
uitblijven	bleef uit	is uitgebleven
uitbreken	brak uit	is uitgebroken
uitbrengen	bracht uit	heeft uitgebracht
uitdenken	dacht uit	heeft uitgedacht
uitdoen	deed uit	heeft uitgedaan
uitdragen	droeg uit	heeft uitgedragen
uitgaan	ging uit	is uitgegaan
uitgeven	gaf uit	heeft uitgegeven
uitglijden	gleed uit	is uitgegleden
uithangen	hing uit	heeft uitgehangen
uithouden	hield uit	heeft uitgehouden
uitkiezen	koos uit	heeft uitgekozen
uitkijken	keek uit	heeft uitgekeken
uitkomen	kwam uit	is uitgekomen
uitlaten	liet uit	heeft uitgelaten
uitlopen	liep uit	is uitgelopen
uitroepen	riep uit	heeft uitgeroepen
uitschelden	schold uit	heeft uitgescholden
uitslapen	sliep uit	heeft uitgeslapen
uitsluiten	sloot uit	heeft uitgesloten
uitspreken	sprak uit	heeft uitgesproken

uitstaan	stond uit	heeft uitgestaan
uitsteken	stak uit	heeft uitgestoken
uitsterven	stierf uit	is uitgestorven
uitstijgen	steeg uit	is uitgestegen
uittrekken	trok uit	heeft uitgetrokken
uitvallen	viel uit	is uitgevallen
uitvaren	voer uit	is uitgevaren
uitvinden	vond uit	heeft uitgevonden
uitvreten	vrat uit	heeft uitgevreten
uitwijken	week uit	is uitgeweken
uitwijzen	wees uit	heeft uitgewezen
uitzenden	zond uit	heeft uitgezonden
uitzien	zag uit	heeft uitgezien
uitzitten	zat uit	heeft uitgezeten
uitzoeken	zocht uit	heeft uitgezocht
vallen	viel	is gevallen
vangen	ving	heeft gevangen
varen	voer	is gevaren
vastbinden	bond vast	heeft vastgebonden
vasthouden	hield vast	heeft vastgehouden
vastlopen	liep vast	is vastgelopen
vaststaan	stond vast	heeft vastgestaan
vastzitten	zat vast	heeft vastgezeten
vechten	vocht	heeft gevochten
verbergen	verborg	heeft verborgen
verbieden	verbood	heeft verboden
verbijten	verbeet	heeft verbeten
verbinden	verbond	heeft verbonden
verblijven	verbleef	heeft of is verbleven
verbreken	verbrak	heeft verbroken

verdenken	verdacht	heeft verdacht
verdoen	verdeed	heeft verdaan
verdragen	verdroeg	heeft verdragen
verdrijven	verdreef	heeft verdreven
verdringen	verdrong	heeft verdrongen
verdrinken	verdronk	is verdronken
verdwijnen	verdween	is verdwenen
vergaan	verging	is vergaan
vergelijken	vergeleek	heeft vergeleken
vergeten	vergat	is vergeten
vergeven	vergaf	heeft vergeven
verheffen	verhief	heeft verheven
verhelpen	verhielp	heeft verholpen
verjagen	verjoeg	heeft verjaagd
verkiezen	verkoos	heeft verkozen
verkopen	verkocht	heeft verkocht
verkrijgen	verkreeg	heeft verkregen
verlaten	verliet	heeft verlaten
verliezen	verloor	heeft verloren
verlopen	verliep	is verlopen
vermijden	vermeed	heeft vermeden
vernemen	vernam	heeft vernomen
verraden	verraadde of verried	heeft verraden
verrijzen	verrees	is verrezen
verschieten	verschoot	is verschoten
verschijnen	verscheen	is verschenen
verslaan	versloeg	heeft verslagen
verslijten	versleet	heeft versleten
verslinden	verslond	heeft verslonden

verspringen [2]	versprong	is versprongen
verstaan	verstond	heeft verstaan
verstrijken	verstreek	is verstreken
vertrekken	vertrok	is vertrokken
vervallen	verviel	is vervallen
vervangen	verving	heeft vervangen
verwerven	verwierf	heeft verworven
verwijten	verweet	heeft verweten
verwijzen	verwees	heeft verwezen
verzenden	verzond	heeft verzonden
verzinnen	verzon	heeft verzonnen
verzoeken	verzocht	heeft verzocht
verzuipen	verzoop	is verzopen
verzwelgen	verzwolg	heeft verzwolgen
verzwijgen	verzweeg	heeft verzwegen
vinden	vond	heeft gevonden
vlechten	vlocht	heeft gevlochten
vliegen	vloog	heeft gevlogen
volbrengen	volbracht	heeft volbracht
voldoen	voldeed	heeft voldaan
volhouden	hield vol	heeft volgehouden
vollopen	liep vol	is volgelopen
volstaan	volstond	heeft volstaan
voltrekken	voltrok	heeft voltrokken
voorbehouden	behield voor	heeft voorbehouden
voorbijgaan	ging voorbij	zijn voorbijgegaan
voordoen	deed voor	hebben voorgedaan
voordragen	droeg voor	heeft voorgedragen
voorgaan	ging voor	is voorgegaan
voorhouden	hield voor	heeft voorgehouden

voorkomen	voorkwam	heeft voorkomen
voorlezen	las voor	heeft voorgelezen
voorschrijven	schreef voor	heeft voorgeschreven
voorstaan	stond voor	heeft voorgestaan
voortbrengen	bracht voort	heeft voortgebracht
voortkomen	kwam voort	is voortgekomen
voortrekken	trok voor	heeft voorgetrokken
vooruitgaan	ging vooruit	is vooruitgegaan
vooruitkomen	kwam vooruit	zijn vooruitgekomen
voorvallen	viel voor	is voorgevallen
voorzien	voorzag	heeft voorzien
voorzitten	zat voor	heeft voorgezeten
vragen	vroeg	heeft gevraagd
vriezen	vroor	heeft gevroren
waarnemen	nam waar	heeft waargenomen
ware		
weergeven	gaf weer	heeft weergegeven
weerhouden	weerhield	heeft weerhouden
weerklinken	weerklonk	heeft weerklonken
weerstaan	weerstond	heeft weerstaan
wegen	woog	heeft gewogen
weggaan	ging weg	is weggegaan
weggeven	gaf weg	heeft weggegeven
weglopen	liep weg	is weggelopen
wegnemen	nam weg	heeft weggenomen
wegsterven	stierf weg	is weggestorven
wegvallen	viel weg	is weggevallen
welvaren	voer wel	is welgevaren
werpen	wierp	heeft geworpen

werven	wierf	heeft geworven
weten	wist	heeft geweten
wijken	week	is geweken
wijten	weet	heeft geweten
wijzen	wees	heeft gewezen
winden	wond	heeft gewonden
winnen	won	heeft gewonnen
worden	werd	is geworden
wreken	wreekte	heeft gewroken
wrijven	wreef	heeft gewreven
wringen	wrong	heeft gewrongen
zeggen	zei	heeft gezegd
zenden	zond	heeft gezonden
zien	zag	heeft gezien
zijn	was	is geweest
zingen	zong	heeft gezongen
zinken	zonk	is gezonken
zitten	zat	heeft gezeten
zoeken	zocht	heeft gezocht
zuigen	zoog	heeft gezogen
zuipen	zoop	heeft gezopen
zullen	zou	
zwellen	zwol	is gezwollen
zwemmen	zwom	heeft gezwommen
zwerven	zwierf	heeft gezworven
zwijgen	zweeg	heeft gezwegen

Telefoon alfabet تېلېفون ئېلىپبەسى

تىلفون ئىلىپبەسى تىلفوندا باشقىلار بىلەن سۆزلەشكەندە ئىسىم ياكى ئادرىسلارنى خاتىرىلىگەندە ئىشلىتىلىدىغان مەخپى شىفىرلار بولۇپ،ئىسىم ۋە ئادرىسلارنى توغرا خاتىلىۋىلىشتە تولىمۇ ئەپچىل بولغان بىر قورالدىن ئىبارەت. بەزىدە باشقىلارغا ئىسىمىمىزنى دەپ بەرگەندە دائىم بىرە ھەرپلەر خاتا تەلەپپۇز قىلىنىش ياكى خاتا ئاڭلىۋىلىش سەۋەبىدىن خاتا يىزىلىپ قىلىپ جىق ئاۋارىچىلىقلارنى كەلتۈرۈپ چىقىرىدۇ، ئەگەردە تىلفون سۆزلىشىشلىرىدە بۇ تىلفون ئىلىپبەسىنى قوللىنىشنى ئۆگىنىۋالسىڭىز بۇنداق خاتالىقلارنىڭ ئالدىنى ئىلىپ كۆپ ۋاقتىڭىزنى تىجەپ قالىسىز. مەسىلەن :ئەگەردە سىزنىڭ ئىسمىڭىز ئابدۇللا بولسا ،سىز ئۇنى تىلفون ئىلىپبەسى بويىچە مۇنداق دەپ بىرىسىز :

Abdulla: Anna----Bernard-----Dirk-----Utrecht-Lodewijk-Lodewijk-Anna

A	Anna/Anton	J	Jan	S	Simon
B	Bernard	K	Karel	T	Teunis/Theodoor
C	Cornelis	L	Lodewijk	U	Utrecht
D	Dirk	M	Marie	V	Victor
E	Eduard	N	Nico	W	Willem
F	Ferdinand	O	Otto	X	Xantippe
G	Gerard	P	Pieter	Y	Ypsilon
H	Hendrik	Q	Quotiënt	IJ	IJsbrand
I	Izaak	R	Rudolf	Z	Zaandam

داچ تىلىدىكى بەزى بىر قىسىم گىرامماتىكىلىق ئاتالغۇلارنىڭ ھەر خىل ئاتىلىشى

ئاددى ھازىرقى زامان	**onvoltiiod tegenwoordige tijd (t.t.o)**
ئاددى ئۆتكەن زامان	**oide verleden tijdonvolto (t.v.o) / imperfectum**
ھازىرقى تۈگىگەن زامان	**voltiiode tegenwoordige tijd (t.t.v) / perfuctum**
ئۆتكەن تۈگىگەن زامان	**plusquamperfuctum/voltooid verleden tijd (t.v.v)**
ھازىرقى كەلگۈسى زامان شەكلى	**onvoltooid tegenwoordig toekomende tijd (o.t.t.t)/ futurum**
ھازىرقى تۈگىگەن كەلگۈسى زامان	**futurum exactum/voltooid tegenwoordig toekomende tijd**

ئاددى ئۆتكەن كەلگۈسى زامان	onvoltooid verleden toekomende tijd / conditionalis
ئۆتكەن تۈگىگەن كەلگۈسى زامان	conditionalis perfect/voltooid verleden toekomende tijd
ئەسلى دەرىجە (ئاكتىپ شەكلى	actieve vorm/bedrijvende vorm
سۈپەت	adjectie/bijvoegelijk naamwoord
رەۋىش	adverbium/bijwoord
ئارتىكل	lidwoord/artikel
تۈپ سان	cardinale/hoofdtelwoord
سېلىشتۇرما دەرىجە	comparatief/vergroetende trap
باغلىغۇچى	voegwoord/conjunctie
سۆزنىڭ تۈركۈملىنىشى	vervoeging/conjugatie
ئۈزۈك تاۋۇش	consonant/medeklinker
كىچىكلىتىلگەن سۆزلەر	diminutief/verkleinwoord
بىۋاستە تولدۇرغۇچى	direct object/lijdend voorwerp
بۇيرۇق شەكىل	imperatief/gebiedende wijs
ئېنىقسىز سۆز	onbepaald woord/indefinitum
ۋاستىلىق تولدۇرغۇچى	meewerkende voorwerp/inderict object:
پېئىللارنىڭ ئەسلى شەكلى	infinitief /onbepaalde wijs
سوراق سۆزلەر	vraagwoord/interrogativum
بولۇشسىز شەكىل	ontkenning/negatie
ساناق سان	telwoord/enumeral
چەكسىز ساناق سان	onbepaald telwoord/numerale indefinitum
دەرىجە سان	rangtelwoord/ordinale
سۈپەتداش(تۈگىگەن زامان شەكلى)	voltooid deelwoord/participium perfecti
ھازىرقى زامان شەكل	participium praesentis/tegenwoordig deelwoord
مەجھۇل دەرىجە	nde vormlijde/passivum
كۆپلۈك	meervoud/pluralis
سۆز ياسىغۇچى ئالدى قوشۇلما	voorvoegsel/prefix
سۆز ياسىغۇچى ئارقا قوشۇلما	achtervoegsel/suffix
سۇئال ئالماش	interrogatief/ vragend voornaamwoord
كىشىلىك ئالماش	pronomen personale/persoonlijk voornaamwoord
ئىگىلىك ئالماش	pronomen possessivum/bezittelijk voornaamwoord

ئۆزلۈك ئالماش	**reflexief/wederkerend voornaamwoord**
مۇناسىۋەت ئالماش	**relatief/ betrekkelijk voornaamwoord**
بىرلىك	**singularis/enkelvoud**
ئىگە	**subject/onderwerp**
خاس ئىسىم	**substantief/tandig naamwoordzelfs**
ئاشۇرما دەرىجە	**superlatief/overtreffend trap**
پېئىل	**verbum/werkwoord**
چەكلىك پېئىل	**verbum finitum/persoonsvorm**
تاۋۇش	**klinker/ Vocaal**

پايدىلانغان ماتېرىياللار

Eenvoudige basisgrammatica NT2 Amsterdam: Boom, cop. 2006
Klare Taal, uitgebreide basisgrammatica NT2 Amsterdam: Boom, [2007]
Nederlands Voor buitenlanders tekstboek Amsterdam: Boom, [2003]
Taal vital Nederlanders voor beginners Intertaal, Amsterdam (2000)
De Delftse grammatical Grammatica is niet moeilijk [Amsterdam]: Boom, cop. 2005
Hulpboekje Nederlandse grammatica voor anderstaligen / Anneke Koorn
Leersum: VanDorp Educatief, cop. 2004
Woordvolgorde van de Nederlandse Taal Leersum: VanDorp Educatief, cop. 2007
Nota Bene! : Cursus schrijfvaardigheid voor hoogopgeleide anderstaligen Bussum: Coutinho, 2007
De tweede ronde: Nederlands voor buitenlanders Amsterdam: Boom, cop. 2005
De finale: voorbereiding op het staatsexamen NT2 II Amsterdam: Boom, cop. 2007
Van Dale woordenboek Nederlands als tweede taal - NT2, 2009 Van dale
Uitgevers, Utrecht/Antwerpen.